

Kotihoidon tuki

15.01.2024

Sisällysluettelo

1 Etuusohje	1
1.1 Asiakkaan kokonaistilanne	1
1.2 Tavoite	2
1.3 Etuuden osat	2
1.4 Oikeus ja edellytykset	3
1.4.1 Valintaoikeus	7
1.4.2 Perheen käsite	10
1.4.3 Avoliitto	11
1.4.4 Kotihoidontuen etuuskohtaiset myöntämisedellytykset	12
1.4.4.1 Hoitoraha	12
1.4.4.2 Hoitolisä	13
1.4.4.3 Kuntalisä	14
1.4.4.4 Suoritus aika	14
1.4.5 Kv-säännökset	20
1.4.5.1 Maksettavien etuuksien ensisijaisuussäännöt EU-tilanteissa	21
1.4.5.2 Perheenjäsen	33
1.4.5.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat etuudet	36
1.4.5.4 Kolmannesta maasta tulleen työntekijän etuudet	38
1.5 Suhde muihin etuuksiin	40
1.5.1 Vanhempainpäiväraha	42
1.5.2 Työttömyysturva	49
1.5.3 Muut etuudet	51
1.5.4 Kv-säännökset	51
1.5.4.1 Suomi ensisijaisena maksajana	52
1.5.4.2 Suomi toissijaisena maksajana	53
1.5.4.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat perhe-etuudet	55
1.6 Hakeminen	56
1.6.1 Vireilletulo	56
1.6.2 Kuka voi hakea etuutta?	56
1.6.3 Hakuaika	56
1.6.4 Lisäselvitysten pyytäminen	57
1.6.4.1 Lisäselvitykset lastenhoidon tuissa	57
1.6.5 Hakemuksen peruminen	57
1.6.6 Kv-lomakkeet ja yhteyselimet	57
1.7 Määrä	58
1.8 Määräytymisperusteet	59
1.8.1 Hoitolisän tulorajat	59
1.8.2 Tulot ja vähennykset	61
1.8.2.1 Palkkatulot	65
1.8.2.1.1 Selvittäminen	67
1.8.2.1.2 Erityistilanteita	68

1.8.2.1.3 Alkava työsuhde	70
1.8.2.1.4 Tulot hoitolisän myöntöaikana	71
1.8.2.2 Elinkeinotoiminnan tulot	71
1.8.2.2.1 Yksityinen elinkeinoharjoittaja	73
1.8.2.2.2 Avoin ja kommandiittiyhtiö	74
1.8.2.2.3 Osakeyhtiö	76
1.8.2.2.4 Verotusyhtymä	78
1.8.2.2.5 Kevytyrittäjä	78
1.8.2.2.6 Aloittava yritys	79
1.8.2.2.7 Elinkeinotoimintaa harjoittava kuolinpesä	80
1.8.2.2.8 Maa- ja porotalouden tulot	80
1.8.2.2.9 Tarkistaminen	82
1.8.2.3 Pääomatulot	83
1.8.2.3.1 Metsätalouden tulot	84
1.8.2.3.2 Osinkotulot	85
1.8.2.3.3 Korkotulot	86
1.8.2.3.4 Vuokratulot	87
1.8.2.4 Sosiaalietuudet	89
1.8.2.4.1 Työttömyysetuuden vaikutus hoitolisään	89
1.8.2.4.2 Yrittäjän ja maatalousyrittäjän sairauspäiväraha	92
1.8.2.4.3 Takautuva sosiaalietuus	93
1.8.2.5 Lapsen tulot	94
1.8.2.6 Vähennykset	94
1.8.2.7 Tiedot rahalaitoksilta	95
1.8.3 Kv-säännökset	96
1.9 Ratkaiseminen	97
1.9.1 Esteellisyydestä	97
1.9.2 Lisäselvitykset	98
1.9.3 Kuuleminen	98
1.9.4 Päätöksen antaminen	98
1.9.4.1 Päätöksensaajat	98
1.10 Maksaminen	99
1.10.1 Maksuosoite	99
1.10.1.1 Ulkomaan maksuosoite	100
1.10.2 Maksunsaajat	100
1.10.3 Maksamisen keskeyttäminen	101
1.10.4 Ennakonpidätyksen yleiset periaatteet	101
1.10.5 Etuusmaksujen peruutukset pankista	102
1.11 Ilmoitusvelvollisuus	102
1.12 Tarkistaminen	103
1.12.1 Vanhempainpäivärahan myöntö	106
1.13 Liikamaksu	106
1.13.1 Takaisinperintä	106
1.13.2 Kv-säännökset	107

1.14 Päätöksen oikaisu ja poistaminen	107
1.15 Lakkauttaminen	107
1.15.1 Kv-säännökset	108
1.16 Muutoksenhaku	108
1.17 Kunnan rahoitus	108

1 Etuusohje

Etuusohje on toimintaohje, jota käytetään apuna etuuksien ratkaisutyössä. Ohje on ensisijaisesti tarkoitettu Kelan sisäiseen käyttöön. Ohjeen pdf-tiedosto muodostuu automaattisesti Kelan intranetissä olevan etuusohjeen verkkosivuista.

Pdf-muotoisesta etuusohjeesta puuttuvat kaikille ohjeille sisällöltään samanlaiset ohjeet

- päätöksen oikaisu ja poistaminen
- takaisinperintä
- muutoksenhaku.

Näistä on tehty omat pdf-ohjeet.

1.1 Asiakkaan kokonaistilanne

Kun käsittelet asiakkaan hakemusta, muodosta ensin kokonaiskuva asiakkaan elämäntilanteesta. Tarkastele asiakkaan tilannetta jo Kelassa olevien tietojen perusteella asumisen-, perheen-, terveyden- ja toimeentulon näkökulmista. Huomaathan, että asiakkaalla saattaa olla oikeus myös muihin etuuksiin. Ohjaa asiakas tarvittaessa hakemaan niitä. Asiakkaalla saattaa olla myös tarve elämäntilanteeseen liittyvään neuvontaan.

Hahmota asiakkaan kokonaistilanne

Tutustu asiakkaan tilanteeseen Onnin asiakasmuiston ja OIWAn koostenäytön avulla (koostenäytöltä näet onko asiakasmuistioon kirjattu tietoja).

- Tarkista asiakkaan etuustiedot sekä vireillä olevat työt ja ratkaistut hakemukset, erityisesti etuuksien viimeisimmät ratkaisut
- Katso viimeisimmät yhteydenotot, kommentit, viestit ja asiakaskirjeet
- Katso, onko asiakkaalla muutoksenhakuja vireillä
- Katso, onko asiakkaalla useita asioita vireillä tai onko hän saanut hylkääviä päätöksiä
- Kiinnitä huomioita myös siihen, onko asiakkaalla toimeentulotuen päätöksiä; jos on, niin kuinka pitkäaikaisia.

Muodosta itsellesi käsitys asiakkaan kokonaistilanteesta yllä kerrottujen tietojen perusteella sekä sinulla nyt käsiteltävänä olevan työn asiakirjojen perusteella. Kiinnitä huomiota erityisesti seuraaviin asioihin:

- Millainen perhemuoto on kyseessä?
- Ovatko ratkaisuun vaikuttavien henkilöiden vakuuttamistiedot ajan tasalla? Tee tarvittavat toimenpiteet kv-prosessin mukaisesti.
- Asuuko, työskenteleekö tai saako joku perheenjäsenistä etuutta ulkomailta? Onko kyseessä useamman maan tilanne / kv-kytkentäinen tapaus?
- Onko etuudessa vireillä- tai voimassaolevia maksuvaatimuksia (hyvinvointialue tai toimeentulotuki)?
- Tuleeko asiakirjoista esille perheen heikko taloudellinen tilanne ja mahdollinen toimeentulotuen tarve?
- Onko asiakas kyvykäs hoitamaan itsenäisesti asioitaan?
- Ilmeneekö asiakirjoista tai muista tiedoista perhettä selvästi kuormittavia seikkoja?

Ehdota asiakkaalle tarvittaessa ajanvarausta tai ohjaa asiakas oikealle viranomaiselle tai toimivalle taholle. Asiakkaan tai perheen kokonaistilanteen perusteella saattaa

herätä huoli sosiaalipalveluiden tarpeesta. Ohjaa asiakas tarvittaessa esimerkiksi sosiaalipalveluihin. Tee tilanteen vaatiessa lastensuojeluilmoitus. Lue lisää hyvinvointialueelle ja kuntaan tehtävistä ilmoituksista.

Arvioi lisätiedon tarve ja ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen

- valmistaudu yhteydenottoon siten, että voit puhelun aikana pyytää tarvittaessa lisätietoja myös muihin asiakkaalla vireillä oleviin etuuksiin
- onko asiakas jo antanut suostumuksen sähköiseen asiointiin (jos ei ole, markkinoi sähköistä asiointipalvelua)

Dokumentointi

- Jos olet yhteydessä asiakkaaseen, kirjaa yhteydenottoon asiakkaalta saadut tiedot.
- Kirjaa tarpeelliset tiedot työn kommenttiin.
- Kirjaa Onnin asiakasmuistioon Asuminen ja perhe -kohtaan asiakkaalta saadut oleelliset tiedot, jotka voivat vaikuttaa jatkossa asiointiin Kelan kanssa. Kirjaa esim. seuraavat tiedot:
 - Asiakkaan posti (etuuspäätös) on palautunut, eikä uutta osoitetta ole pystytty selvittämään
 - Asiakkaalla on Poste restante osoitteena ja ilmoittaa kuitenkin osoitteen, minne Kelan postit voi lähettää
 - Lapsi syntynyt kuolleena (kuolinpäivä)
 - Lapsi sijoitettu kodin ulkopuolelle (lapsen syntymäaika ja laitos - tai perhehoidon alkamispäivä)
 - Avoliittotulkinta epäseävissä tilanteissa
- Tee tarvittaessa toimeksianto –työ toiseen etuuteen, esimerkiksi tiedon välittämiseksi toiseen etuuteen.

Huomioi mahdollinen oikeus/vaikutus muuhun etuuteen. Vinkkaa myös mahdollisesta oikeudesta uuteen etuuteen/etuuden korotusosaan.

1.2 Tavoite

Lastenhoidon tukien tavoitteena on tukea perheitä taloudellisesti lasten hoidon järjestämisessä. Lastenhoidon tukena maksetaan kotihoidon tukea, yksityisen hoidon tukea, osittaista hoitorahaa sekä joustavaa hoitorahaa. Kotihoidon tuki ja yksityisen hoidon tuki ovat vaihtoehtoja kunnan järjestämälle varhaiskasvatukselle.

1.3 Etuuden osat

Kotihoidon tukena ja yksityisen hoidon tukena maksetaan hoitorahaa, hoitolisää ja kuntalisää. Hoitolisä on tulosidonnainen ja sen määrä riippuu perheen tuloista. Kuntalisän maksaminen ja määrä perustuu kunnan päätökseen ja on näin ollen kuntakohtaista.

1.4 Oikeus ja edellytykset

Yleiset lastenhoidon tukien myöntämisedellytykset

Suomessa asuminen

Lasten kotihoidon tuen ja yksityisen hoidon tuen maksamisen edellytyksenä on, että lapsi tosiasiallisesti asuu Suomessa. (LKYTL 3 §) Tämä on lähtökohta myös joustavassa ja osittaisessa hoitorahassa. Lastenhoidon tuen myöntäminen ei kuitenkaan edellytä, että lapsi asuisi asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (ns. vakuuttamislain) edellytysten mukaisesti Suomessa ja olisi siihen perustuvana oikeutettu Suomen sosiaaliturvaan.

Kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa tilapäisen, enintään 3 kuukauden ulkomailla oleskelun ajalta, jos tosiasiallinen asuinpaikka säilyy tämän ajan Suomessa. Lisäksi etuuskohtaisten edellytysten tulee yhä täytyä. Yksityisen hoidon tuen maksaminen edellyttää sitä, että lapsen hoitopaikka säilyy ja hänestä maksetaan hoitomaksua.

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tukea ei makseta kansallisen lain mukaan EU/ETA-valtioiden, Sveitsin tai Yhdistyneen kansakunnan ulkopuolella oleskelevasta lapsesta yli 3 kuukauden ajalta, sillä lapsen ei katsota asuvan tosiasiallisesti Suomessa lain edellyttämällä tavalla. (LKYTL 3 § 1 mom.)

Kotihoidon tuki on kuitenkin myös EU-asetuksen 883/2004 mukainen perhe-etuus. Tällöin edellytyksenä ei ole lapsen tosiasiallinen Suomessa asuminen. Jos perhe tai osa heistä liikkuu Suomen ja toisen EU- tai Eta-maan tai Sveitsin välillä ja jompikumpi vanhemmista työskentelee, perhe-etuuksien maksaminen määräytyy yhteisen EU-lainsäädännön perusteella. Tällöin on mahdollista, että lapsesta maksetaan samanaikaisesti perhe-etuuksia Suomesta ja toisesta EU- tai Eta-maasta tai Sveitsistä. Yleensä periaatteena on, että perheeseen kuuluva työntekijä saa sosiaaliturvan työskentelymaasta. Myös työntekijän lapsista maksettavien perhe-etuuksien saaminen on sidottu työskentelyvaltioon. Oikeus perhe-etuuksiin perustuu näissä tilanteissa ensisijaisesti lapsen vanhemman tai muun huoltajan työskentelyyn tietyssä EU-maassa ja vasta toissijaisesti siihen, missä maassa lapsi asuu. Lue lisää kotihoidon tuen maksamisesta EU-tilanteissa kohdasta kv-säännökset.

Yksityisen hoidon tukea, joustavaa ja osittaista hoitorahaa ei makseta lapsen asuessa tai oleskellessa ulkomailla eivätkä ne ole EU-asetusten mukaisia perhe-etuuksia.

Ahvenanmaalla kotihoidon tukea sekä osittaista ja joustavaa hoitorahaa maksetaan huoltajalle Ahvenanmaan kotihoidon tuesta annetun maakuntalain (2015:68) perusteella, jolloin etuuksia haetaan huoltajan kotikunnasta. Ahvenanmaalla ei makseta yksityisen hoidon tukea.

Kotikunnan ja kotikuntalain merkitys asumisen arvioinnissa

Lastenhoidon tuki on kuntien rahoittama etuus, jota Kela maksaa koti- tai oleskelukunnan puolesta. Tuen rahoittaa pääasiassa lapsen vanhemman tai huoltajan koti- tai oleskelukunta ja tietyissä tilanteissa Suomen valtio. Kts lisää kohdasta [Kunnan rahoitus](#).

Lastenhoidon tukien osalta Kela tekee kuitenkin lapsen Suomessa asumista koskevan ratkaisunsa itsenäisesti, eikä siten ole kotikuntalakiin perustuvassa, Suomessa asumista koskevassa arvioissaan sidottu DVV:n (Digi- ja väestötietovirasto, ent.

maistraatti), kunnan, sairaanhoitopiirin tai kuntayhtymän ratkaisuihin tai vtj-tietoihin. Oleskelukunta tai tarvittaessa muu tieto, esim. postiosoite, riittää myös viitteeksi siitä, että lapsi asuu tosiasiallisesti Suomessa. Lue lisää kotikuntalain mukaisesta asumisen arvioinnista. Vakinaisen asumisen arvioinnissa käytetään myös harkintaa siinä, onko kyse pidemmästä vai lyhyemmästä Suomessa oleskelusta (esim. lomailu).

Eu-maasta muuttava työntekijä tulee kotikuntalakiin perustuvien etuuksien piiriin työeläkelainsäädännön soveltamisen kautta. Tämä merkitsee sitä, että jos työntekijä on työeläkevakuutettu, hän on myös kotikuntalain mukaisten etuuksien piirissä riippumatta palkan ja työajan määrästä ja siitä, kuinka kauan työ kestää. Kelan hoitamista EU-asetusten piiriin kuuluvista etuuksista tämä tarkoittaa lasten kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää. Asumisen arvioinnista EU-maista Suomeen muutettaessa voit lukea lisää etuusohjeesta maasta- ja maahanmuutto tästä.

Esimerkki

Esimerkki 1. Virolainen työeläkevakuutettu henkilö työskentelee Suomessa ja muut perheenjäsenet asuvat Virossa. Perheelle syntyy oikeus Suomesta lasten kotihoidon tukeen vanhemman Suomessa työskentelyn perusteella EU-asetuksen 883/2004 mukaisesti. Viro maksaa myös perhe-etuuksia samaan aikaan, koska puoliso ja lapsi asuvat Virossa. Puoliso ja lapsi muuttavat myöhemmin Suomeen, mutta heillä ei ole vielä virallista kotikuntaa. Kustannuksista vastaa Suomen valtio (STM/999) siihen asti, kunnes lapsi muuttaa Suomeen. Kotikunta vastaa kustannuksista siitä lähtien, kun ainakin toisella vanhemmista on kotikunta ja lapsi on muuttanut tosiasiallisesti Suomeen. Lisäksi on tarkistettava, mihin asti Viro on maksanut perhe-etuuksia.

Esimerkki

Esimerkki 2. Pariskunta on muuttanut Virosta Suomeen kahden lapsensa kanssa. Perhe hakee lastenhoidon tukea pian maahantulon jälkeen ja hakemuksesta käy esille, että perheen aikuiset ovat palkattomassa vapaaehtoistyössä ja lisäksi jakavat mainoslehtiä kaksi kertaa viikossa, palkan ollessa kummallakin noin 100–250 euroa kuukaudessa. Kun muita siteitä Suomeen ei ole vielä syntynyt, ei perheelle synny oikeutta asumisperusteisiin etuuksiin työskentelyn eikä vakinaisen asumisen perusteella. Työskentely ei täytä vakuuttamislain edellyttämää ansiotasovaatimusta, joten puolisoita ei pidetä vakuuttamislain mukaisina työntekijöinä, eikä heitä vakuuteta vakuuttamislain mukaisesti työskentelynsä perusteella maahan tulosta lukien. Molemmat tulevat kuitenkin työeläkevakuutetuiksi ja siten perheellä on oikeus mm. lasten kotihoidon tukeen.

Kolmannesta maasta tullutta työntekijää ei katsota kotikuntalain mukaan Suomessa asuvaksi pelkän työnteon perusteella, ellei hän asu täällä vakinaisesti. Työntekijä on kuitenkin oikeutettu kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään (ilman kuntalisää), jos työskentely Suomessa kestää vähintään 6 kuukautta. Kustannuksista vastaa näissä tilanteissa Suomen valtio (STM). Jos oleskelulupa on myönnetty pelkästään opiskelua varten, ei oikeutta kotihoidon tukeen ole. Lue lisää kolmannesta maasta tulleiden työntekijöiden perhe-etuuksista [tästä](#).

Esimerkki

Esimerkki 3. Kiinalainen henkilö on muuttanut Suomeen vakinaisesti töihin ja hänellä on täällä kotikunta. Hänen puolisonsa ja lapsensa muuttavat Suomeen myöhemmin ja heille muodostuu vakuuttamislain mukainen oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Puolisolla ja lapsella ei ole kuitenkaan kotikuntaa Suomessa, ainoastaan oleskelukunta.

Oikeus kotihoidon tukeen syntyy siitä lukien, kun lapsi muuttaa Suomeen asumaan. Tuen rahoittaa vanhemman kotikunta ja heillä on oikeus kuntalisään.

Suomeen muussa kuin työskentelytarkoituksessa muuttaneiden henkilöiden oikeus lastenhoidon tukiin riippuu pitkälti siitä, onko (tai voidaanko katsoa olevan) kummallakaan vanhemmista Suomessa koti- tai oleskelukuntaa ja asuuko lapsi tosiasiallisesti Suomessa. Kotikuntalain perusteella arvioidaan myös 3. maasta (muusta kuin EU-maasta) Suomeen muuna kuin työntekijänä tulevan henkilön Suomessa asumisen vakinaisuutta ja sen myötä oikeutta lastenhoidon tukiin.

Ulkomailla asuminen ja oleskelu

Jos henkilö asuu pääasiallisesti ulkomailla ja ainoastaan lomailee Suomessa, ei hänen voida katsoa asuvan laissa tarkoitetulla tavoin tosiasiallisesti Suomessa myöskään loma-aikana. Lyhyt Suomessa vietetty aika ei katkaise pääasiallista ulkomailla oleskelua siten, että henkilölle muodostuisi oikeus lastenhoidon tukiin. Jos tuki on maksussa valtion rahoittamana, ei lyhyen Suomessa lomailun ajaksi muodostu kuitenkaan tukea rahoittavaa kotikuntaa, vaikka henkilöllä olisi kotikuntamerkintä. Näissä tilanteissa pääasiallisen asumisen katsotaan kuitenkin tapahtuvan ulkomailla.

Esimerkki

Esimerkki 4. Äiti on lähtenyt kahden lapsensa kanssa vuodeksi Venäjälle 1.3. Tästä syystä kotihoidon tuki on lakkautettu 1.3. Äiti ilmoittaa olleensa lasten kanssa Suomessa 1.7.-30.8. ja hakee tältä ajalta kotihoidon tukea. Äidillä ja lapsilla on kotikunta Suomessa. Lisäksi äidillä on oleskelukunta Suomessa 2.7. alkaen. Lapsilla on vakinainen osoite Suomen väestötietojärjestelmässä, mutta 1.4. lukien lasten oleskelukunta ja tilapäinen osoite on ulkomailla.

Perheellä ei ole oikeutta kotihoidon tukeen haetulta ajalta, sillä lyhyen Suomessa vietetyn ajan ei voida katsoa katkaisevan ulkomailla oleskelua ja lapset eivät tosiasiallisesti asu Suomessa.

Laitoshoido

Lapsen laitoshoido

Tukea ei makseta jatkuvassa laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olevasta lapsesta siltä ajalta, jonka hoito kestää yli kolme kuukautta (LKYTL 19 §). Laitoshoidolla tarkoitetaan lapsen elatuksen sisältävää hyvinvointialueen järjestämää sairaala-, laitos- tai perhehoitoa. Selvitä tarvittaessa hyvinvointialueelta, onko kyseessä lapsen elatuksen sisältävä laitoshoido.

Katso tarkemmin Avo- ja laitoshoido.

Esimerkki

Esimerkki 5. Lapsen vanhempi (äiti) on saanut kotihoidon tukea lapsesta 1.1. lukien. Lapsi joutuu jatkuvaan laitoshoittoon 1.5. lukien. Äidin oikeus kotihoidon tukeen lakkaa 1.8. lukien.

Vanhemman laitoshoido

Vanhemman laitoshoido ei välttämättä vaikuta oikeuteen saada lastenhoidon tukea. Selvitä, miten lapsen hoito on järjestetty vanhemman laitoshoidon ajalla. Jos koko perhe on sijoitettu (esim. päihdekuntoutukseen), selvitä hyvinvointialueelta, onko kyseessä LKYTL 19 §:ssä tarkoitettu laitoshoido eli onko hoito hyvinvointialueen järjestämää ja sisältääkö se lapsen elatuksen. Jos kyse on tällaisesta hoidosta, ei oikeutta lastenhoidon tukeen ole siltä ajalta, jolta laitoshoidon kesto ylittää 3 kk. Jos se sisältää pelkästään vanhemman elatuksen, voi tuki pääsääntöisesti jatkua (jos tuen saaja on edelleen lapsen pääasiallinen hoitaja).

Vankila

Tukioikeus vanhemman mukana vankilassa olevasta lapsesta ratkaistaan valintaoikeuden perusteella. Suljetussa laitoksessa olevan vanhemman lapsella ei pääsääntöisesti ole valintaoikeutta. Avolaitoksessa olevan vangin lapsella sen sijaan on yleensä oikeus myös kunnallisena päivähoitona järjestettävään hoitopaikkaan. Näin ollen avolaitoksessa olevalla vanhemmalla on oikeus myös lastenhoidon tukeen, jos tuen myöntämisen edellytykset muuten täyttyvät. Kysy epäselvissä tilanteissa valintaoikeudesta kunnasta.

Katso lisää Vankilassaolon vaikutus Kelan etuuksiin.

Laitoshoidon jatkuvuus

Jos lapsen laitoshoidossa tai siihen verrattavassa hoidossa olo ei ole yhdenjaksoista, voidaan sitä kuitenkin pitää jatkuvana jos

- laitushoitopäiviä on vähintään 90
- kotonaoloajat kestävät 15 päivää tai vähemmän
- laitushoitojaksot ovat keskimäärin pitempiä kuin kotonaolojaksot.

Laitushoittoon tulopäivä lasketaan hoitopäiväksi ja laitoksesta lähtöpäivä kotonaolopäiväksi.

Laitoshoidon jatkuvuus keskeytyy, kun lapsi on kotona yhdenjaksoisesti vähintään 16 päivää. Lapsen lähtiessä vähintään 16 päivää kestäväälle lomalle hoidon katsotaan päättyvän, vaikka hänet pidettäisiinkin edelleen laitoksen kirjoissa ja häneltä perittäisiin hoitomaksu.

Hoito ei ole jatkuvaa eikä tuen maksamista lakkauteta, jos

- kysymyksessä on pelkkä päivä- tai yöhoito
- lapsi on toistuvasti yhtä pitkät ajat kotona kuin laitoksessa.

Huostaanotetut lapset

Lastensuojelulain perusteella huostaanotetun lapsen osalta tuen maksaminen lakkaa heti, kun lapsen hoito ja kasvatus on järjestetty kodin ulkopuolella. Lastenhoidon tukea ei siten makseta perhehoitoon sijoitetusta huostaanotetusta lapsesta myöskään sijoitusperheelle. Huostaanotettu lapsi voidaan sijoittaa huostaanoton aikana asumaan omien vanhempien luokse, jolloin on mahdollista, että lastenhoidon tukeen on oikeus.

Tällöin lapsen hoitoa ja kasvatusta ei ole järjestetty kodin ulkopuolella. Tieto lapsen siirtymisestä vanhempiensa luokse omaan kotiin, pitää saada hyvinvointialueelta, ennen kuin lastenhoidon tuki voidaan myöntää.

Jos lapsi on sijoitettu perhehoitoon avohuollon tukitoimena, ei kyseessä ole lastensuojelulain mukainen huostaanotto, joten lastenhoidon tukea ei tällä perusteella lakkauteta. Jos sijoitus kuitenkin kestää yli kolme kuukautta, tulee lastenhoidon tuki lakkauttaa siltä ajalta, jonka perhehoito kestää yli kolme kuukautta.

Päätöksen huostaanotosta ja sijaishuollosta tekee hyvinvointialue silloin, kun lapsen huoltaja tai 12 vuotta täyttänyt lapsi itse ei vastusta huostaanottoa. Muussa tapauksessa päätöksen tekee hallinto-oikeus. Ennen hallinto-oikeuden päätöstä lapsi on jo voitu kiireellisesti sijoittaa perhe- tai laitoshoidon. Lastenhoidon tukea ei kuitenkaan voida lakkauttaa ennen kuin hallinto-oikeus on antanut päätöksen huostaanotosta tai ennen kuin sijoitus on kestänyt vähintään kolme kuukautta.

Lapsen huostaanottotieto löytyy lapsen henkilötietojen kyselystä kohdasta Perhetiedot.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 19 §, Lastensuojelulaki 417/2007

1.4.1 Valintaoikeus

Valintaoikeudella tarkoitetaan sitä, että perhe voi valita lapsen hoitoon joko kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen, yksityisen varhaiskasvatuksen tai hoitaa lasta muulla tavoin, esimerkiksi kotona (LKYTL 1128/1996 3 § 1 mom), (Varhaiskasvatuslaki 540/2018). Jos perhe valitsee lapselle kotihoidon tai yksityisen varhaiskasvatuspaikan, perheelle maksetaan kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea. Molemmat näistä koostuvat hoitorahasta sekä mahdollisesti kuntalisästä ja tulosidonnaisesta hoitolisästä.

Kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa, jos perhe ei käytä oikeuttaan kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Jos lapsella on kunnallinen varhaiskasvatuspaikka, Kela ei pääsääntöisesti voi maksaa samalta ajalta perheelle kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea, vaikka lapsi olisikin poissa kunnallisesta varhaiskasvatuksesta. Poikkeustapauksissa kunta ratkaisee, onko kysymyksessä varhaiskasvatuslain mukainen taloudellisen tuen poissulkeva hoito:

- Jos kunnallinen varhaiskasvatus on järjestetty esim. lastensuojelullisena toimenpiteenä, voi taloudellisen tuen maksaminen olla mahdollista myös varhaiskasvatuksen ajalta, jos asiakas esittää kunnan varhaiskasvatuspuolen lausunnon tai päätöksen perheen oikeudesta taloudelliseen tukeen varhaiskasvatuksen ajalta.
- Joissain kunnissa voi kotihoidon tukea saada varhaiskasvatuksen lyhyehkön keskeytyksen ajalta (esim. kesäkeskeytys / hoitopaikkatakuu), jolloin varhaiskasvatussuhde on kuitenkin edelleen voimassa, mutta lapsi ei osallistu tällä ajalla varhaiskasvatukseen. Keskeytyksestä sovitaan perheen ja lapsen varhaiskasvatuspaikan/kunnan kesken, ja kunta kirjaa tiedon lapsen poissaolosta varhaiskasvatustietoihin Vardaan (varhaiskasvatussuhteen ja maksutiedon päättyminen). Kela ei ylläpidä varhaiskasvatuksen keskeytysten kuntakohtaisia ohjeistuksia.

Joissain kunnissa on käytössä palveluseteli, jolla kunta tukee perhettä yksityiseltä päivähoitontuottajalta hankitun palvelun käytössä. Palvelusetelin käyttöä pidetään valintaoikeuden käyttämisenä, jos kunnassa on näin päätetty. Palveluraha on kunnan maksamaa tukea yksityisen päivähoiton kustannuksiin. Kunta ratkaisee aina sen, onko palvelusetelin tai palvelurahan saamisen lisäksi oikeus lastenhoidon tukiin.

LAINMUUTOS 1.8.2022 valintaoikeuden alkamisaikaan

Valintaoikeus lapsesta, josta maksetaan perhevapaaudistuksen mukaisia vanhempainpäivärahoja, alkaa sen kalenterikuukauden alusta, jona lapsi täyttää yhdeksän kuukautta ja päättyy viimeistään heinäkuun 31. päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Yleensä tällä tarkoitetaan sitä vuotta, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta.

Perhevapaaudistusta edeltävissä tilanteissa valintaoikeus alkaa vanhempainrahakauden päättymistä seuraavasta arkipäivästä ja lakkaa viimeistään heinäkuun 31. päivänä sinä vuonna, jona lapsi siirtyy oppivelvollisena perusopetukseen. Yleensä tällä tarkoitetaan sitä vuotta, jolloin lapsi täyttää seitsemän vuotta. Jos vanhempainrahakautta on useamman lapsen syntymän johdosta pidennetty tai vanhempainrahakauden päätyttyä suoritetaan isyysrahaa, siirtyy valintaoikeuden alkaminen vastaavasti. Jos yksin lasta hoitava äiti on hakenut vanhempainrahakauden pidennyksen, valintaoikeus alkaa vanhempainrahakauden pidennyksen jälkeen.

Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen osalta valintaoikeus päättyy edellä mainitusta poiketen oppivelvollisuuden aloittamisvuotta seuraavan vuoden heinäkuun 31. päivänä.

- Lapsi kuuluu pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin, jos perusopetukselle säädettyjä tavoitteita ei lapsen vammaisuuden tai sairauden vuoksi ilmeisesti ole mahdollista saavuttaa yhdeksässä vuodessa. Tällöin oppivelvollisuus alkaa vuotta normaalia aiemmin (eli sinä vuonna, jolloin lapsi täyttää kuusi vuotta) ja päättyy kun lapsi täyttää 18 vuotta.
- Ensimmäisen oppivelvollisuusvuoden ajan pidennetyn oppivelvollisuuden piiriin kuuluva lapsi osallistuu oppivelvollisena esiopetukseen ja perusopetus alkaa siis sinä vuonna, kun lapsi täyttää 7 vuotta (Perusopetuslaki 628/1998 25 §). Lastenhoidon tuki voidaan maksaa myös ensimmäisen kouluvuoden (eli sen vuoden, jolloin lapsi on oppivelvollisena esiopetuksessa) ajan. Jos lapsi osallistuu esiopetukseen jo välittömästi vuotta ennen oppivelvollisuuden alkua, tuki voidaan maksaa kuten muistakin esikouluopetukseen osallistuvista lapsista.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 3 §

Oppivelvollisuus ja lastenhoidon tuki

Kouluun	5v	6v	7v	8v	9v
Kouluun 7-vuotiaana (oppivelvollisuus alkaa 7-vuotiaana)	-	Esikoulu Yksityisen hoidon tuki tai kotihoiton tuki	1 lk Ohr	2 lk Ohr	-
Kouluun 8-vuotiaana (oppivelvollisuus alkaa 7-	-	Esikoulu	Esikoulu	1 lk	2 lk

Kouluun	5v	6v	7v	8v	9v
vuotiaana, myöhentynyt)		Yksityisen hoidon tuki tai kotihoidon tuki	Yksityisen hoidon tuki tai kotihoidon tuki Ohr	Ohr	Ohr
Kouluun 7- vuotiaana (pidennetty oppivelvollisuus alkaa 6- vuotiaana)	Kotihoidon tuki tai yksityisen hoidon tuki	Esikoulu Kotihoidon tuki tai yksityisen hoidon tuki Ohr	1 lk Ohr	2 lk Ohr	3 lk Ohr
Kouluun 6- vuotiaana (oppivelvollisuus alkaa 7- vuotiaana, aikaistuu)	Esikoulu tai kotihoidon tuki tai yksityisen hoidon tuki	1 lk kotihoidon tuki tai yksityisen hoidon tuki Ohr	2 lk Ohr	-	-

1.4.2 Perheen käsite

Kotihoidon tukea ja yksityisen hoidon tukea voidaan maksaa saman perheen lapsista. Lastenhoidon tukia koskevan lain mukaan perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa asuvia vanhempia tai muita huoltajia sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa elävää henkilöä alaikäisine lapsineen (LKYTL 2 §). Avioliitto tai avioliitto voi olla eri sukupuolta olevien välillä tai samaa sukupuolta olevien henkilöiden välillä. Samassa osoitteessa asuvien henkilöiden katsotaan pääsääntöisesti elävän yhteistaloudessa, ellei ole erityisen painavia syitä, joista voitaisiin päätellä, että yhteistaloutta ei ole. Aviopuolisoiden osalta yhteistalouden katsotaan purkautuneen, kun puoliset ovat muuttaneet erilleen yhteiselämän lopettamiseksi. Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuolisoon.

Jos avio- tai avopuoliso on sairauden vuoksi sijoitettu pysyvään laitoshoittoon tai avohoidon yksikköön (esimerkiksi sairaala, hoitolaitos, palvelutalo) ja tästä esitetään selvitys, voidaan katsoa, että yhteistaloutta ei enää ole puolison muualla asumisen alkamisesta lähtien. Jos aviopuoliso on vankilassa suorittamassa vankeusrangaistusta, katsotaan yhteistalouden olevan voimassa, eli puoliso kuuluu perheeseen, ellei kyseessä ole myös yhteiselämän lopettaminen. Jos avopuoliso on suorittamassa vankeusrangaistusta, ratkaisevana pidetään asiakkaan omaa näkemystä perhetilanteestaan. Jos asiakkaalla on muitakin Kelan etuuksia vireillä tai niitä maksetaan, neuvottele muiden etuuksien ratkaisijoiden kanssa, jotta Kelan näkemys asiakkaan tilanteesta on yhtenäinen.

Kotihoidon tuki myönnetään ja maksetaan sille vanhemmalle tai muulle huoltajalle, joka lasta hoitaa. Jos lapsen hoitaja on muu henkilö kuin vanhempi tai muu huoltaja (muu henkilö voi olla esimerkiksi isovanhempi), tuki myönnetään ja maksetaan silti hakemuksessa tuen saajaksi ilmoitetulle vanhemmalle tai muulle huoltajalle eli hakijalle. Katso myös [Maksunsaajat](#). Tuen myöntäminen edellyttää sitä, että hakijalla on suomalainen henkilötunnus.

Lastenhoidon tuen hakemuksessa kotihoidon tuen osalta kysytään, kuka lasta hoitaa (hakija tai muu hoitaja). Tällä saattaa olla merkitystä esimerkiksi kuntalisän myöntämisessä tai joustavassa hoitorahassa. Jos molemmat vanhemmat osallistuvat lapsen hoitoon, vanhemmat päättävät kumpi hakee kotihoidon tuen. Jos lasta hoitaa esim. isovanhempi tai kotiin palkattu hoitaja, asiakkaan tulee valita vaihtoehto ”Muu hoitaja”. Kotihoidon tuesta kertyy eläkettä sille vanhemmalle, joka hakee tukea ja hoitaa itse lasta.

Vuoroasumistilanteessa, jossa lapsi on vanhempien erottua yhtä paljon kummankin vanhempansa luona, lapsen voidaan katsoa kuuluvan kumman tahansa vanhemman perheeseen. Kotihoidon- tai yksityisen hoidon tuki voidaan tällaisessa tilanteessa maksaa kummalle tahansa vanhemmista vanhempien keskenään sopimalla tavoin. Etuus voidaan kuitenkin maksaa vain toiselle vanhemmista. Ennen ratkaisun tekemistä, kuule lapsen sitä vanhempaa jonka luona lapsi virallisesti asuu. Jos etuuden nostamisesta on erimielisyyttä, katsotaan lapsen kuuluvan sen vanhemman perheeseen, jonka luona lapsi väestötietojärjestelmän mukaan asuu. Kotihoidon tai yksityisen hoidon tuki maksetaan erimielisyytilanteessa sille vanhemmalle, jonka luona lapsi virallisesti asuu.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 2, 3 ja 15 §:t

1.4.3 Avoliitto

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa lain 2 §:n mukaan perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa elävien vanhempien tai muiden huoltajien lisäksi vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai *avioliitonomaisissa olosuhteissa* elävää henkilöä alaikäisine lapsineen.

Avoliitolla tarkoitetaan sitä, että kaksi henkilöä avioliittoa solmimatta elävät jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa olosuhteissa. 1.3.2017 alkaen myös samaa sukupuolta olevat voivat olla avioliitossa.

Jos asiakas väestörekisteritietojen mukaan tai tosiasiallisesti asuu samassa asunnossa toisen henkilön kanssa ja ilmoittaa olevansa avioliitossa, etuus ratkaistaan sen mukaisesti. Jos asiakas ei tällaisessa tilanteessa ilmoita olevansa avioliitossa, eivätkä muut käytettävissä olevat tiedot tue asiakkaan antamaa tietoa, asiakkaalta pyydetään lisäselvitystä asumisesta (esimerkiksi asunnon koko ja huonemäärä, muu yhdessä asumisen syy kuin avioliitto, vuokrasopimukset, vuokran tosiasiallinen maksaminen). Muun selvityksen ohella asunnon tulee aina olla sellainen, että siinä on selkeästi riittävän yksityisyyden takaavat tilat. Suhteen tulkitseminen avioliitoksi harkitaan tapauskohtaisesti eikä mikään seikka yksinään ole ratkaiseva (esim. henkilöiden isokaan ikäero ei yksinään estä avioliitossa oloa). Ratkaisu tehdään kokonaisharkinnan perusteella, ottaen huomioon yleinen elämäkokemus ja se, miltä tilanne esitettyjen selvitysten perusteella kokonaisuutena näyttää. Harkinnassa voi ottaa huomioon esimerkiksi sen, että yleisen elämäkokemuksen mukaan kimppa-asuminen on tavanomaisempaa samaa sukupuolta olevien kesken ilman, että kysymys on avioliitosta. Toisaalta henkilöiden muuttaminen asunnosta toiseen yhdessä, osoittaa yleensä sen, että heillä on tarkoitus elää jatkuvasti yhteisessä taloudessa avioliitonomaisissa suhteissa.

Pääsääntöisesti henkilöitä voidaan pitää avioliitossa elävinä, kun he asuvat samassa asunnossa eivätkä he ole lähisukua keskenään. Myöskään serkuksia ei lähtökohtaisesti tulkita avopuolisoiksi. Avioliitossa eläviksi voidaan katsoa henkilöt aina, jos he asuvat samassa asunnossa ja sen lisäksi heillä on joko yhteisiä lapsia, he ovat kihloissa tai kyseessä on muutoin vakiintuneeksi katsottava suhde. Lapsen/lasten asuminen samassa asunnossa voi yleisen elämäkokemuksen mukaan viitata avioliittoon myös silloin, kun lapset eivät ole yhteisiä.

Avoliitto alkaa, kun kaksi henkilöä muuttaa yhteen ja heidät katsotaan avioliitossa asuviksi. Avioliitto päättyy, kun avopuolisot muuttavat erilleen. Tämä johtuu avioliiton luonteesta, jossa suhde syntyy yhdessä asumisella. Avioliiton katsotaan kuitenkin edelleen jatkuvan erilleen muutosta huolimatta, jos hakija itse ilmoittaa avioliiton edelleen jatkuvan.

Ulkomailla asuvista Kelan ei ole mahdollista saada vastaavia väestörekisteritietoja kuin Suomessa asuvista. Näissä tapauksissa perhesuhteiden arviointi perustuu lähinnä asiakkaalta saataviin tietoihin, vaikka suhdetta muuten arvioidaan samoin kuin muissakin tilanteissa.

Lähtökohta on, että henkilön avioliitto tulkitaan samoin kaikkia etuuslakeja toimeenpantaessa.

1.4.4 Kotihoidontuen etuuskohtaiset myöntämisedellytykset

Lasten hoidon tukien yleisten myöntämisedellytysten lisäksi kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää koskevat omat etuuskohtaiset myöntämisedellytykset.

Kotihoidon tuki on taloudellista tukea perheelle, jossa on alle kolmivuotias lapsi (poikkeuksena adoptiolapset). Vanhempainpäivärahauden tai vanhempainpäivärahan maksamisen aikana perheessä katsotaan aina olevan alle kolmivuotias lapsi. Tuen myöntämisen edellytys ei ole, että toinen vanhemmista itse hoitaa lasta kotona. Perhe voi valita kotihoidon tuen, vaikka lasta hoitaisi yksityinen varhaiskasvatuksen tuottaja.

Adoptiolapset

Adoptiovanhemmilla on oikeus kotihoidon tukeen myös yli kolmevuotiaasta lapsesta, kunnes sairausvakuutuslain mukaisen adoptiovanhemman vanhempainrahauden alkamisesta on ensimmäinen maksupäivä mukaan lukien kulunut kaksi vuotta.

Lasten kotihoidon tuen maksaminen päättyy kuitenkin viimeistään 31. päivänä heinäkuuta sinä vuonna, jona lapsi aloittaa oppivelvollisena perusopetuksen. Jos vanhemmalla on oikeus vanhempainrahaan adoptiolapsesta, hän ei voi valita adoptiovanhemman vanhempainrahan ja kotihoidon tuen välillä, vaan tällöin syntyy oikeus vain vanhempainrahaan. Mikäli perheessä on muita lastenhoidon tukeen oikeuttavia lapsia, adoptiovanhemman vanhempainraha sovitetaan normaalisti yhteen kotihoidon tuen kanssa.

LAINMUUTOS 1.8.2022

Jos perheeseen kuuluu adoptiolapsi (hoitoonottopäivä 31.7.2022 tai sen jälkeen) tukea maksetaan, kunnes lapsen hoitoon ottamisesta adoptiotarkoituksessa sairausvakuutuslain 9 luvun 5 §:n 3 momentissa tarkoitetuissa tilanteissa on kulunut kaksi vuotta.

Perheellä ei ole oikeutta hoitorahaan yli 3-vuotiaasta adoptiolapsesta silloin, kun adoptiolapsi on adoptionhakijan aviopuolison lapsi tai adoptionhakijan oma lapsi, joka on aikaisemmin annettu adoptiolapseksi. Oikeus hoitorahaan ei siten koske niin sanottuja perheen sisäisiä adoptioita. Jos adoptionhakijalla tai alle 18-vuotiaalla lapsella taikka molemmilla on asuinpaikka Suomessa, hakija ei saa ottaa lasta luokseen adoptiotarkoituksessa, adoptioeuvonnan antaja ei saa sijoittaa lasta adoptiotarkoituksessa hakijan luokse eikä palvelunantaja saa välittää hakijaa lapselle, ellei hakijalla ole adoptiolautakunnan myöntämää adoptiolupaa.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 3 § 2 mom.

1.4.4.1 Hoitoraha

Kotihoidon tuen hoitoraha voidaan maksaa kaikista alle kouluikäisistä lapsista. Jos lapsi on yli kolmivuotias, edellytetään kuitenkin, että perheeseen kuuluu alle kolmivuotias samalla tavalla hoidettava lapsi. Tällä tarkoitetaan sitä, että alle kolmivuotias kuuluu kotihoidon tuen piiriin eli ei ole kunnan järjestämässä varhaiskasvatuksessa tai yksityisen hoidon tuen piirissä. Hoitorahan myöntämisen edellytyksenä ei kuitenkaan ole, että vanhempi itse hoitaa lasta.

- Hoitoraha voidaan maksaa yli kolmivuotiaasta lapsesta myös silloin, kun perheeseen ei kuulu alle kolmivuotiaasta lasta, mutta perheessä on kotihoidon tukeen oikeuttava, kolme vuotta täyttänyt adoptiolapsi. Lue [tästä](#) lisää hoitorahan myöntämisedellytyksistä tällaisessa tilanteessa.

Kaksivuotinen maksuton esiopetuskokeilu 1.8.2021

Kaksivuotinen maksuton esiopetuskokeilu alkaa 1.8.2021 ja päättyy 31.5.2024. Kokeilua järjestetään 105 kunnassa ja kunnat ovat tällä listalla. Vuonna 2021 alkavan kokeilun kohdejoukkoon kuuluvat ne kokeilukuntien alueella asuvat lapset, jotka ovat syntyneet vuonna 2016. Vuonna 2022 alkavan kokeilun kohdejoukkoon kuuluvat ne kokeilukuntien alueella asuvat lapset, jotka ovat syntyneet vuonna 2017. Kohdejoukosta valitaan kokeiluun osallistuvat lapset, eli koko ikäluokka ei ole kaksivuotisessa esiopetuksessa. Esiopetus on maksutonta ja huoltajat hakevat lapselle paikkaa kokeilusta, jos haluavat lapsen osallistuvan kokeiluun esiopetusta järjestävässä toimipaikassa. Kokeiluun osallistuvat rinnastuvat 6-vuotiaana esiopetuksen aloittaviin lapsiin.

Kotihoidon tuen osalta tämä tarkoittaa, että jos alle 3-vuotiaan kotihoidon tukeen oikeutetun lapsen sisarus osallistuu kokeilun mukaiseen esiopetukseen, hänestä maksetaan täysimääräinen hoitoraha. Jos hän osallistuu esiopetuskokeilun lisäksi täydentävään kunnalliseen varhaiskasvatukseen, hänestä ei makseta hoitorahaa.

Esimerkki

Perheen 5-vuotias lapsi osallistuu kokeilun mukaiseen esiopetukseen. Esiopetusajan (n. 4 tuntia/päivä) jälkeen hän on kotihoidossa isän ja 2-vuotiaan sisaren kanssa, jonka kotihoidosta perheelle maksetaan kotihoidon tukea ja sisaruksesta hoitorahaa. Esiopetuskokeiluun osallistuminen ei vaikuta perheelle maksettavaan kotihoidon tukeen.

Esimerkki

Perheen 5-vuotias lapsi osallistuu esiopetuskokeiluun, mutta hän jää esiopetuksen jälkeen täydentävään kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Perheen äiti on kotona hoitamassa vuoden ikäistä lasta, josta perheelle maksetaan kotihoidon tukea ja sisaruksesta hoitorahaa. Koska 5-vuotias lapsi osallistuu esiopetuksen lisäksi täydentävään varhaiskasvatukseen, perheelle ei makseta 5-vuotiaasta lapsesta hoitorahaa.

1.4.4.2 Hoitolisä

Kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan yhdestä kotihoidon tuen hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisä on tulosidonnainen, ja sen maksaminen edellyttää, että perheen tulot eivät ylitä laissa määrättyjä rajoja. Hoitolisän edellytys ei ole, että tuen saaja itse hoitaa lastaan kotona.

Esimerkki

Perheen isoäiti hoitaa 2- ja 4-vuotiaat lapset kotona. Äiti ja isä ovat kokopäiväisessä työssä. Hoitorahan ohella voidaan maksaa hoitolisää, mikäli tuloedellytykset täyttyvät.

1.4.4.3 Kuntalisä

Sekä kotihoidon tuen että yksityisen hoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä voidaan maksaa kunnan päätöksen mukaisella lisällä korotettuna. Kela ja kunta sopivat tuen maksamisesta Kelan kautta korotettuna kuntakohtaisesti (LKYTL 1128/1996 20 § 1 mom.). Kelan hoitamien kuntakohtaisten lisien määrät näkyvät APKY-kyselyllä.

Kelassa on laadittu yleiset perusteet, joiden mukaisen kuntalisän Kela ottaa toimeenpantavakseen. Jos kunta haluaa kuntalisään ehtoja, joita Kela ei voi hyväksyä, hoitaa kunta itse kuntalisän maksamisen.

Kuntalisän maksamisesta tehdään Kelan ja kunnan välillä sopimus. Kunnan ja Kelan välisessä sopimuksessa määritellään miltä ajalta ja millä ehdoilla kuntalisää maksetaan. Käytännön neuvottelut hoitaa Kelan puolesta Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksión perhe-etuusryhmä. Kunnan tulisi olla yhteydessä Kelaan jo ennen kuntalisän perusteista päättämistä sen varmistamiseksi, että kuntalisä on Kelassa toimeenpantavissa. Kunnan esittämän lisän toteutettavuus tarkistetaan ensin Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksión perhe-etuusryhmässä jo ennen sopimuksen laatimista. Kunta [lähettää](#) sopimuksen sähköpostin liitteenä hyväksyttäväksi ja allekirjoitettavaksi Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikköön (lastenhoidontuet@kela.fi).

Kunnan on ilmoitettava Kelalle kuntalisän maksamisesta tai toimitettava sopimuspaperit Kelaan vähintään kaksi kuukautta ennen sopimuksen voimaantuloa. Mikäli tieto kuntalisän maksamisesta tulee vakuutuspiirille, sen on välitettävä tieto välittömästi Etuuksien ja palvelujen suunnitteluyksikköön. Kuntalisäsopimus voidaan irtisanoa ilmoittamalla siitä kirjallisesti vähintään kahta kuukautta aikaisemmin.

Jos kunta haluaa irtisanoa voimassa olevan kuntalisäsopimuksen, asiasta tulee ilmoittaa Kelaan kaksi kuukautta ennen sopimuksen haluttua päättymispäivää.

Jos kunta maksaa kuntalisää sekä yksityisen hoidon tukeen että kotihoidon tukeen, sopimusta ei voi irtisanoa vain toisen tukimuodon osalta, vaan kyseessä on sopimuksen muutos. Esim. jos kunta maksaa kuntalisää molempiin tukimuotoihin ja haluaa lopettaa vain kotihoidon tuen kuntalisän maksamisen, kunnan tulee toimittaa Kelaan uusi sopimus, jossa sovitaan vain yksityisen hoidon tuen kuntalisän maksamisesta halutusta ajankohdasta alkaen.

Katso tarkemmin Kela.fi:stä [Ohjeita kuntalisäsopimukseen](#).

Katso tarkemmin Kela.fi:stä [Mallisopimus lasten hoidon tuen kunnallisesta lisästä](#) .

1.4.4.4 Suoritus aika

Alkaminen

Vanha laki: Lasten kotihoidon tukea maksetaan aikaisintaan vanhempainrahakauden päättymistä tai vanhempainrahakauden jälkeen maksettavan isyysrahakauden päättymistä seuraavasta arkipäivästä lukien tai muiden tuen edellytysten alkaessa.

Jos lapsesta ei ole oikeutta vanhempainrahaan asumisedellytyksen puuttumisen vuoksi, oikeus kotihoidon tukeen alkaa laskennallisen vanhempainrahakauden jälkeen. Äitiys- ja vanhempainrahakausi lasketaan lapsen todellisen syntymäajan perusteella.

Adoptiovanhemmalla, jolla ei työnteon vuoksi ole oikeutta vanhempainrahaan, on oikeus saada lapselleen kunnallinen varhaiskasvatuspaikka. Jollei adoptiolapsen osalta tällöin käytetä oikeutta kunnalliseen varhaiskasvatukseen, hänestä voidaan maksaa lasten kotihoidon tukea jo laskennallisella vanhempainrahakaudella, jos muut tuen saamisen edellytykset täyttyvät.

LAINMUUTOS 1.8.2022

Oikeus kotihoidon tukeen alkaa lapsen täytettyä 160 sairausvakuutuslain mukaista arkipäivää. Jos laskennallinen vanhempainrahakausi jatkuu 1.8.2022 jälkeen on lapsesta oikeus kotihoidon tukeen 1.8.2022 lukien, jos lapsi on iältään vähintään 160 sairausvakuutuslain mukaisen arkipäivän ikäinen ja myös muut edellytykset kotihoidon tuelle täyttyvät.

Esimerkki

Perhe on muuttanut Suomeen 1.2.2022. Perheessä on 2 lasta 4-vuotias ja 13.12.2021 syntynyt vauva. Koska äidin 180 päivän asumisedellytys Suomessa ei täyty, lapsesta ei ole oikeutta vanhempainpäivärahaan. Vanhan sairausvakuutuslain mukainen laskennallinen vanhempainrahakausi vauvasta on ajalla 5.11.2021-17.9.2022. Vanhan lastenhoidontukien etuuslain mukainen kotihoidon tukioikeus vauvasta alkaa 18.9.2022.

- Lapsen syntymästä on kulunut 160 sairausvakuutuslain mukaista arkipäivää 23.6.2022
- Koska lapsi on lain voimaan tullessa 160 sairausvakuutuslain mukaisen arkipäivän ikäinen, hänestä voidaan myöntää kotihoidon tuki 1.8.2022 alkaen tai yksityisen hoidon tuki 1.9.2022 alkaen, jolloin on sen kalenterikuukauden alku, jona lapsi täyttää yhdeksän kuukautta.

Esimerkki

Perheessä on 17.9.2022 syntynyt lapsi. Lapsi on 160 sairausvakuutuslain mukaisen arkipäivän ikäinen 28.3.2023. Lapsesta voidaan myöntää kotihoidon tuki 29.3.2023 alkaen, jos muut myöntöedellytykset täyttyvät.

Lakkaaminen

Lasten kotihoidon tuen maksaminen päättyy viimeistään 31. päivänä heinäkuuta sinä vuonna, jona lapsi aloittaa oppivelvollisena perusopetuksen tai muiden edellytysten päättyessä. Pidennetyn oppivelvollisuuden piirissä olevan lapsen osalta maksaminen päättyy viimeistään 31. päivänä heinäkuuta oppivelvollisuuden aloittamisvuotta seuraavana vuonna. Kotihoidon tuen maksaminen lakkaa kuitenkin viimeistään perheen nuorimman lapsen täyttäessä kolme vuotta tai adoptiolapsen kohdalla kunnes vanhempainrahakauden alkamisesta on ensimmäinen maksupäivä mukaan lukien kulunut kaksi vuotta.

Lainmuutos 1.8.2022

Kotihoidon tuen maksaminen lakkaa adoptiolapsen kohdalla kun lapsi täyttää 3 vuotta tai kun lapsen hoitoonottopäivästä on kulunut 2 vuotta.

Esimerkki

Perheeseen on adoptoitu 11.9.2020 syntynyt lapsi. Lapsen hoitoonottopäivä on 10.9.2022. Lapsesta on oikeus kotihoidon tukeen siihen saakka kunnes hoitoonottopäivästä on kulunut 2 vuotta eli 9.9.2024.

Kotihoidon tukeen ei ole oikeutta lapsesta, jolle on myönnetty kunnallinen varhaiskasvatuspaikka. Kotihoidon tuki lakkaa, jos perheen kaikki alle kouluikäiset lapset siirtyvät kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Oikeus kotihoidon tukeen lakkaa myös, kun perheen alle kolmevuotias lapsi siirtyy kunnalliseen varhaiskasvatukseen.

Vähimmäisuoritus aika

Alla olevaa etuosohjeen kohtaa sovelletaan tilanteissa, joissa haettu tuki kohdistuu ajalle ennen 1.8.2022.

Tukea ei myönnetä kuukautta lyhyemmältä ajalta (LKYTL 1128/1996 14 § 3 mom.). Kuukauden jaksoa tarkasteltaessa huomioidaan lastenhoidon tukien kokonaismyöntöaika. Tukeen on siten oikeus, jos perheelle myönnetyn kotihoidon tuen, yksityisen hoidon tuen, osittaisen hoitorahan ja joustavan hoitorahan yhteenlaskettu myöntöaika on vähintään yksi kuukausi. Riippuen kuukaudesta, päivien määrät vaihtelevat ja esimerkiksi helmikuussa 28 päivää on yksi kuukausi. Joskus harvemmin tukea on haettu kahdelle lyhyemmälle jaksolle ja tällöin myöntöaika voi koostua kahdesta kuukautta lyhyemmästä jaksosta. Näissä tilanteissa kuukaudeksi lasketaan 30 kalenteripäivää. Tukeen on oikeus myös silloin, kun perheen vanhemmille myönnetään tuki yhteensä vähintään kuukaudeksi. Kotihoidon tuen myöntöajaksi lasketaan myös aika, jolta kotihoidon tuen hoitorahaa ei jää maksettavaksi vanhempainpäivärahaudella yhteensovitukseen vuoksi. (LKYTL 1128/1996 4 § 5 mom). Lue lisää verkkokoulun kohdasta vähimmäissuoritus aika.

Esimerkki

Vanhempainrahakausi päättyy 17.9. ja yksityisen hoidon tuki on myönnetty 1.10. alkaen. Ajalle 18.9.–30.9. voidaan myöntää kotihoidon tuki.

Esimerkki

Äidin vanhempainrahakausi päättyy 6.8. Perheessä on vauvan lisäksi 2-vuotias sisarus, josta kotihoidon tukea ei vanhempainrahakaudella kuitenkaan ole jäänyt maksettavaksi perheen tulojen ja yhteensovitukseen vuoksi. Isä hakee isyyrahan kaudelle 27.8.- 15.9., jolta ajalta myöskään ei jää kotihoidon tukea maksettavaksi. Kotihoidon tukea voidaan myöntää myös vanhempainrahakauden päättymisen ja isyyshakauden väliselle ajalle (7.8.–26.8.), eli koko ajalle 7.8. alkaen niin pitkään kuin sitä on haettu, sitä ei vain jää maksettavaksi isyyshakauden aikana 27.8.-15.9..

Jos perheessä olisi vain vanhempainpäivärahoihin oikeuttava lapsi ja äiti hakisi kotihoidon tukea ajalle 7.8.-26.8., sitä ei voitaisi myöntää, koska isän isyyshakausi alkoi 27.8. ja äidin kotihoidon tuen myöntöaika jäisi alle kuukauden mittaiseksi. Jos äidin kotihoidon tuki jatkuisi isyyshakauden jälkeen ja kotihoidon tukea haetaan yhteensä vähintään kuukaudeksi, tuki voidaan myöntää.

Esimerkki

Äidille on myönnetty kotihoidon tuki ajalta 18.3. – 12.5. sekä 23.6. - 30.6. Perheessä on vauva ja neljä-vuotias lapsi, joka on kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Isälle on myönnetty vanhempainrahakauden jälkeinen isyyusraha ajalle 13.5. – 22.6. Vauva menee myös kunnalliseen varhaiskasvatukseen 1.7., joten tukioikeus lakkaa tästä alkaen. Äidillä ei ole oikeutta kotihoidon tukeen ajalla 13.5. – 22.6. (isyyssrahakausi eikä ole muita kotihoidon tukeen oikeuttavia lapsia). Äidin kotihoidon tukikausien yhteenlaskettu pituus on yli kuukauden, joten tuki voidaan myöntää myös ajalle 23.6.-30.6. Näin ollen äidillä on oikeus kotihoidon tukeen molemmilta haetuilta jaksoilta.

Esimerkki

Äiti on hakenut kotihoidon tukea 16.4. lukien heti vanhempainrahakauden päättymisen jälkeen. Perheessä on myös muita kotihoidon tukeen oikeuttavia lapsia viimeksi syntyneen lapsen lisäksi. Lapsia on hoidettu kotona vanhempainrahakauden aikana. Äiti ei ole hakenut kotihoidon tukea vanhempainpäivärahan ajaksi, eli siitä ei ole päätöstä. Kaikki lapset menevät kunnalliseen varhaiskasvatukseen 1.5. lukien. Jotta oikeus kotihoidon tukeen syntyisi ajalle 16.4.-30.4., pitää selvittää, olisiko äidillä oikeus kotihoidon tuen hoitorahaan jo vanhempainrahakauden aikana. Koska kotihoidon tuki myönnettäisiin ajalle 16.4.-30.4. riittäisi vanhempainrahakauden myöntöajaksi 1.4.-15.4., jolloin kotihoidon tuen myöntöajaksi tulisi vähintään kuukauden aika, Kysy asiakkaalta, onko lapsia hoidettu kotona vanhempainrahakauden ajan tai ainakin viimeisen kuukauden (yhteensä kuukauden) ajan. Kerro asiakkaalle, miksi tieto tarvitaan. Asiakas voi täydentää hakemustaan suullisesti ja ilmoittaa hakevansa jo vanhempainrahakauden ajalta (hänen kanssaan sovitun ajan), jolloin voit tehdä päätöksen kotihoidon tuesta vanhempainrahakauden ajalle (vaikka ei jäisi maksettavaa yhteensovitukseen vuoksi, oikeus kotihoidon tukeen olisi).

Esimerkki

Äidin vanhempainrahakausi päättyy 29.3. Isälle on myönnetty vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävää isyyssrahaa 22.4.-9.5. ja 30.5.-3.7. Perheellä on oikeus kotihoidon tukeen 3 lapsesta. Äiti hakee kotihoidon tukea ajalle 30.3.-31.7.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 30.3.-21.4. 3 lapsesta.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 22.4.-9.5. 2 lapsesta, hoitoraha yhteen sovitetaan isyyssrahan kanssa.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 10.5.-29.5. 3 lapsesta.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 30.5.-3.7. 2 lapsesta, hoitoraha yhteen sovitetaan isyyssrahan kanssa.

Äidillä on oikeus kotihoidon tukeen ajalla 4.7.-31.7. 3 lapsesta.

LAINMUUTOS 1.8.2022: Lastenhoidon tukia ei myönnetä alle kuukauden yhtäjaksoiselle ajalle. On kuitenkin mahdollista, että lapsen kanssa asuvat saman perheen vanhemmat vuorottelevat tuella siten, että heidän kotihoidon tuen ja/ tai yksityisen hoidon tuen tukijaksot muodostavat yhdessä vähintään kuukauden yhtäjaksoisen myöntöajan.

Kuukauden myöntöajaksi katsotaan myös yhden kalenterikuukauden aika. Kesken kalenterikuukauden alkava tukijakso katsotaan täyttävän vähimmäisaika vaatimuksen, jos sen päättymispäivä on seuraavassa kalenterikuukaudessa alkamispäivää edeltävä kuukauden päivä esim. ajanjakso 24.3. - 23.4.

Kotihoidon tuen myöntöajaksi ei lasketa aikaa, jolta kotihoidon tuen hoitorahaa tai hoitolisää ei jää maksettavaksi vanhempainpäivärahan maksamisen ajalla yhteensovituksen vuoksi.

- Kotihoidon tukeen ei ole oikeutta alle kuukauden kestävän jakson ajalta, jos kotihoidon tukijakso katkeaa vanhempainpäivärahan myönnön vuoksi ja maksuun ei jää hoitolisää muiden lasten perusteella. Tällöin ennen ja jälkeen vanhempainpäivärahan myöntöä edellytetään vähintään yhden kuukauden yhtäjaksoista kotihoidon tuen ja/tai yksityisen hoidon tuen tukiaikaa.
- Toiselle vanhemmalle myönnetty vanhempainpäiväraha ei vaikuta toisen vanhemman maksussa olevaan joustavaan hoitorahaan. Joustava hoitoraha ei vaikuta siihen, että kotihoidon tukea voisi saada alle kuukauden ajalta.

Joustava ja osittainen hoitoraha ovat hakijakohtaisia kuukausietuuksia ja niissä tarkastellaan viikoittaista työaikaa, jonka vuoksi näitä etuuksia ei voi yhdistää muihin lastenhoidon tukiin eikä toisen vanhemman osittaiseen tai joustavaan hoitorahaan. Nämä etuudet vaativat työaikaan liittyvän edellytyksen takia pidemmän tarkastelujakson, jonka vuoksi edellytetään kuukauden vähimmäismyöntöaikaa. Hakijakohtaisesti on mahdollista yhdistää joustavan ja osittaisen hoitorahan jaksoja katso esimerkki alla.

Esimerkki

Äiti hakee 10.5.2022 tekemällään hakemuksella kotihoidon tukea ajalle 1.8.–26.8.2022. ja 1.9.-31.12.2022. Hakemus kohdistuu aikaan lainmuutoksen jälkeen, eli muuttunut laki tulee huomioida päätöstä tehdessä.

Ajanjakso 1.8.-26.8.2022 ei ole kuukautta kestävä yhtäjaksoinen ajanjakso, joten kotihoidon tukea ei voida myöntää ajalle 1.8.-26.8.2022. Ajanjakso 1.9.2022-31.12.2022 on yli kuukauden kestävä yhtäjaksoinen ajanjakso, joten kotihoidon tuki voidaan myöntää tälle ajanjaksolle.

Esimerkki

Vanhempainrahakausi päättyy 17.9. ja yksityisen hoidon tuki on myönnetty toistaiseksi 1.10. alkaen. Ajalle 18.9.–30.9. voidaan myöntää kotihoidon tuki, koska lastenhoidon tuet yhdessä muodostavat yli kuukauden yhtäjaksoisen ajan.

Esimerkki

Äidille on myönnetty kotihoidon tuki ajalle 1.7.-31.12.2022. Isä pitää vanhempainrahakauden ulkopuolisia isyysrahopäiviä 26.8.-9.9.2022. ja 25.9.-1.10.2022. Äiti ei voi saada kotihoidon tukea samanaikaisesti, kun isä pitää vanhempainrahakauden ulkopuolisia isyysrahopäiviä. Äiti voi siis saada kotihoidon tukea 25.8.22 asti ja 2.10.22 lukien, mutta hän ei voi saada kotihoidon tukea 10.9.- 24.9.22, koska ajanjakso ei ole yhtäjaksoisesti vähintään kuukauden mittainen.

Esimerkki

Äidin vanhempainrahakausi päättyy 6.8. Perheessä on vauvan lisäksi 2-vuotias sisarus, josta kotihoidon tukea ei vanhempainrahakaudella kuitenkaan ole jäänyt maksettavaksi perheen tulojen ja yhteensovituksen vuoksi. Isä hakee isyyrahan kaudelle 27.8.- 15.9., jolta ajalta myöskään ei jää kotihoidon tukea maksettavaksi. Kotihoidon tukea ei voida myöntää vanhempainrahakauden päättymisen ja isyyshakauden väliselle ajalle (7.8.– 26.8.), koska vaadittu kuukauden yhtäjaksoisuus ei toteudu.

Esimerkki

Äiti hakee kotihoidon tukea ajalle 18.9. – 12.11. sekä 23.12.- 31.12. Perheessä on vauva ja 4-vuotias lapsi, joka on kunnallisessa varhaiskasvatuksessa. Isälle on myönnetty vanhempainrahakauden jälkeinen isyyserä ajalle 13.11. – 22.12. Vauva aloittaa myös kunnallisessa varhaiskasvatuksessa 1.1., joten tukioikeus lakkaa tästä alkaen. Äidillä ei ole oikeutta kotihoidon tukeen ajalla 13.11. – 22.12. (isyyshakausi eikä ole muita kotihoidon tukeen oikeuttavia lapsia). Äidin kotihoidon kausi 18.9.-12.11 on kestoltaan yhtäjaksoisesti yli kuukauden ja tältä osin kotihoidon tuki tulee myöntää. Ajalle 23.12.-31.12. tukea ei voida myöntää, koska jakso ei ole yhdenjaksoisesti kestoltaan vähintään kuukautta.

Esimerkki

Perheessä on yksi vuonna 2022 syntynyt lapsi. Äidille on myönnetty lapsesta joustava hoitoraha ajalle 1.9.2023-28.2.2024.

Lapsen isälle on myönnetty vanhempainrahajaksoja syyskuusta alkaen siten, että joka viikolla on 2 vanhempainrahapäivää.

- Jos isä hakisi lapsesta kotihoidon tukea, hänellä ei olisi oikeutta kotihoidon tukeen, koska kotihoidon tukea ei myönnetä alle kuukauden yhtäjaksoiselle ajalle.

Esimerkki

Perheen äidille on maksettu kotihoidon tukea yhtäjaksoisesti yli kuukauden ajalta 31.8.2023 saakka. Jonka jälkeen äiti on hakenut joustavan hoitorahan ajalle 11.9.2023-5.10.2023.

Perheen isälle on myönnetty joustava hoitoraha ajalle 3.10.2023-4.10.2024.

Äidillä ei ole oikeutta joustavaan hoitorahaan, koska joustavaa hoitorahaa ei myönnetä alle kuukauden yhtäjaksoiselle ajalle.

Esimerkki

Äiti hakee kotihoidon tukea ajalle 15.5.-31.5. ja sen jälkeen lapsi siirtyy yksityiseen varhaiskasvatukseen ja isä hakee yksityisen hoidon tukea ajalle 1.6.-31.7.

Molemmat etuudet voidaan myöntää, koska perheelle myönnetyt tukijaksot muodostavat yhdessä vähintään kuukauden yhtäjaksoisen myöntöajan.

Esimerkki

Vanhemmalle on maksettu joustavaa hoitorahaa lapsen 3-vuotispäivään 15.7. saakka. Perheessä on 2. luokalla oleva koululainen. Vanhemmalla on oikeus osittaiseen hoitorahaan ajalta 16.7.-31.7. jos osittaisen hoitorahan muut edellytykset täyttyvät.

1.4.5 Kv-säännökset

Yhteisen EU-lainsäädännön pyrkimyksenä on turvata mm. yhdenvertainen kohtelu siten, että henkilöillä, joihin asetusta sovelletaan, on pääsääntöisesti samat jäsenvaltion lainsäädännön mukaiset etuudet ja velvollisuudet kuin kyseisen jäsenvaltion kansalaisilla.

Tämän lisäksi mailla voi olla erillisiä sosiaaliturvasopimuksia (koskevat yleensä EU:n ulkopuolisia maita).

[EU-jäsenvaltioiden](#) välillä liikkuviin henkilöihin sovelletaan EU-asetusta 883/2004 (nk. perusasetus) ja sen täytäntöönpanoasetusta 987/2009.

Asetus 883/2004 (ja sitä edeltävä asetusta 1408/71) koskevat Eu-/Eta-alueella (ml. Sveitsi) liikkuvia henkilöitä. Nämä voivat olla esimerkiksi työntekijöitä, yrittäjiä, virkamiehiä, opiskelijoita, eläkkeensaajia, työttömiä tai perheenjäseniä. Asetusta 883/2004 on sovellettu Eu-/Eta-alueella liikkuviin ETA-maiden kansalaisiin 1.6.2012 lukien (Sveitsin kansalaisiin 1.4.2012 lukien). Asetuksia 883/2004 ja 1408/71 ei kuitenkaan sovelleta kolmansien maiden kansalaisiin, jotka liikkuvat EU:n ja Sveitsin välillä.

- Asetuksen 883/2004 soveltamisalaa laajennettiin asetuksella 1231/2010 koskemaan myös kolmansien maiden kansalaisia, jotka asuvat laillisesti EU:n alueella ja liikkuvat jäsenmaiden välillä (poislukien Tanska ja Britannia, jotka eivät sovelleta sitä). Kyseistä asetusta 1231/2010 edelsi samankaltainen asetusta 859/2003 (jota Tanska ei sovelleta).

Lue lisää [asetusten soveltamisalaan kuuluvista henkilöistä](#).

Vakuutus- ja työskentelykausien yhteenlaskeminen

EU-asetusta 883/2004 sovellettaessa muussa jäsenvaltiossa saavutetut vakuutus- ja työskentelykaudet otetaan huomioon, jos niitä tarvitaan perhe-etuusoikeuden (esimerkiksi vanhempainpäivärahan) syntymistä varten. Suomen lapsilisässä tai kotihoidon tuessa ei kuitenkaan ole odotusaikoja, joten etuusoikeuden saamiseksi ei tarvita toisessa jäsenvaltiossa täytettyjä kausia.

Jos toinen Eu/Eta-maa tai Sveitsi pyytää tarvitsemiaan työntekijän tai opiskelijan Suomessa täyttyneitä vakuutuskausia SED:llä F022 tai lomakkeella [E 405](#), ilmoitetaan kaudet, jolloin ko. huoltajalla on ollut oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain mukaisesti. Jos kysytään työskentelykausia, ne selvitetään Eläketurvakeskukselta. Kaudet ilmoitetaan käyttäen SEDIä F023 tai lomaketta E405.

1.4.5.1 Maksettavien etuuksien ensisijaisuussäännöt EU-tilanteissa

EU-asetusta 883/2004 sovellettaessa voi useampi EU-valtio olla samaan aikaan velvollinen maksamaan perhe-etuuksia kansallisen lainsäädäntönsä perusteella. Valtioiden väliset maksuvastuut määräytyvät ensisijaisuussääntöjen perusteella. Kyseisen EU-asetuksen mukaisiin perhe-etuuksiin ovat oikeutettuja EU-työntekijät, EU-työntekijöihin rinnastettavat taloudellisesti aktiivit henkilöt sekä ei-aktiivit henkilöt.

Asetuksen 883/2004 mukaiset perhe-etuudet Suomessa

Asetuksen 883/2004 mukaisia perhe-etuuksia ovat Suomessa **lapsilisä** ja **lasten kotihoidon tuki**. Oikeus asetuksen 883/2004 perusteella maksettavaan kotihoidon tukeen rajautuu hoitorahaan ja hoitolisään. Kuntalisää ei asetuksen mukaisissa tilanteissa makseta. Kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä maksetaan muussa EU-jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta periaatteessa samoin edellytyksin kuin Suomessa asuvasta lapsesta, jolloin esimerkiksi lapsen ikä ja perheen tulot huomioidaan. Lapsen hoidon tosiasiallista järjestelyä (hoitomuotoa) ulkomailla ei ole näissä tilanteissa kuitenkaan tarpeen selvittää.

Ensisijaisuussäännöt etuuksien päällekkäisyystilanteessa

Jos useampi kuin yksi EU-jäsenvaltio on velvollinen maksamaan perhe-etuuksia oman lainsäädäntönsä perusteella, valtioiden välinen etuuksien maksuvastuu määräytyy seuraavasti:

1. **Palkkatyön** tai itsenäisen ammatinharjoittamisen perusteella saavutetut oikeudet (ja sen perusteella määräytyvä maa ja laitos)
2. **Eläkkeen** saamisen perusteella saavutetut oikeudet (ja sen perusteella määräytyvä maa ja laitos)
3. **Asumisen** perusteella saavutetut oikeudet (ja sen perusteella määräytyvä maa ja laitos)

Jos siis perhe täyttää 1 ja 2 kohdissa olevat edellytykset, ensisijainen maksaja on kohdan 1 ja toissijainen kohdan 2 tarkoittama maa. Jos perhe täyttää 2 ja 3 kohdan edellytykset, ensisijainen on kohdan 2 ja toissijainen kohdan 3 tarkoittama maa.

EU-työntekijä ja siihen rinnastettava taloudellisesti aktiivi henkilö

Asetuksen 883/2004 mukaisena EU-työntekijänä tai EU-työntekijään rinnastettavana taloudellisesti aktiivina henkilönä pidetään henkilöä, joka vaihtoehtoisesti:

1. **työskentelee**. Lapsilisän saamisen osalta edellytys on, että työskentelijän ansiotaso on Asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain edellyttämän minimiansiotason suuruinen (AspSotUL 7 §). Lapsilisän saaja rinnastuu työntekijään myös siltä ajalta, kun hän on oikeutettu AspSotUL 8 §:n mukaiseen työntekijän jälkisuojaan.

Kotihoidon tuen saamisen osalta riittää työeläkevakuutettu työskentely Suomessa: Kotikuntalaisia työntekijä/yrittäjä-käsitteitä ei ole määritelty. Sovellettaessa EU-lainsäädäntöä kotikuntalain piiriin kuuluviin etuuksiin henkilöä pidetään työntekijänä, jos hänet on vakuutettu (taikka olisi pitänyt vakuuttaa) työeläkejärjestelmässä. Siten henkilö katsotaan työntekijäksi hyvin vähäisen työn ja palkan perusteellakin.

2. **saa päivärahaetuuksia**, jotka eivät ole vähimmäismääräisiä (esim. tulojen perusteella määräytyvä äitiyspäiväraha tai vanhempainraha) ja on työskennellyt tai saanut työskentelyyn perustuvaa rahaetuutta ennen päivärahakauden alkamista.
3. **on työtön**, ilmoittautunut työnhakijaksi te-toimistoon JA oikeutettu työttömyysetuuteen (myös mahdollisen karenssin aikana henkilöä pidetään taloudellisesti aktiivina).

Taloudellinen aktiivisuus ei suoraan siirry maasta toiseen muutettaessa. Jos toisesta maasta maksettu päiväraha onkin perustunut edeltävään työskentelyyn ja tuloihin muussa EU-maassa, ei se kuitenkaan tarkoita sitä, että yhteyden katketessa muuhun maahan, aktiiviasema silti periytyisi Suomeen muutettaessa (jos ja kun Suomessa ei ole työskennelty paluun/muuton jälkeen).

Ei-aktiivit henkilöt

Ei-aktiiveilla henkilöillä tarkoitetaan kaikkia muita henkilöitä kuin EU-työntekijöitä tai EU-työntekijöihin rinnastettavia taloudellisesti aktiiveja henkilöitä. Ei-aktiivi henkilö voi saada esim. kotihoidon tukea (ollen esim. hoitovapaalla, ei ansiotyössä) tai Koulutusrahaston myöntämää aikuiskoulutustukea. Tarkista näissä tilanteissa, että henkilö ei ole ansiotyössä, vaikka saisikin etuutta. Myös ei-aktiivit henkilöt kuuluvat asetuksen 883/2004 soveltamisalaan ja heidän oikeutensa perhe-etuuksiin määräytyy kansallisen lainsäädännön edellytysten mukaisesti.

Esimerkki

Esimerkki 1. Koulutusrahastosta aikuiskoulutustukea saava vanhempi asuu lapsen kanssa Suomessa. Lapsen toinen vanhempi on työssä toisessa EU-lainsäädäntöä soveltavassa valtiossa. Perhe-etuuksista vastaa ensisijaisesti valtio, jossa lapsen vanhempi työskentelee. Suomi on toissijaisesti vastuussa perhe-etuuksista ja maksaa mahdollisen perhe-etuuksien erotuksen.

Ensisijaisen maksajan määrittely

Asetuksen 883/2004 mukaisten etuuksien myöntämisen edellytyksenä ei voida pitää lapsen asumista Suomessa. Etuuksia voidaan siis maksaa myös toisessa jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta, jos etuuksien maksamisen ensisijaisuussäännöistä niin seuraa. Perhe-etuuksia maksetaan toisissa EU-jäsenmaissa asuvista lapsista yleensä huoltajan Suomessa työskentelyn tai huoltajan saaman työskentelyyn perustuvan ja ansionmenetystä korvaavan rahaetuuden saamisen perusteella. Työskentelyyn rinnastettavia rahaetuuksia ovat esimerkiksi sellaiset sairaus- ja vanhempainpäivärahat, jotka perustuvat henkilön päivärahakautta edeltävään työskentelyyn. Henkilö rinnastetaan työntekijään myös työntekijän jälkisuojan ajalta (AspSotul 8 §).

Suomi saattaa olla ainut perhe-etuuksien maksajavaltio tilanteessa, jossa lapsella on ainoastaan yksi huoltaja ja lapsi asuu eri jäsenvaltiossa, mutta lapsen asuinvaltio ei maksa mitään perhe-etuuksia. Jos katsotaan, että lapsi kuuluu yhä samaan talouteen Suomessa asuvan huoltajan kanssa eikä lapsen asuinvaltiosta makseta mitään perhe-etuuksia, voidaan perhe-etuudet maksaa poikkeuksellisesti Suomesta eli vanhemman asuinvaltiosta, vaikka vanhempi ei olisi taloudellisesti aktiivi (EU-tuomio C-322/17 Bogatu).

Henkilöä ei rinnasteta työntekijään, jos hän saa vanhempainpäivärahaa vähimmäismääräisenä eikä hän ole työskennellyt ennen päivärahakauden alkamista. Henkilöä ei myöskään rinnasteta työntekijään, jos hänen vanhempainpäivärahansa

perustuu vuosituloon (päiväraha on korkeampi kuin vähimmäismäärä), mutta hän ei ole työskennellyt tai saanut työskentelyyn perustuvaa rahaetuutta ennen päivärahakauden alkamista.

Esimerkki

Esimerkki 2. Suomessa asuva lapsen äiti on ollut ennen äitiys- ja vanhempainrahakautta työssä Suomessa. Isä on rajatyöntekijänä työssä Ruotsin puolella, mutta asuu vakinaisesti Suomessa. Isä kuuluu työskentelynsä perusteella Ruotsin sosiaaliturvaan. Äiti on saanut työskentelynsä perustuen vanhempainpäivärahaa, minkä kauden ajalta Suomi on ensisijainen perhe-etuuksien maksaja, koska äiti rinnastetaan työntekijään ja lapsi asuu Suomessa.

Esimerkki

Esimerkki 3. Äiti jää kotiin hoitamaan lasta kotihoidon tuella. Suomesta tulee perhe-etuuksien toissijainen maksaja, koska perheessä on nyt vain yksi työntekijä eli isä, joka työskentelee Ruotsissa. Perheeseen syntyy toinen lapsi vanhemman lapsen ollessa 2-vuotias. Äiti saa äitiys- ja vanhempainrahaa samoihin, ennen ensimmäisen lapsen syntymää saamiinsa tuloihin perustuen. Ruotsi on edelleen perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Äitiä ei uuden päivärahakauden aikana rinnasteta työntekijään, koska hän ei ole työskennellyt ennen päivärahakauden alkamista.

Esimerkki

Esimerkki 4. Edellisen perheen tilanteessa äiti on ensimmäisen päivärahakauden jälkeen hoitovapaalla ja palaa sitten töihin 4 kuukaudeksi ennen uuden päivärahakauden alkua. Suomesta tulee uudelleen äidin töihin palaamisesta lukien perhe-etuuksien ensisijainen maksaja, koska hän on työssä Suomessa ja lapsi asuu Suomessa. Koska äiti on työssä ennen toisen päivärahakauden alkamista, hänet rinnastetaan työntekijään myös vanhempainpäivärahakauden aikana, eli Suomi säilyy ensisijaisena etuuksien maksajana päivärahakauden ajan.

Esimerkki

Esimerkki 5. Perhe asuu Suomessa, mutta isä on työssä Ruotsin lipun alla olevalla laivalla. Äiti on opiskelija, mutta hän on jatkuvasti työskennellyt osa-aikaisesti opintojen ohessa ennen lapsen syntymää. Äidin vanhempainpäivärahoissa on huomioitu viimeksi vahvistetussa verotuksessa todetut tulot. Äiti rinnastetaan työntekijään vanhempainpäivärahakauden ajan ja Suomi vastaa ensisijaisesti etuuksien maksamisesta.

Esimerkki

Esimerkki 6. Perhe asuu Suomessa, mutta isä on työssä Ruotsin lipun alla olevalla laivalla. Äiti on opiskelija ja hän on ollut kesäisin muutaman kuukauden töissä. Äidin vanhempainpäivärahoissa on huomioitu viimeksi vahvistetussa verotuksessa todetut tulot, joiden perusteella päiväraha on vähimmäismääräistä korkeampi. Äitiä ei rinnasteta työntekijään vanhempainpäivärahakauden aikana, sillä hän ei ole ollut työssä ennen päivärahakauden alkamista, ja Suomi vastaa toissijaisesti etuuksien maksamisesta.

Perus- ja ansiopäivärahan saajaa pidetään sosiaaliturva-asetusten mukaisesti aktiivina eli hänet rinnastetaan työntekijään. Peruspäivärahaa maksetaan työhistoriasta riippuen 300, 400 tai 500 päivää. Päivärahan enimmäiskesto näkyy työnhakijan päivärahapäätöksestä.

Työmarkkinatuki voidaan myöntää myös Suomessa asuvalle henkilölle, vaikka hän ei aikaisemmin olisi työskennellyt. Ensimmäistä kertaa työmarkkinoille tulevan vanhemman kohdalla perhe-etuuksien maksamisvelvoite ei kuitenkaan siirry Suomelle yksin työmarkkinatuen maksamisen perusteella, eikä vanhempaa rinnasteta työntekijään. Tämä johtuu siitä, että asetuksen perusteella ensisijainen perhe-etuuksien maksuvastuu syntyy työskentelyn perusteella. Työmarkkinatuen saaja rinnastetaan työntekijään vain siinä tapauksessa, jos hän on ollut työeläkevakuutettu ennen työttömyysetuusoikeuden syntymistä. Tässä tilanteessa työmarkkinatuen saajaa pidetään aktiivina enintään 300 päivän ajan. Työmarkkinatuen määrän ”nollautuminen” tarveharkinnan tulojen seurauksena ei poista tätä työntekijästatusta.

Jos henkilön oikeus perus- tai ansiopäivärahaan tai työmarkkinatukeen katkeaa, henkilön aktiivisuus tulee arvioida uudelleen. Henkilö rinnastetaan edelleen työntekijään, jos

- hänen työskentelyyn perustunut etuutensa vaihtuu ilman katkosta toiseen työskentelyyn perustuvaan etuuteen (esim. työttömyysetuus/sairauspäiväraha vaihtuu vanhempainpäivärahaan) tai
- hän aloittaa työeläkevakuutetun työskentelyn tai
- hän pysyy muutoin edelleen työeläkevakuutettuna (esim. lomautustilanteet tai työsuhteen ollessa edelleen voimassa). Epäselvissä tilanteissa ole yhteydessä osaamiskeskukseen.
-

Lapsilisän saaminen edellyttää lisäksi sitä, että AspSotUL:n 7 § mukainen minimiansiotaso täyttyy, mikäli lapsi ei asu vakinaisesti Suomessa.

Henkilö rinnastetaan työntekijään myös työntekijän jälkisuojan ajalta (AspSotul 8 §).

Lue lisää peruspäivärahasta ja työskentelyn päättymisestä.

Esimerkki

Esimerkki 7. Ansiopäivärahansaaja putoaa ansiopäivärahan enimmäismäärän täyttymisen jälkeen työmarkkinatuelle. Henkilön aktiivisuus suhteessa perhe-etuuksiin katkeaa, koska hän on jo ollut aktiivina täyden ajan (300-500 päivää) eikä hän tule työeläkevakuutetuksi ennen työmarkkinatuen saamista.

Esimerkki

Esimerkki 8. Henkilölle syntyy oikeus työmarkkinatukeen ja hän on ollut työeläkevakuutettuna ennen työmarkkinatuen saamista. Siten hänet katsotaan työskentelynsä perusteella perhe-etuuksien osalta aktiiviksi 300 päivän ajan.

Henkilö saa kuitenkin karenssin kesken työmarkkinatukijakson, jolloin hänelle ei makseta työttömyysetuutta kolmen kuukauden ajalta. Tänä aikana henkilö työskentelee muutaman päivän rakennustyöntekijänä. Karenssin jälkeen työmarkkinatuen maksamista jatketaan.

Henkilöä voidaan katsoa myös karenssin aikana aktiiviksi perhe-etuuksien yhteensovitusilanteessa, vaikka henkilö ei saa työttömyysetuutta.

Työeläkevakuutettu työskentely karenssin aikana ei aloita 300 päivän kertymää alusta, vaan aikaisemmat aktiivinaolopäivät lasketaan mukaan kokonaiskertymään. Kertymä alkaisi alusta vain siinä tapauksessa, jos 300 päivän työmarkkinatuen maksujakson jälkeen henkilö tulee työskentelynsä kautta uudestaan työeläkevakuutetuksi ja hänelle syntyy työskentelyn päätyttyä työmarkkinatukioikeus.

Myös eläkkeen saaminen voi olla perusteena perhe-etuuksien maksamiselle. Perhe-etuuksien maksamisen ensisijaisuus määräytyy huoltajien työskentelyn tai siihen rinnastettavan rahaetuuden saamisen ja asumisen mukaan seuraavassa järjestyksessä:

1. **työskentely ja lapsen asuminen samassa maassa**
2. **työskentely muussa kuin lapsen asuinmaassa.**

Ensisijainen maksaja maksaa lapsesta oman lainsäädäntönsä mukaiset etuudet täysimääräisenä. Toissijainen maksaja yhteensovittaa etuudet ja maksaa ylimenevän osan, jos sen samasta lapsesta maksamien perhe-etuuksien kokonaissumma on suurempi kuin ensisijaisen maksajavaltionsamasta lapsesta maksamien perhe-etuuksien kokonaissumma.

Työskentely lapsen asuinmaassa

Kun toinen huoltaja asuu lapsen kanssa, lapsen asuinmaa tulee ensisijaiseksi maksajaksi tämän huoltajan ammatillisen toiminnan johdosta. Tämä toiminta voi olla mitä tahansa ammatillista tai kaupallista toimintaa, olipa se palkallista tai ei. Lapsen kanssa samassa maassa asuvan huoltajan katsotaan harjoittavan ammatillista tai kaupallista toimintaa myös silloin, kun toiminta on keskeytynyt sairauden, äitiyden, työtapaturman, ammattitaudin tai työttömyyden vuoksi, jos näiden tapahtumien perusteella maksetaan palkkaa tai muita etuuksia kuin eläkkeitä. Toiminta on ammatillista myös silloin, kun se on keskeytynyt palkallisen loman, lakon tai sulun aikana. (Hallintotoimikunnan päätökset F1(883/2004) ja n:o 207 (1408/71)).

Edellä sanotulla työskentelymäärityllä on merkitystä vain silloin, kun kyseisen maan perhe-etuuteen on oikeus asumisen perusteella ja toinen puoliso työskentelee toisessa jäsenmaassa. Tarkoituksena on estää perhe-etuuksien päällekkäinen maksaminen kahdesta maasta samanaikaisesti.

Suomessa

Suomessa asuvan henkilön katsotaan harjoittavan ammattitoimintaa ja Suomi on siten ensisijainen maksaja Suomessa asuvasta lapsesta, vaikka toinen puoliso työskentelee muussa maassa, jos Suomessa asuva henkilö

- harjoittaa mitä tahansa ammattitoimintaa, jonka perusteella hänet on työeläkevakuutettu, tai
- saa työsuhteen päätyttyä tai keskeydyttyä päivä- tai vanhempainpäivärahaetuuksia, työttömyyspäivärahaa, työmarkkinatukea (työskenneltyään etuuden ratkaisuhetkeä edeltävän kahden vuoden aikana Suomessa) tai vastaavaa muuta päivärahaetuutta (näihin ei lueta lasten kotihoidon tukea). Vuorotteluvapaalla, hoitovapaalla tai opintovapaalla olevaa henkilöä ei rinnasteta taloudellisesti aktiiviin henkilöön. Lapsilisän osalta vakuuttamislain mukaiseen jälkisuojaan oikeutettu henkilö rinnastuu työntekijään.

Esimerkki

Esimerkki 9. Isä työskentelee ja asuu Suomessa, äiti ja lapsi asuvat muussa EU-maassa, jossa heillä on oikeus saada asumisen perusteella perhe-etuuksia. Äiti ei ole työssä. Suomi on perhe-etuuksien ensisijainen maksaja ja muu EU-maa maksaa mahdollisen ylimenevän osan.

Esimerkki

Esimerkki 10. Kuten esimerkki 9, mutta äiti työskentelee muussa EU-maassa. Muu EU-maa on perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Suomi maksaa mahdollisen ylimenevän osan.

Joissain jäsenvaltioissa perhe-etuudet ovat tulosidonnaisia etuuksia. Jos ensisijaisen maksajavaltion etuuksia ei tästä syystä jää maksettavaksi, maksaa toissijainen valtio oman lainsäädäntönsä mukaiset etuudet täysimääräisenä.

Esimerkki

Esimerkki 11. Mies työskentelee Suomessa, mutta hänen puolisonsa työskentelee ja asuu lapsen kanssa toisessa jäsenvaltiossa.

Koska perhe-etuudet ovat lapsen asuinvaltiossa tulosidonnaisia, perheellä ei ole oikeutta perhe-etuuksiin tulojensa perusteella. Näin ollen Suomi maksaa perhe-etuudet täysimääräisenä, vaikka lapsen asuinvaltio olisi perhe-etuuksien ensisijainen maksajamaa. Perhe-etuuspäätöksiin on lisättävä fraasi LLF21/WKF51.

Esimerkki

Esimerkki 12. Kuten esimerkki 9, mutta äidin työskentely on vähäistä eivätkä muun EU-maan vakuuttamisen kriteerit täyty taikka äiti on työttömänä, äitiyslomalla tms. ja saa sen johdosta korvausta. Jos lapsen asuinmaan kansallisen lainsäädännön perusteella oikeus etuuteen syntyy asumisen perusteella, on lapsen asuinmaa ensisijainen maksaja.

Jos muu EU-maa ei tässä tapauksessa kansallisen lainsäädäntönsä perusteella maksaisi etuutta, se ei olisi velvollinen maksamaan etuutta asetuksen 883/2004 säännöstenkään perusteella. Asetuksen tarkoituksena on osoittaa henkilöpiiri, johon ko. lainsäädäntöä sovelletaan, ei muuttaa kansallisessa lainsäädännössä asetettuja erityisiä edellytyksiä.

Esimerkki

Esimerkki 13. Kuten esimerkit 10 ja 11, mutta lapsi asuu Suomessa isänsä kanssa. Suomi maksaa ensisijaisena perhe-etuudet.

Jos äidin työskentely muussa EU-maassa ei täyty vakuuttamisen kriteereitä, muu EU-maa ei joudu maksamaan mahdollista ylimenevää osaa. Tässä tapauksessa muu EU-maa ei myöskään olisi velvollinen maksamaan etuutta Suomeen, vaikka isä ei työskentelisi täällä.

Kolmen maan tilanteet: Vanhemmilla on eri toimivaltaiset valtiot ja lapsi asuu kolmannessa jäsenmaassa

Jos vanhemmat työskentelevät kahdessa eri EU-maassa ja lapsi asuu kolmannessa EU-jäsenmaassa, syntyy niin sanottu kolmen maan tilanne ([Asetus 987/2009 artikla 58](#)). Tällöin vanhempien työskentelyvaltioiden toimivaltaiset laitokset vertailevat

perheelle maksettavien perhe-etuuksien määrää ja etuudet maksaa perheelle se valtio, jonka maksamat perhe-etuudet ovat suuremmat. Se valtio, jonka etuudet ovat pienemmät, maksaa etuudet maksaneelle valtiolle puolet etuuksien määrästä, kuitenkin enintään sen verran mitä kyseisen valtion lainsäädännön mukaan perheelle tulisi maksettavaksi, jos etuudet maksettaisiin täytenä. Tarkempi ohjeistus täällä. Tekniset ohjeet täällä: Kustannusten jakamisen ohje toisen maan kanssa.

Esimerkki

Esimerkki 14. Isä työskentelee Suomessa ja hänellä on mukanaan toinen perheen kahdesta lapsesta. Äiti työskentelee Virossa ja hänen luonaan asuu toinen lapsista. Koska molemmat maat ovat samanaikaisesti vanhempien työskentelyn takia toimivaltaisia maksamaan perhe-etuuksia, ja molemmissa maissa asuu perheen lapsia, maksavat molemmat maat ensisijaisesti perhe-etuudet kyseisessä maassa asuvasta lapsesta sekä mahdollisen erotusetuuden toisen vanhemman työskentelymaassa asuvasta lapsesta.

Esimerkki

Esimerkki 15. Isä työskentelee Suomessa ja äiti Ruotsin lipun alla olevalla laivalla. Perheen lapset asuvat isovanhempien luona Virossa. Suomi ja Ruotsi ovat toimivaltaisia maksamaan perhe-etuuksia vanhempien työskentelyyn perustuen. Suomen ja Ruotsin laitokset vertailevat perheelle maksettavien perhe-etuuksien määrää ja etuudet perheelle maksaa täysimääräisenä se valtio, jonka etuudet ovat suuremmat. Toinen valtioista korvaa etuudet maksaneelle valtiolle puolet etuuksien määrästä, kuitenkin enintään määrän, joka sen lainsäädännön mukaan perheelle tulisi maksettavaksi.

Työskentely tai yritystoiminta muussa kuin lapsen asuinmaassa

Jotta työskentelymaa tai maa, jossa yritystoimintaa harjoitetaan, tulisi velvolliseksi maksamaan perhe-etuutta toisessa jäsenmaassa asuvasta lapsesta, työskentelyltä tai yritystoiminnalta edellytetään työskentelymaan työskentelykriteerien täyttymistä siten kuin ne on määritelty kyseisen maan lainsäädännössä. Asetuksessa 883/2004 ei ole työntekijän määritelmää (vrt. asetus 492/2011), vaan työntekijänä pidetään henkilöä, joka on työskentelynsä perusteella tullut jäsenvaltiossa vakuutetuksi jonkin asetuksen mukaisen sosiaaliturvan alan osalta.

Vaikka asetuksen lainvalintasääntöjen perusteella toimivaltainen valtio työntekijän osalta määräytyy työntekijän aseman perusteella, on oikeus etuuksiin riippuvainen kansallisesta lainsäädännöstä. Suomessa työskentelyyn tai yritystoimintaan perustuvaa etuusoikeutta koskevat kriteerit täyttyvät eri edellytyksin lapsilisän ja kotihoidon tuen osalta:

Oikeus lapsilisään

Lapsilisäoikeus Suomessa työskentelyn tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella on olemassa, kun huoltaja täyttää vakuuttamislain säädetty työntekoa tai yritystoiminnan harjoittamista koskevat kriteerit. Tämä tarkoittaa työntekijän kohdalla sitä, että henkilön tulee täyttää vakuuttamislain 7 §:n mukainen ansiotuloedellytys. Lue lisää työntekijän vakuuttamisesta.

Yritystoiminnan perusteella syntyy oikeus lapsilisään, kun kyse on henkilöstä, joka on velvollinen ottamaan yrittäjän eläkelain tai maatalousyrittäjän eläkelain mukaisen vakuutuksen. Käytännössä tämä edellyttää sitä, että hän on harjoittanut yritystoimintaa

yhdenjaksoisesti vähintään neljän kuukauden ajan ennen vakuuttamista koskevan hakemuksen jättämistä. Edellytykset täyttävä yrittäjä vakuutetaan yritystoiminnan aloittamisesta lukien. Lue lisää yrittäjän vakuuttamisesta sekä apurahansaajan vakuuttamisesta.

Oikeus kotihoidon tukeen

Oikeus kotihoidon tukeen Suomessa työskentelyn tai yritystoiminnan harjoittamisen perusteella on olemassa heti, kun huoltaja työskentelyn tai yritystoiminnan aloittaessaan tulee työeläkelainsäädännön piiriin (ml. yrittäjäeläkkeitä koskeva lainsäädäntö).

Esimerkki

Esimerkki 16. Perheen huoltaja tulee Puolasta 3 kuukauden ajaksi Suomeen töihin. Huoltajan Suomessa työskentelyn ja työeläkevakuuttamisen perusteella Puolassa asuvasta lapsesta on muiden edellytysten täytyessä oikeus kotihoidon tukeen, mutta ei lapsilisään, koska vakuuttamislain mukainen ansiotulovaatimus ei täyty.

YEL-vakuutetut kevytyrittäjät rinnastuvat lähtökohtaisesti yrittäjään ja ei-YEL-vakuutetut työntekijään. Kevytyrittäjä katsotaan taloudellisesti aktiiviksi, jos hänellä on vähäistäkin työskentelyä. Tulotasolla on kuitenkin vaikutusta siihen, että lapsilisään on oikeus, jos kevytyrittäjä täyttää vakuuttamislain (AspSotuL) minimiansiotuloedellytyksen ja häntä kohdellaan kuten työntekijää. Sen sijaan lastenhoidon tuki perustuu työeläkevakuuttamiseen, jolloin vähäinen työskentely kyllä riittää pitämään taloudellisesti aktiivina, mutta jos kevytyrittäjä ei ole YELin eikä minkään muunkaan työeläkelain (lähinnä TyEL) mukaan vakuutettu, ei häntä voida pitää sellaisena työntekijänä, jolla olisi oikeus lastenhoidon tukeen.

Asuminen

Mikäli etuusoikeus on syntynyt useammasta kuin yhdestä valtiosta asumisen perusteella, on ensisijainen maksajavaltio lapsen asuinvaltio. Erotusetuutta ei kuitenkaan tarvitse maksaa toisessa jäsenvaltiossa asuvista lapsista, jos oikeus kyseiseen etuuteen perustuu ainoastaan vanhemman/huoltajan asumiseen Suomessa (asetuksen 883/2004 68.2 art.).

Jos Suomi on perhe-etuuksien ainoa toimivaltainen maksaja, voidaan perhe-etuudet maksaa Suomesta, vaikka vanhempi ei olisi taloudellisesti aktiivi. Tällainen tilanne voi muodostua silloin, kun lapsella on ainoastaan yksi huoltaja ja lapsi asuu eri valtiossa, kuin huoltaja eikä lapsen asuinvaltio maksa mitään perhe-etuuksia. Jos katsotaan, että lapsi kuuluu yhä samaan talouteen Suomessa asuvan huoltajan kanssa, eikä lapsen asuinvaltiosta makseta mitään perhe-etuuksia, voidaan perhe-etuudet maksaa poikkeuksellisesti Suomesta eli vanhemman asuinvaltiosta, vaikka vanhempi ei olisi taloudellisesti aktiivi (Bogatu-tuomio C-322/17).

Esimerkki

Esimerkki 17. Lapsi on muuttanut lukion käymisen vuoksi Viroon ja asuu viikot Virossa asuvan isoäitinsä luona. Virossa ei muodostu lainkaan oikeutta perhe-etuuksiin, sillä lapsella ei ole laillista huoltajaa Virossa. Lapsen isä on kuollut. Suomi maksaa tässä tilanteessa lapsilisää, koska Suomi on lapsen ainoa huoltajan asuinvaltio ja huoltajan katsotaan lapsen ulkomaille muutosta huolimatta olevan lapsen perheenjäsen. Koska Suomi on perhe-etuuksien

osalta ainut toimivaltainen valtio, maksetaan Suomesta lapsilisää, vaikka vanhempi ei ole taloudellisesti aktiivi.

Jos vanhempi ja lapsi ovat oikeutettuja Suomen sosiaaliturvaan tilapäisen ulkomailla oleskelun ajan (AspSotuL 6 §), on perheen asuinmaa edelleen Suomi. Jos vanhemman ja lapsen oikeus Suomen sosiaaliturvaan säilyy yli 6 kuukautta kestävästä ulkomailla oleskelusta huolimatta (AspSotuL 11-13 §), voidaan perhe-etuuksissa asuinmaana yleensä pitää oleskelumaata.

Jos lapsella säilyy oikeus Suomen sosiaaliturvaan yli 6 kuukautta kestävästä ulkomailla oleskelun aikana, syntyy lapsilisään oikeus, vaikka kyseessä olisi erotusetuuden maksaminen Suomesta. Tämä perustuu kansalliseen lapsilisälakiin, jota sovelletaan toissijaisesti asetuksen 883/2004 ohella. Lapsilisälain mukaan lapsilisään on oikeus lapsesta, jolla on vakuuttamislain mukaan oikeus Suomen sosiaaliturvaan.

Esimerkki

Esimerkki 18. Suomalainen opiskelija opiskelee Virossa lääkäriksi ja hän avioituu siellä paikallisen opiskelutoverin kanssa. Heille syntyy lapsi, jolla on kiinteämmät siteet Viroon, eikä lapsi saa oikeutta Suomen sosiaaliturvaan. Viro on lapsen asuinmaana ensisijainen perhe-etuuksien maksaja. Suomen ei tarvitse maksaa erotusetuutta, koska etuuden maksaminen perustuisi siihen, että opiskelevan vanhemman asuinmaa on Suomi. Jos lapsella olisi oikeus Suomen sosiaaliturvaan, Suomesta maksettaisiin lapsilisän erotusetuus.

Asetusta 883/2004 sovellettaessa oikeus kotihoidon tukeen on työntekijöiden lisäksi myös opiskelijoilla, joilla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 6 §:n mukaan (tilapäinen ulkomailla oleskelu) tai 12 §:n perusteella (yli vuoden kestävät päätoimiset opinnot). Samoin Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon tilapäisesti, enintään 6 kuukauden ajaksi lähtevän vanhemman, esimerkiksi työntekijän perheenjäsenen, perusteella perheellä on oikeus kotihoidontukeen.

Esimerkki

Esimerkki 19. Suomesta Ruotsiin alle 6 kuukaudeksi lähtevän perheen vanhemmista toinen työskentelee paikallisen työnantajan palveluksessa ja toinen hoitaa lapsia kotona. Perheellä on Suomesta oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen ei-aktiivin puolison ja lasten asumisen perusteella. Ruotsi maksaa perhe-etuudet ensisijaisesti.

Mikäli perheen oleskelu ja toisen puolison työskentely Ruotsissa kestää yli 6 kuukauden ajan, ei oikeutta etuuksiin ole Suomesta.

Esimerkki

Esimerkki 20. Suomesta toiseen EU-jäsenvaltioon päätoimisia opintoja harjoittamaan lähtevä, Suomen sosiaaliturvaan oikeutetulla opiskelijalla on oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen, vaikka opinnot kestäisivät yli 6 kuukauden ajan. Myös mukaan lähtevällä lapsella on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 13 §:n perusteella.

Mikäli opiskelijan puoliso työskentelee opiskelumaassa, Suomi vastaa perhe-etuuksista toissijaisesti. Lapsilisästä maksetaan erotusetuus. Kotihoidon tuesta ei makseta erotusetuutta Suomesta, koska lapsen asuinmaa ei ole Suomi.

Esimerkki

Esimerkki 21. Perheenisä on suomalainen, joka työskentelee Ruotsissa paikallisen työnantajan palveluksessa. Äiti, joka opiskelee, muuttaa lapsensa kanssa tilapäisesti Suomesta Ruotsiin. Sekä äidillä että lapsella on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 6 §:n mukaan. Suomi maksaa toissijaisesti perhe-etuuksia, koska lapsen katsotaan asuvan Suomessa.

Jos perheen äiti menee töihin Ruotsissa, Suomi säilyy perhe-etuuksien toissijaisena maksajana, koska lapsen katsotaan asuvan vakuuttamislain 6 §:n mukaan vakinaisesti Suomessa. Jos Ruotsi kuitenkin tulkitsee lapsen asuvan tässä tilanteessa maassa vakinaisesti, tilanne on tutkittava lapsen asumisen osalta tapauskohtaisesti.

Esimerkki

Esimerkki 22. Perheenisä on suomalainen, joka työskentelee Ruotsissa paikallisen työnantajan palveluksessa yli 6 kuukauden ajan. Äiti on Suomesta lähetetty työntekijä. Äidillä on ETK:n myöntämä lähetetyn työntekijän todistus ja lapsella on vakuuttamislain 13 §:n perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Suomi maksaa lapsilisän ja kotihoidon tuen erotusetuuden.

Esimerkki

Esimerkki 23. Perheenisä muuttaa lähetettynä työntekijänä puolison ja lapsensa kanssa Suomesta Saksaan. Isällä on ETK:n myöntämä lähetetyn työntekijän todistus ja perheenjäsenten oikeus Suomen sosiaaliturvaan säilyy vakuuttamislain 13 §:n perusteella.

Puoliso aloittaa puolen vuoden päästä työskentelyn Saksassa. Saksasta tulee tällöin perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Suomi maksaa lapsilisän erotusetuutta isän työskentelyn perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 24. Lapsi asuu äidin kanssa Virossa. Suomessa asuva isä ei ole työssä, eikä saa työskentelyyn perustuvaa etuutta. Erotusetuutta ei makseta Suomesta.

Ensisijaisuuden vaihtuminen kesken kuukauden

Jos sovellettava lainsäädäntö ja/tai toimivalta myöntää perhe-etuuksia vaihtuu jäsenvaltioiden välillä kesken kalenterikuukauden, maksaa täytäntöönpanoasetuksen 987/09 59 artiklan nojalla se laitos, joka maksoi etuudet kuukauden alussa, etuudet kyseisen kuukauden loppuun saakka riippumatta siitä, mikä etuuksien maksupäivä on. Laitoksen tulee ilmoittaa toisen jäsenvaltion laitokselle päivämäärä, jolloin se lakkaa maksamasta perhe-etuuksia. Toisen jäsenvaltion laitos alkaa maksaa etuuksia tuosta päivästä.

Säännöksen tarkoituksena on estää sitä, että perheen muuttaessa maasta toiseen kuukauden vaihteessa, jäisivät muuttokuukautta seuraavan kuukauden etuudet usein kansallisten sääntöjen mukaisesti saamatta. Kuitenkaan säännöksen soveltaminen ei muuta sitä, että perhe-etuusoikeuden edellytysten on täytyttävä muuton yhteydessä (lähes) katkeamatta lähtö- ja tulovaltiossa. Jotta täytäntöönpanoasetuksen 987/09 59 artiklaa sovelletaan, tulee perheen muuton Suomeen tapahtua kuukauden kuluessa siitä, kun perhe on lähtenyt edellisestä asuinvaltiosta. Lisäksi tulee lähtömaasta

SED:llä saadun tiedon mukaan etuuksien olla lähtömaassa maksussa Suomesta haetun etuuden alkuaikakohdan mukaisen kuukauden loppuun tai tuota ajankohtaa edeltävän kuukauden loppuun. Esimerkiksi muutaman kuukauden lomailu ulkomaan työn päätyttyä ennen Suomeen muuttoa ei johda siihen, että oikeus etuuksiin Suomesta syntyisi välittömästi seuraavan kuukauden alusta sen jälkeen, kun työskentelyvaltio on päättänyt etuuksien maksun.

Jos lähtömaa jostakin kansalliseen lainsäädäntöön perustuvasta etuuskohtaisesta syystä (esim. lapsi tulee kuukauden aikana tietyn ikäiseksi, jolloin etuus oikeus päättyy) on lakkauttanut etuudet kesken muuttokuukauden, ei Suomesta ryhdytä täytäntöönpanoasetuksen 987/09 59 artiklaa sovellettaessa maksamaan perhe-etuuksia kesken tuon kuukauden, vaan vasta seuraavan kuukauden alusta lukien.

Asetuksen 987/09 59 artiklaa ei sovelleta niihin tilanteisiin, jolloin Suomesta syntyy toissijainen oikeus perhe-etuuksiin toisen maan edelleen vastatessa ensisijaisesti etuuksista.

Esimerkki

Esimerkki 25. Perhe saa lapsilisää ja kotihoidon tukea Suomesta ja muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä. Lapsilisä ja kotihoidon tuki maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 26. Perhe saa lapsilisää ja kotihoidon tukea Suomesta ja muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä. Perheen lapsi täyttää 3 vuotta kuukauden 10. päivä. Kotihoidon tuen maksu päättyy 10. päivä. Lapsilisä maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 27. Perhe saa lapsilisää ja kotihoidon tukea Suomesta ja muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä. Perheen lapsi täyttää 3 vuotta kuukauden 20. päivä. Kotihoidon tuen maksu päättyy 20. päivä. Lapsilisä maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 28. Perheessä on kaksi lasta. Perheelle maksetaan lapsilisää sekä kotihoidontukea. Vanhempainrahakausi päättyy kuukauden 20. päivä. Perhe muuttaa Saksaan kuukauden 15. päivä.

Vanhempainraha maksetaan 20. päivä saakka. Kotihoidon tuki vanhemmasta lapsesta maksetaan kuukauden loppuun saakka. Nuoremasta lapsesta ei makseta kotihoidon tukea, koska oikeus etuuteen alkaisi vasta muuton jälkeen. Lapsilisä maksetaan kuukauden loppuun saakka.

Esimerkki

Esimerkki 29. Perhe muuttaa Suomeen kuukauden 15. päivä. SEDistä on saatu tieto, että edellinen jäsenvaltio maksaa etuudet kyseisen kuukauden loppuun saakka. Lapsilisä ja kotihoidon tuki myönnetään seuraavan kuukauden alusta.

Esimerkki

Esimerkki 30. Perhe muuttaa Suomeen kuukauden 15. päivä. Edellinen asuinvaltio on SED:llä ilmoittanut päättäneensä etuuksien maksun edellisen kuukauden loppuun. Lapsilisä ja kotihoidon tuki myönnetään Suomeen muuttokuukauden alusta lukien. Kuntalisä maksetaan seuraavan kuukauden alusta, jos perhe on saanut kotikunnan.

Esimerkki

Esimerkki 31. Suomesta ja Ruotsista eläkettä saava vanhempi muuttaa lapsen kanssa Suomesta Ruotsiin. Jos muutto tapahtuu esimerkiksi:

- **1.11.** (vakuuttaminen päättyy 31.10.), etuudet Suomesta maksetaan 31.10. saakka, tai
- **2.11.** (vakuuttaminen päättyy 1.11.), etuudet Suomesta maksetaan 30.11. saakka.

Esimerkki

Esimerkki 32. Perheen isä on työssä Ruotsissa ja perhe on asunut Ruotsissa isän mukana. Koko perheen muuttaessa Suomeen tai äidin muuttaessa Suomeen lasten kanssa ja aloittaessa työn Suomessa

- **1.2.** (lähtenyt Ruotsista edellisen kuukauden puolella), etuudet Suomesta 1.2. lukien
- **2.2.**, etuudet Suomesta maksetaan 1.3. lukien
- **31.1.**, etuudet Suomesta 1.2. lukien

Muuton yhteydessä tarvitaan yleensä asiakkaalta kopio Ruotsin laitoksen etuuksien lakkauttamispäätöksestä tai Ruotsin laitoksen ilmoitus siitä, milloin etuudet Ruotsista on lakkautettu.

Esimerkki

Esimerkki 33. Perheen isä on työssä Ruotsissa ja perhe on asunut Ruotsissa isän mukana. Äiti muuttaa Suomeen lasten kanssa ja hoitaa lapsia edelleen kotona. Ruotsi on edelleen perhe-etuuksien ensisijainen maksaja. Suomesta syntyy toissijainen oikeus perhe-etuuksiin. Oikeus lapsilisään alkaa olosuhdemuutoksesta, eli äidin ja lasten Suomeen muutttoa seuraavan kuukauden alusta lukien.

- Jos äidillä ja lapsilla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan 1.2. lukien, lapsilisä Suomesta 1.3. lukien.
- Oikeus kotihoidon tukeen alkaa kuntatiedon mukaisesta päivämäärästä.
- Jos äidin ja lasten kotikunta on Suomessa 8.2. lukien, kotihoidon tuki Suomesta 8.2. lukien.

Esimerkki

Esimerkki 34. Edellinen asuinvaltio on ilmoittanut SED:llä päättäneensä etuuksien maksun 30.6. Perhe on muuttanut Suomeen ja vakuutettu 15.9. lukien. Lapsilisä myönnetään 1.10. lukien. Kotihoidon tuki myönnetään kuntatiedon mukaisesta päivämäärästä.

Esimerkki

Esimerkki 35. Suomalainen nainen muuttaa 19.6. vanhempainpäiväraajakson aikana lapsensa kanssa Saksaan, jossa hänen puolisonsa työskentelee paikallisen työnantajan palveluksessa.

Naisen vanhempainpäiväraha perustuu edeltäviin työtuloihin ja jakso päättyy 12.9., jonka aikana naisella ja lapsella on oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Saksasta tulee perhe-etuuksien ensisijainen maksaja miehen työskentelyn perusteella 1.10. lukien.

Esimerkki

Esimerkki 36. Suomalainen perheenisä asuu Suomessa, mutta työskentelee Ruotsin lipun alla purjehtivalla aluksella. Hänen Suomessa asuva puolisonsa on työtulojen mukaisella vanhempainpäivärahalla, joka päättyy 25.9.. Suomi on siten perhe-etuuksien ensisijainen maksajamaa syyskuun loppuun saakka.

Asiakasta on tässä tapauksessa kuultava olosuhdemuutoksesta ja tarvittaessa ohjattava hakemaan etuuksia toisesta maasta 1.10. lukien (kumpi tahansa puolisoista voi hakea etuuksia). Asiakkaalle on ilmoitettava, että etuudet vähennetään laskennallisesti (MISSOC), vaikkei hän niitä hakisikaan.

Ensisijaiseen maahan lähetetään SED F001 ja ilmoitetaan liikamaksusta jo mahdollisesti tiedossa olevat määrät. Toisen maan toimivaltaista laitosta pyydetään pidättämään takautuvista maksuista, vaikkei liikamaksun tarkkaa määrää olisikaan vielä tiedossa. Maksuestettä ei tulisi käyttää, paitsi jos asiakas itse niin toivoo. Jos toinen maa kuitenkin maksaa takautuvat erät suoraan asiakkaalle, on liikamaksu perittävä asiakkaalta.

Esimerkki

Esimerkki 37. Perhe muuttaa ulkomaille niin, että toisella puolisoilla ei enää ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan, mutta toisella puolisoilla ja lapsilla on edelleen oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Perhe-etuudet on maksettu sille puolisolalle, jolla ei enää ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan.

Koska etuudet voidaan maksaa kummalle vanhemmalle tahansa, ei-vakuutettu puoliso voi säilyä edelleen perhe-etuuksien saajana, mutta etuusoikeuden keston osalta on huomioitava vakuutetun puolison ja lasten vakuutusratkaisujen kesto (voidaan kirjata ei-vakuutetun etuudensaajan etuuspäätökseen).

1.4.5.2 Perheenjäsen

Määrättäessä sitä, kenen työskentelyn, työttömyyden tai eläkkeen perusteella perhe-etuus voi tulla maksettavaksi, sovelletaan sen maan kyseistä perhe-etuutta koskevaa lainsäädäntöä, mistä maasta etuus tulisi maksettavaksi. Tämä tarkoittaa myös sitä, että henkilö, joka katsotaan perheenjäseneksi jossain EU-maassa, ei välttämättä ole perheenjäsenen asemassa jonkin muun jäsenvaltion lainsäädäntöä sovellettaessa.

Suomessa perheenjäsenedellytys täyttyy, kun työntekijän, työttömän tai eläkeläisen suhde lapseen on sellainen, että kyseinen henkilö voi Suomen kansallisen lainsäädännön (lapsilisälaki tai laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta)

perusteella olla lapsilisän saajana tai jäsen sellaisessa perheessä, jolle maksetaan kotihoidon tukea.

Kansainvälisissä tilanteissa lapsilisää voidaan maksaa lapsesta, joka asuu toisessa EU-maassa, jos Suomessa asuva/työskentelevä henkilö on lapsen huoltaja (erotilanteet) tai jos lapsi kuuluu hakijan kanssa samaan talouteen (jonka lapsen asuinmaa vahvistaa). Myös muut edellytykset esimerkiksi työskentelyn osalta tulee täyttyä ennen etuuden maksamista.

Suomessa lapsen kanssa olevan yksinhuoltajan osalta hakemuksen yhteydessä tulee selvittää missä maassa lapsen toinen huoltaja oleskelee, jos hän oleskelee toisessa EU-/ETA-maassa, etuudet tulee hakea myös toisen huoltajan oleskelu/työskentelyvaltiosta ja maiden väliset maksuvastuut selvittää.

Kotihoidon tuen osalta Suomen maksuvastuun syntyminen edellyttää, että työntekijän voidaan katsoa olevan perheenjäsen lapsen kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain 2 §:ssä tarkoitetussa perheessä. Perheenjäsen-kytkös on olemassa, jos perheellä on yhteinen talous jäsenvaltiossa, vaikka yksi perheenjäsenistä oleskelisi ja olisi työntöön perusteella vakuutettu muussa jäsenvaltiossa.

Huomioi, että perheenjäsenillä voi toisen jäsenvaltion väestörekisterissä olla eri osoite kuin Suomessa työskentelevällä perheenjäsenellä. Tilanne voi olla esimerkiksi sellainen, että toisessa jäsenvaltiossa asuvat perheenjäsenet ovat muuttaneet toiseen osoitteeseen, jota kansallisten sääntöjen mukaan ulkomailla oleskelevalla ei ole mahdollisuus muuttaa viralliseksi asuinosoitteekseen. Toisen maan laitokselta ja tarvittaessa asiakkaalta (asiakaskirje LLI06/WHI06) on syytä pyytää lisäselvitystä, mikäli laitoksen ja hakijan antamat tiedot yhteiselämästä eroavat toisistaan ja tieto on tarpeellinen tilanteessa.

Kansallisessa perhe-etuuslainsäädännössä avoliitto tarkoittaa yhteistaloudessa asumista avioliitonomaisissa olosuhteissa. Kv-tilanteissa jokapäiväistä yhteisessä taloudessa/osoitteessa asumista ei avopuolisoilta voida edellyttää, jos erillään asumisen syy on toisen puolison työskentely ulkomailla. Kv-tilanteissa avoliittoa arvioitaessa annetaan merkitystä sille, johtuuko erillään asuminen työskentelystä toisessa jäsenvaltiossa ja/tai ovatko puoliset muodostaneet perheen ennen ulkomailla työskentelyä. Avoliiton voidaan katsoa perheen olosuhteet huomioiden kv-tilanteessa alkavan myös ilman, että puoliset ovat asuneet yhdessä ennen toisen puolison ulkomailla työskentelyä. Ulkomailta Suomeen tulevan työntekijän osalta on keskeinen merkitys sillä, katsooko lasten toisen huoltajan (ja usein myös lasten) asuinvaltio puoliset kuuluvaksi samaan perheeseen. Huomioi myös, että erotilanteissa ulkomailla asuvasta lapsesta voidaan maksaa lapsilisää, jos hakija on lapsen huoltaja.

Jos toisesta EU-/ETA-maasta tai Sveitsistä tulee tiedustelu henkilöstä, jota ei Suomen perhekäsityksen perusteella katsota enää perheenjäseneksi, tulisi toiseen maahan ilmoittaa, että henkilö ei kuulu perhekäsitykseen eikä hänellä siten ole oikeutta etuuksiin Suomesta (eikä Suomesta ole mitään tässä yhteydessä maksettu).

Esimerkki

Esimerkki 1. Vanhemmat ovat eronneet. Isä asuu ja työskentelee Suomessa. Äiti ja lapsi asuvat Ruotsissa, eikä äiti työskentele. Jos isä on lapsen virallinen huoltaja, isän Suomessa työskentelyn perusteella on oikeus lapsilisään Suomesta.

Esimerkki

Esimerkki 2. Suomessa työskentelevän äidin lapset asuvat Virossa. Äiti ja lasten isä eroavat. Lapset asuvat edelleen perheen yhteisessä kodissa ja isoäiti pääasiassa hoitaa lapsia äidin ollessa työn takia poissa. Äiti matkustaa lasten luo viikonloppuisin ja loma-aikoina. Äidillä on edellen oikeus lapsilisään Suomesta.

Esimerkki

Esimerkki 3. Äiti asuu Virossa lapsensa kanssa ja hän työskentelee. Isä työskentelee Suomessa, mutta vanhemmat eivät ole muuttaneet erilleen yhteiselämän lopettamistarkoituksessa. Syy isän oleskeluun Suomessa on työ. Lapsilisän ensisijainen maksaja on Viro. Jos Suomen etuuksien määrä on suurempi kuin Viron, maksaa Suomi erotuksen, koska isä työskentelee Suomessa ja hän voisi olla lapsilisän nostaja.

Esimerkki

Esimerkki 4. Lapsi asuu Suomessa isänsä serkun luona ja lapsen vanhemmat asuvat ja työskentelevät Virossa. Lapsen isän serkku hakee lapsesta lapsilisää.

Lapsen isän serkulle voidaan myöntää lapsilisää, jos todetaan, että hän huolehtii lapsesta pääasiallisesti. Jos lapsen vanhempien ei katsota huoltavan lasta, perhe-etuuksia ei yhteensoviteta Viron kanssa.

Esimerkki

Esimerkki 5. Lapsi asuu eläkkeellä olevan mummonsä luona Suomessa. Lapsen vanhemmat asuvat Ruotsissa. Mummo hakee lapsesta lapsilisää.

Mummolle voidaan myöntää lapsilisää, jos hänen katsotaan huolehtivan lapsesta pääasiallisesti. Jos lapsen vanhempien katsotaan myös huoltavan lasta, perhe-etuudet yhteensovitetaan, jolloin Ruotsi on vanhempien työskentelyn perusteella perhe-etuuksien ensisijainen maksajamaa.

Esimerkki

Esimerkki 6. Virolainen mies on saanut Suomessa työskentelynsä perusteella lapsilisää Virossa puolisonsa luona asuvasta omasta lapsestaan (jonka huoltaja hän on) sekä puolison lapsesta (jonka huoltaja mies ei ole). Nyt Viro ilmoittaa vuositarkistuksessa, että on tullut avioero. Jatkossa lapsilisää voidaan maksaa vain lapsesta, jonka virallinen huoltaja mies on. Ex-puolison lapsesta lapsilisa tulee hylätä. Tarkistus tehdään muutosta seuraavan kuun alusta.

Etuuksien maksaminen ulkomaille toisen jäsenvaltion laitoksen pyynnöstä

Mikäli perheenjäsen, jolle etuuksia maksetaan, ei käytä saamiaan etuuksia perheenjäsentensä elättämiseen, toimivaltainen laitos voi maksaa perhe-etuudet henkilölle tai laitokselle, joka tosiasiallisesti huolehtii perheenjäsenistä (asetus 883/2004 68 a artikla). Perheenjäsenten asuinvaltion laitos voi lähettää SED:llä F016 (FB_BUC_02) toimivaltaiselle laitokselle pyynnön maksaa etuudet perheenjäsenten asuinvaltiossa heistä huolehtivalle taholle.

Pyynnön johdosta henkilöä, jolle etuuksia maksetaan, kuullaan ja hänellä on mahdollisuus toimittaa selvitys siitä, että käyttää etuudet perheenjäsentensä hyväksi.

Toimivaltainen laitos ilmoittaa pyynnön tehneelle laitokselle SED:llä F017 suostuuko se esitettyyn pyyntöön.

1.4.5.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat etuudet

EU-asetuksen 883/2004 mukaisia perhe-etuuksia ovat Suomen osalta lapsilisä ja lasten kotihoidon tuki (ilman kuntalisää). Muutamissa muissa maissa maksetaan perhe-etuuksina myös ns. erityisiä orvon etuuksia. Suomesta voidaan maksaa eläkkeensaajalle lapsikorotusta, mutta se ei ole perhe-etuus vaan eläke-etuus.

Etuuksien maksaminen A883/2004 sovellettaessa

Eläkkeensaajan perhe-etuuksista (lapsilisä, lasten kotihoidon tuki) vastaa ensisijaisesti se maa, jossa lapsi asuu ja josta eläkkeensaaja saa eläkettä. Jos eläkkeensaaja ei saa eläkettä lapsen asuinvaltiosta, on perhe-etuuksista vastuussa se jäsenvaltio, jossa eläkkeensaajalla on pisimmät vakuutuskaudet.

Eläkkeensaajan lapsikorotus ei ole asetuksen 883/2004 mukainen perhe-etuus, vaan sitä maksetaan kyseisen asetuksen eläkeluvun määräysten mukaisesti. Lapsikorotus maksetaan täysimääräisenä ja se voi tulla täysimääräisesti maksettavaksi useammastakin maasta.

Toisen huoltajan työnteko vaikuttaa ensisijaisuuteen ohjeen kohdassa Ensisijaisuussäännöt kerrotulla tavalla.

Suomi ensisijainen A883/2004 sovellettaessa

Suomi on ensisijaisesti vastuussa eläkkeensaajan lapsista maksettavasta lapsilisästä ja lasten kotihoidon tuesta, jos

- eläkkeensaajan lapset asuvat Suomessa JA eläkkeensaajalle maksetaan Suomesta eläkettä; tai
- eläkkeensaajan lapset asuvat toisessa jäsenvaltiossa, jonka lainsäädännön mukaan eläkkeensaajalle ei makseta eläkettä, ja vakuutus- tai asumisaikaa Suomessa on eniten.

Jos lasten toinen huoltaja työskentelee tai on ammatinharjoittaja toisessa EU-jäsenvaltiossa, Suomi on toissijaisesti vastuussa perhe-etuuksien maksamisesta, jolloin Suomesta maksetaan lapsilisän ja kotihoidon tuen erotusetuutta.

Suomi toissijainen A883/2004 sovellettaessa

Suomi on toissijaisesti vastuussa eläkkeensaajan lapsista maksettavasta lapsilisästä ja kotihoidon tuesta, jos joku toinen EU-valtio on edellä kerrottujen sääntöjen perusteella ensisijaisessa maksuvastuussa. Kuitenkin eläkkeensaajan lapsikorotukseen oikeutetulle eläkkeensaajalle kyseinen lapsikorotus maksetaan Suomesta täysimääräisenä.

Esimerkki

Opiskeleva äiti ja kaksi lasta asuvat Ruotsissa. Lapset saavat perhe-eläkettä sekä Suomesta että Ruotsista. Suomesta syntyy toissijainen oikeus perhe-etuuksiin, koska lapset asuvat Ruotsissa ja saavat sieltä eläkettä.

Etuuksien maksajavaltio A1408/71 sovellettaessa

Etuuksien maksajavaltio määräytyy yhtä poikkeusta lukuun ottamatta samoin säännöin kuin perhe-etuusmääräysten mukaisessa orvoneläkkeessä. Jos eläkkeensaaja on ollut vakuutettuna kahdessa tai useammassa jäsenvaltiossa, ensisijainen maksajavaltio on eläkkeensaajan asuinvaltio. Ellei sieltä ole oikeutta eläkkeeseen tai lapsikorotukseen, ensisijainen valtio on se, jossa eläkkeensaaja on ollut pisimpään vakuutettuna.

Toisen huoltajan työnteko vaikuttaa lapsilisän maksajavaltioon kuten orvonetuuksissa.

Suomi ensisijainen A1408/71 sovellettaessa

Suomi on ensisijaisesti vastuussa eläkkeensaajan lapsesta maksettavista etuuksista, jos eläkkeensaaja

- asuu Suomessa ja saa täältä kansaneläkettä tai työeläkettä
- asuu toisessa jäsenvaltiossa, ja saa eläkettä vain Suomesta tai Suomen vakuutusaikaa on eniten. Esimerkki: eläkkeensaaja asuu Saksassa ja oli ollut vakuutettuna Suomessa ja Ruotsissa ja Suomen vakuutusaikaa on enemmän.

Jos lapsen toinen huoltaja tekee työtä tai on ammatinharjoittaja muussa jäsenvaltiossa, Suomesta maksetaan vain lapsilisien ja kotihoidon tuen erotus. Mahdollinen lapsikorotus määräytyy edellä olevien sääntöjen mukaan.

Suomi toissijainen A1408/71 sovellettaessa

Suomi on toissijaisesti vastuussa eläkkeensaajan Suomessa asuvasta lapsesta maksettavista etuuksista aina, jos em. sääntöjen mukaan joku toinen valtio on ensisijaisesti niistä vastuussa.

Jos toinen lapsen huoltajista työskentelee Suomessa, Suomi on ensisijaisesti vastuussa lapsilisästä ja kotihoidon tuesta sekä toissijaisesti eläkkeensaajan lapsikorotuksesta.

Erytyiset orvon etuudet asetuksessa 883/2004

Joidenkin EU-jäsenvaltioiden lainsäädännössä on erityisiä orvon etuuksia, joihin sovelletaan perhe-etuuksia koskevia säännöksiä, kuitenkin siten, ettei näitä etuuksia yhteen soviteta muiden perhe-etuuksien kanssa. Valtioita, joiden lainsäädännössä on täydentäviä tai erityisiä orvon etuuksia ovat Ruotsi, Belgia, Irlanti, Ranska, Tanska, Iso-Britannia ja Malta. EU:n sosiaaliturvan hallintotoimikunta julkaisee listan erityisistä orvon etuuksista. Huom. Britannia on eronnut EU:sta 1.2.2020, mutta siihen liittyvissä tilanteissa tulee aina tarkistaa mahdollinen erillissopimuksen soveltuvuus.

Erytynen orvon etuus maksetaan perhe-etuuksien täydennyksenä siitä EU-jäsenvaltiosta, jonka lainsäädännön mukaisesti oikeus kyseiseen etuuteen syntyy, ja jonka lainsäädännön piiriin edesmennyt työntekijä on kuulunut pisimpään. Jos edesmennyt työntekijä oli ollut vakuutettu useassa EU-maassa, jonka lainsäädännössä on erityinen orvon etuus, tulee eri maiden vakuutuskausien pituudet selvittää ja vertailla. Tieto etuushakemuksesta on välitettävä erityistä orvon etuutta maksavaan maahan, jossa edesmenneellä oli pisimmät vakuutuskaudet.

Kelassa tilanne käytännössä yleensä ilmenee perhe-eläkehakemuksen yhteydessä. EU-eläkeratkaisija välittää kv-perhe-etuuksiin U-liitteestä saamansa tiedon edunjättäjän vakuutuskaudesta jäsenvaltiossa, joka maksaa erityistä orvon etuutta (yllä mainitut valtiot). Kv-keskus lähettää toiseen jäsenvaltioon tiedon perhe-eläkehakemuksesta

käyttäen sed-lomaketta F021. Mikäli vakuutuskausia on useammassa maassa, joiden lainsäädännössä on erityinen orvon etuus, tiedustelee kv-keskus maista ensin vakuutuskausien pituutta sed-lomakkeella F018.

1.4.5.4 Kolmannesta maasta tulleen työntekijän etuudet

EU-alueelta tulleet: Kolmannen maan kansalaisen tullessa Suomeen toisesta EU-maasta, hänen perhe-etuksiensa maksamiseen sovelletaan asetuksen 883/2004 ja A1231/2010 sääntöjä, jos hän kuuluu asetuksen soveltamisalaan. Esimerkiksi lapsilisän saamiseksi ei työntekijältä tällöin edellytetä vähintään 6 kk työskentelyä, vaan vakuuttamislain edellyttämän kuukausittaisen ansiotason täytyminen riittää.

Muualta kuin EU-alueelta tulleet: Kolmannen maan kansalaisella, johon ei sovelleta EU-asetuksia, ja joka tekee Suomessa työtä, on oikeus samoihin perhe-etuuksiin kuin EU-/Eta-maasta tulleella työntekijällä, eli lapsilisään ja kotihoidon tuen hoitorahaan ja hoitolisään. Etuuksia ei makseta ulkomailla asuvista lapsista, vaan lapsen tulee olla työntekijän mukana Suomessa. Lapsen ei tässä tilanteessa tarvitse olla vakuutettu, mutta etuuden saajan tulee olla vakuutettu. Lisäksi ns. maahanmuuttodirektiivit rajoittavat lapsilisän ja kotihoidon tuen maksamista. Lue lisää: Työntekijä kolmannesta maasta.

Lapsilisän saamisen edellytyksenä on, että työntekijällä tai lapsella on asumisperusteisesta sosiaaliturvasta rajat ylittävissä tilanteissa annetun lain (ns. vakuuttamislain) mukaisesti oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Oikeus sosiaaliturvaan voi muodostua työnteon tai vakinaisen Suomessa asumisen perusteella.

Kotihoidon tuen saamisen edellytyksenä on, että työntekijän työskentely Suomessa on tosiasiallista ja työeläkevakuutettua. Työntekijän työskentelyn edellytykset etuuksien saamiseksi ovat samat kuin EU-/Eta-maasta tai Sveitsistä tulleella työntekijällä.

Työnteko-oikeus

Ns. maahanmuuttodirektiivit rajoittavat lapsilisän ja lastenhoidon tuen maksamista niiden kolmansista valtioista tulevien työntekijöiden kohdalla, joihin ei sovelleta asetusta 883/2004 ja joiden ei katsota asuvan vakinaisesti Suomessa.

Työntekijänä vakuutetulla henkilöllä on oikeus lapsilisään ja lasten kotihoidon tukeen jos hänellä on

- työnteko-oikeuden sisältävä, ulkomaalaislain 81 a §:n mukainen, oleskelulupa Suomeen ja
- oleskelulupa on myönnetty vähintään 6 kuukaudeksi.

Poikkeus tähän on, että tilapäisen suojelun saaneiden oleskelulupaan sisältyy työnteko-oikeus, mutta kyseinen ulkomaalaislain, 81 a §:n 1 momentin 3 kohdan mukainen, oleskelulupa oikeuttaa vain lapsilisään, ei lasten kotihoidon tukeen.

6 kuukauden täyttymisessä voidaan huomioida myös työnteko-oikeuden sisältämä viisumi, jos henkilö on sittemmin saanut oleskeluluvan ilman, että viisumilla ja oleskeluluvalla tehdyn työn väliin jää vähäistä pidempää katkosta. Etuudet myönnetään sille ajalle, kun hakija on vakuutettu

Mikäli Suomessa vähintään 6 kuukauden ajan työskennellyt henkilö jää työttömäksi ja on rekisteröitynyt työttömäksi työnhakijaksi, hänellä on edelleen oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen.

Lapsilisän maksamisen edellytyksenä on lisäksi se, että työntekijä ansaitsee kuukausittain vakuuttamislain edellyttämän vähimmäisasiotason verran. Mikäli työskentely keskeytyy, vähentyy tai päättyy, voidaan lapsilisää maksaa 3 kuukauden ns. jälkisuojan ajan, kuitenkin enintään siltä ajalta, jonka henkilön oleskeluoikeus on voimassa. Jälkisuojan saamisen edellytys on se, että vakuuttamislain edellyttämä ansiotaso on täytynyt jokaisen kuukauden kohdalla työttömyyttä tai työn vähenemistä edeltävän 6 kuukauden ajan. (AspSotuL 7 § ja 8 §)

Lasten kotihoidon tukioikeus ei edellytä kyseisen vähimmäisasiotason täyttymistä, mutta työ-, virka- tai muu palvelussuhde tulee olla voimassa.

Lapsilisän ja kotihoidon tuen hakemusta käsitellessäsi tarkista HEKYltä työntekijäoikeus, kun olet myöntämässä etuutta työntekijän perusteella Suomen sosiaaliturvaan oikeutetulle kolmannen maan kansalaiselle.

Etuuksia ei makseta työntekijän perusteella seuraavissa tilanteissa:

- 3. maasta tulevalla työntekijällä on lupa työskennellä Suomessa enintään 6 kuukauden ajan
- Työntekijän työntekijäoikeuden perusteena on ulkomaalaislain 81 b §:n mukainen oikeus tehdä ansiotyötä ilman oleskelulupaa
- Opiskelijan työntekijäoikeus perustuu siihen, että työ on tutkintoon sisältyvää työharjoittelua tai opintoihin sisältyvän lopputyön tekemistä ansiotyönä, työtä tehdään varsinaisen opetuksen aikana keskimäärin 25 tuntia viikossa tai kokoaikainen työ sijoittuu aikaan, jolloin oppilaitoksessa ei järjestetä varsinaista opetusta.
- ICT-direktiivin mukaisella nk. ICT-työntekijällä työntekijällä on lupa työskennellä enintään 9 kuukauden ajan yrityksen sisäisen siirron yhteydessä johtajana, asiantuntijana tai työsuhteisena harjoittelijana.
- Työntekijän oleskelulupa perustuu kausityön tekemiseen
- Tutkijalla on tieteellistä tutkimusta varten myönnetty lupa työskennellä enintään 6 kuukauden ajan kolmansien maiden kansalaisten maahantulon ja oleskelun edellytyksistä tutkimuksen, opiskelun, työharjoittelun ja vapaaehtoistoiminnan perusteella annetun lain nojalla

Lapsi Suomessa

Lapsilisän ja kotihoidon tuen saamiseksi lapsen tulee olla hakijan mukana Suomessa. Hakijan oman ilmoituksen lisäksi lapsen Suomessa oleskelua voidaan varmistaa VTJ-tiedoista (onko lapsella yhteinen osoite hakijan kanssa), jos lapsella on jo henkilötunnus. Jos lapsella ei ole henkilötunnusta, voidaan Suomessa oleskelusta hyväksyä muukin luotettava selvitys, esim. kopio viisumista ja/tai vireillä olevasta oleskelulupahakemuksesta, vuokranantajalta tai isännöitsijältä saatava asukastieto tai kunnan viranomaisen selvitys.

Työntekijällä on muiden edellytysten täytyessä oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen, vaikka lapsi ei asu vakuuttamislain mukaisesti vakinaisesti Suomessa tai lapsella ei jatkuvasti ole voimassa olevaa oleskelulupaa. Lapsen tulee oleskella Suomessa pidempiaikaisesti kuin esim. lomailutarkoituksessa. Mikäli lapsi on saapunut Suomeen viisumilla, varmistetaan oleskelun jatkuminen Suomessa viisumin umpeutumisen jälkeen. Mikäli oleskelulupahakemus on laitettu vireille ennen viisumin umpeutumista, voidaan etuuden maksamista jatkaa.

Kotihoidon tuen osalta työntekijän etuuden rahoittaa valtio (999/STM). Kuntalisää ei tällöin makseta kotikunnan puuttumisen vuoksi. Jos työntekijä ja lapsi saavat

kotikunnan, muuttuu maksavaksi kunnaksi kotikunta ja tällöin perheellä on oikeus myös mm. kuntalisään ja yksityisen hoidon tukeen.

Päätökset lapsilisästä ja kotihoidon tuesta annetaan työntekijälle määräaikaisina enintään siihen saakka kun työntekijällä on työntekonsa perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan. Jos työntekijällä ei ole oikeutta Suomen sosiaaliturvaan ja hänelle myönnetään kotihoidon tuki, päätös tehdään enintään siihen saakka kun työnteko-oikeus on voimassa. Jos lapsen on tarkoitus lähteä maasta jo ennen kuin työntekijän työskentely tai työnteko-oikeus päättyy, etuus myönnetään siihen saakka kunnes lapsi lähtee maasta.

Jos lapsilisää haetaan ajalta, jolta hakijan ei katsota kuuluvan Suomen sosiaaliturvaan, muista perustella tämä etuuspäätöksessä.

Esimerkki

Intialainen yritys on lähettänyt intialaisen työntekijänsä Suomeen töihin ajalle 1.4.2019-31.3.2020. Työntekijälle muodostuu työskentelyn perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan 1.4.2019 lukien. Työntekijän perhe muuttaa Suomeen 1.7.2019. Perheenjäsenillä on oleskeluluvat työntekijän työsuhteen ajalle. Perheenjäsenille ei muodostu oikeutta Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan, koska työntekijä ei asu vakinaisesti Suomessa.

Työntekijällä on oikeus lapsilisään 1.8.2019 lukien eli lapsen Suomeen muuttoja seuraavan kuukauden alusta. Lapsilisäpäätös annetaan määräaikaisena työskentelyn ajalle 31.3.2020 saakka. Kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä voidaan myöntää työnteon ajalle. Kuntalisää ei kuitenkaan makseta, sillä perheellä ei ole kotikuntaa, jonka mukaan kuntalisä määräytyisi.

Työntekijän työkomennusta jatketaan 1.4.2020 lukien 2 vuodella. Työntekijä ja perheenjäsenet vakuutetaan vakinaisen Suomessa asumisen perusteella 1.4.2020 lukien ja lapsilisä myönnetään toistaiseksi voimassaolevana kuten kansallisissa tilanteissa. Kotihoidon tuen maksua voidaan jatkaa ja mahdollinen kuntalisä voidaan myöntää kotikunnan maksamina.

Esimerkki

Pakistanilainen työntekijä tulee Suomeen töihin 1.4.2021 ja perhe muuttaa mukana. Työnteko-oikeuden sisältävä oleskelulupa on myönnetty 6 kuukaudeksi ajalle 1.4.2021-30.9.2021. Vakuuttamisratkaisu tehdään myöhemmin ja sen yhteydessä huomataan, että pidemmäksi aiottu työ onkin päättynyt jo 4 kk:n jälkeen, minkä vuoksi henkilö vakuutetaan työnteon perusteella vain 4 kk:ksi. Perhe ei tule vakuutetuksi. Lapsilisä voidaan myöntää työskentelyn alkamista ja vakuuttamista seuraavan kuun alusta työskentelyn päättymiseen asti, koska työnteko-oikeus on kuitenkin ollut vähintään 6 kk:n ajalle. Perustele etuuspäätöksessä myös hylätyt jaksot, jotka koskevat oikeutta Suomen sosiaaliturvaan.

1.5 Suhde muihin etuuksiin

Lastenhoidon tuen maksamista eivät yleensä estä muiden lakien mukaiset etuudet. Oikeus tukeen syntyy, kun edellytykset täyttyvät ja valinta tehdään taloudellisen tuen ja kunnan järjestämän varhaiskasvatuksen välillä. Muiden lakien mukaiset etuudet,

mikäli niillä on vaikutusta, huomioidaan pääsääntöisesti tuloina hoitolisän suuruutta määrättäessä.

Lastenhoidon tuen vaikutusta muihin etuuksiin selostetaan tarkemmin kunkin etuuslajin osalta tätä koskevissa ohjeissa.

Muiden etuuksien huomioon ottaminen lasten kotihoidon tuessa

Taulukon selitykset

Eo = etuoikeutettu tulo hoitolisässä

E = riville merkitty etuus estää kotihoidon tuen saamisen, kun saaja on sama

Vä = vähennetään hoitorahasta (LKYTL 4§)

Väh = vähennetään hoitolisätuloista (varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki 11 §)

S = selvitettävä vaikutus; erityisesti, jos saaja on sama

T = tuloa hoitolisässä; vähintään rajoitetusti

O = ei vaikutusta

Muiden etuuksien huomioon ottaminen lasten kotihoidon tuessa

Muu etuus	Hoitoraha	Hoitolisä
Äitiys-, erityisäitiys-, vanhempainraha	Vä	T
Isyysraha	O	T
Isyysraha, Äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella	Vä/E	T
Erityisraskaus-, raskaus- ja vanhempainraha (myös osittainen)	Vä/E	T
Osittainen hoitoraha	S/E	T
Joustava hoitoraha	S/E	T
Sairauspäiväraha, kuntoutusraha, osasairauspäiväraha	O	T
Erityishoitoraha	S	S
Työttömyyspäiväraha	O	T
Työmarkkinatuki	O	T
Liikkuvuusavustus	O	Eo
Vuorottelukorvaus	O	T
Opintotuki (opintoraha, aikuiskoulutustuki, asumislisä)	O	Eo
Eläkkeensaajien asumistuki	O	Eo

Muu etuus	Hoitoraha	Hoitolisä
Yleinen asumistuki	O	Eo
Lapsilisä	O	Eo
Alle 16-vuotiaan vammaistuki	O	Eo
16 vuotta täyttäneen vammaistuki	O	Eo
Eläkettä saavan hoitotuki	O	Eo
Omaishoidon tuki	O	T
Perhehoitajan palkkio	O	T
Yleinen perhe-eläke	O	T
Kansaneläke / työeläke	O	T
Kuntoutustuki / määräaikainen työkyvyttömyyseläke	O	T
Sotilasavustus	O	Eo
Elatustuki (lapsen tulona)	O	T
Elatusapu (vanhemman maksama)	O	Väh
Elatusapu (lapsen tulona)	O	T

1.5.1 Vanhempainpäiväraha

Kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös ajalta, jolta perheellä on oikeus saada sairausvakuutuslain mukaista erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaista vanhempainrahaa taikka isyysrahaa äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävältä isyysrahakaudelta. Päätettäessä perheen muun kuin sairausvakuutuslain mukaiseen etuuteen oikeuttavan lapsen kotihoidon tuen hoitorahasta, perheessä katsotaan vanhempainpäivärahakauden päättymiseen saakka olevan tukeen oikeuttava alle kolmevuotias lapsi.

Kotihoidon tuen hoitorahana maksetaan kuitenkin vain hoitorahaan oikeuttavista lapsista kulloinkin maksettavien hoitorahojen ja vanhempainpäivärahan erotus (LKYTL 1128/1996 4 § 5 ja 6 mom). Kotihoidon tukeen ei ole oikeutta siitä lapsesta, josta perhe saa vanhempainpäivärahaa. Tämä lapsi ei ole valintaoikeuden piirissä. Tuen maksaminen alkaa vanhempainpäivärahan päättymistä seuraavasta arkipäivästä lukien (LKYTL 17 § 1 mom.). Näin on myös silloin jos isyysrahaa on myönnetty kahdesta tai useammasta samaan aikaan syntyneestä lapsesta. Tällöin kotihoidon tukeen ei ole oikeutta mistään vanhempainpäivärahaan oikeuttavasta lapsesta isyysrahakauden aikana.

Jos samalla kertaa on syntynyt useampia lapsia, lapsen äiti tai isä voi pitää vanhempainrahakauden pidennyksen kokonaan tai osittain jo äitiys- ja

vanhempainrahakauden aikana. Tällöin kotihoidon tuen hoitoraha yhteen sovitetaan molempien vanhempien vanhempainrahan kanssa.

Jos perheellä ei ole oikeutta äitiys- ja vanhempainrahaan asumisedellytyksen puuttumisen vuoksi, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana vanhempainpäiväraha-aikana hoitorahojen yhteismäärän ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus. Jos äitiys- ja vanhempainrahaa on haettu myöhässä, maksetaan kotihoidon tuen hoitorahana hoitorahojen ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus siltä ajalta, kun päivärahaa ei myöhästymisen vuoksi ole myönnetty. Ks. myös Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovitus kv-tilanteessa.

Lasten hoidon tuen määrän voi laskea APLA-laskentatapahtumalla.

Lainmuutos 1.8.2022

Kotihoidon tukeen oikeuttavista muista perheen lapsista voi saada hoitorahaa ja hoitolisää, kun lapsesta maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainpäivärahaa. Vanhempainpäivärahoja ovat erityisraskausraha, raskausraha, vanhempainraha ja osittaisena maksettava vanhempainraha tai vastaava ulkomaan etuus.

Päätettäessä muun kuin sen lapsen kotihoidon tuen hoitorahasta, josta maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainpäivärahaa, perheessä katsotaan olevan kotihoidon tukeen oikeuttava alle kolmivuotias lapsi.

Kotihoidon tuen hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksetaan hoitorahojen yhteismäärän ja vanhempainpäivärahan erotus. Jos vanhempainpäiväraha maksetaan vähennettynä esimerkiksi eläkkeen vuoksi tai vanhempainpäivärahaa ei jää maksettavaksi vähennyksen jälkeen lainkaan, yhteensovituksessa huomioidaan se vanhempainpäivärahan määrä, joka jää maksuun vähennyksen jälkeen.

Kotihoidon tukeen ei ole oikeutta siitä lapsesta, josta maksetaan vanhempainpäivärahaa tai vastaavaa ulkomaista etuutta. Oikeus kotihoidon tukeen alkaa, kun lapsen syntymästä on kulunut yhteensä 160 sairausvakuutuslain mukaista arkipäivää.

- *Vaikka lapsi olisi 160 päivän ikäinen, kotihoidon tukea ei voida myöntää samalle ajanjaksolle, jolle on myönnetty vanhempainraha. Tämä koskee myös sellaisia tilanteita, joissa vanhempainraha on myönnetty, mutta sitä ei jää maksettavaksi vähennettävän etuuden vuoksi.*

Kela.fi –sivujen lastenhoidon tuen [laskureiden](#) avulla voi laskea, kuinka paljon etuutta voi saada ja miltä ajalta sitä voi saada.

Jos lapsesta ei ole oikeutta vanhempainpäivärahaan (ei vakuutettu sairausvakuutuslain mukaisesti), hoitorahaan oikeuttavista lapsista maksetaan hoitorahojen ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus lapsen syntymästä laskettuna 160 sairausvakuutuslain mukaisten arkipäivien ajan.

Työskentelyn vaikutus vanhempainpäiväraha-oikeuteen

Kaikkia vanhempainpäivärahoja koskeva edellytys on, että henkilö ei ole samaan aikaan ansiotyössä. Työskentelypäiviltä ei makseta vanhempainpäivärahaa (paitsi jos kyse osittaisesta vanhempainrahasta).

Kotihoidon tukea voidaan maksaa perheen muista alle kouluikäisistä kotihoidossa olevista lapsista, jos vanhempainpäivärahaa ei makseta vanhemman työskentelyn vuoksi. Oikeus kotihoidon tukeen nuorimmasta lapsesta alkaa kuitenkin vasta kun lapsen syntymästä on kulunut 160 sairausvakuutuslain mukaista arkipäivää.

Esimerkki

Äidillä (ei puolisoa) on 2-vuotias lapsi, josta maksetaan kotihoidon tuen hoitolisää ja 2 kuukauden ikäinen vauva, josta on maksettu vanhempainpäivärahaa uuden lain mukaan noin 3 kuukauden ajan. Kotihoidon tuki 2-vuotiaasta lapsesta on yhteensovitettu vanhempainpäivärahan kanssa. Äiti menee kolmeksi kuukaudeksi töihin. Mummo hoitaa molempia lapsia äidin työssä olon aikana. Työskentelyn aikana äidillä ei ole oikeutta vanhempainrahaan.

- Vauvasta ei ole oikeutta kotihoidon tukeen, koska hänen syntymään on kulunut alle 160 sairausvakuutuslain mukaista arkipäivää.
- 2-vuotiaasta on oikeus alle 3- vuotiaan kotihoidon tukeen. Yhteensovitusta vanhempainrahan kanssa ei tehdä, koska vanhempainrahaa ei makseta työskentelyn ajalta.

Jos esimerkin vanhempi lapsi olisi yli 3-vuotias, maksettaisiin lapsesta kotihoidon tuki ilman yhteensovitusta yli 3-vuotiaan hoitorahan määrällä. Ratkaisu tehdään erityisperusteiden kautta ”Kht-oikeus, yli 3-vuotias lapsi”.

Hoitolisä

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaisen vanhempainrahakauden taikka äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella maksettavan isyysrahakauden aikana, otetaan päivärahasta huomioon tulona vain se osa, joka ylittää niiden hoitorahojen yhteismäärän, johon perhe kunakin aikana on oikeutettu (LKYTL 1128/1996 6 § 2 mom.).

Lainmuutos 1.8.2022

Jos kotihoidon tuen hoitolisää maksetaan erityisraskaus-, raskaus-, vanhempain- tai osittaisena maksettavan vanhempainrahan kanssa, vanhempainpäivärahasta otetaan tulona huomioon vain se osa, joka ylittää niiden kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän, joihin perhe kunakin aikana on oikeutettu.

Äitiys- ja vanhempainrahakausi

Kun kotihoidon tuen saaja jää uudelle äitiysrahakaudelle, menetellään seuraavasti:

- Jos on myönnetty vain hoitoraha, kotihoidon tuki tarkistetaan vanhempainpäiväraahakauden ajaksi. Asiakkaalta ei pyydetä hakemusta. Asiakkaan pitää hakea tukea uudelleen äitiys- ja vanhempainrahakauden päättymisestä lukien.
- Jos perheelle on myönnetty myös hoitolisä, selvitä ovatko perheen tulot muuttuneet.
 - Jos edellisestä tulojen tarkistuksesta on kulunut enintään 3 kuukautta, voit tehdä tarkistuksen edellisen ratkaisun tulotiedoilla.
 - Jos edellisestä tulojen tarkistuksesta on yli 3 kuukautta, pyydä asiakkaalta uudet tuloseelvitykset.
 - Jos selvityksiä ei saada määräaikaan mennessä, hoitolisä lakkautetaan ja hoitoraha tarkistetaan vanhempainpäiväraahakauden ajaksi.
 - Asiakkaan pitää hakea tukea uudelleen äitiys- ja vanhempainrahakauden päättymisestä lukien.

Jos yksin lasta hoitava äiti on hakenut vanhempainpäiväraahakauden pidennyksen, äidin on pidettävä pidennyskausi yhdessä jaksossa välittömästi vanhempainrahakauden

jälkeen. Äidin vanhempainrahakauden pidennystä ei lueta laskennalliseen vanhempainrahakauteen. Äiti voi myös valita esimerkiksi lastenhoidon tuen pidennyskauden sijaan.

- Jos pelkkä hoitoraha on maksussa, annetaan suoraan yhteensovituspäätös.
- Jos hoitolisää maksetaan, tulee perheen tulot selvittää, jos tulojen tarkistuksesta on kulunut yli 3 kuukautta.

Esimerkki

Esimerkki 1: Äiti hoitaa vanhempainpäivärahakaudella kotona myös 2-, 5- ja 6-vuotiaat lapset. Äidin vanhempainpäiväraha on 750 €/kk. Hoitorahaa maksetaan siltä osin kuin lapsista muutoin maksettavien hoitorahojen määrä ylittää päivärahan määrän: $(377,68 + 72,66 + 72,66) - 750 = 0$ €. Hoitorahaa ei jää maksettavaksi. Hoitolisää maksetaan, mikäli tuloedellytys täyttyy. Lapsesta, josta on oikeus vanhempainpäivärahaan, ei voida maksaa hoitorahaa, joten tätä lasta ei myöskään huomioida laskelmassa.

Esimerkki

Esimerkki 2: Äiti hoitaa lapsia kotona ja hänen vanhempainpäivärahansa määrä on 25 €/pv eli 625 €/kk. Perheellä on vastasyntyneen lisäksi 2-, 3-, ja 5-vuotiaat lapset. Hoitorahojen määrä on siis 523,00 €. Vanhempainpäivärahasta huomioidaan tulona se osa, joka ylittää niiden hoitorahojen laskennallisen määrän, johon perhe on tuona aikana oikeutettu ($625 - 523,00 = 102,00$ € huomioidaan tulona hoitolisässä).

Esimerkki

Perheeseen on otettu 1.9.2022 adoptiotarkoituksessa hoitoon 4-vuotias lapsi, josta on myönnetty vanhempainpäiväraha ajalle 1.9.2022 – 27.5.2023. Perheeseen syntyy vuonna 2023 vauva, jonka perusteella haetaan vanhempainpäivärahaa ajalle 26.12.2023 – 9.11.2024. Adoptiolapsesta maksetaan siten kotihoidon tukea 28.5.2023 alkaen, joka yhteen sovitetaan vanhempainpäivärahan kanssa ajalta 26.12.2023 – 9.11.2024, koska perheessä katsotaan olevan vanhempainpäivärahajakson ajalla alle 3-vuotias lapsi. Adoptiolapsen laskennallisena hoitorahana huomioidaan 31.8.2024 asti alle kolmevuotiaasta maksettavan hoitorahan määrä ja 1.9.2024 alkaen yli kolmevuotiaasta maksettavan hoitorahan määrä.

Lainmuutos 1.8.2022

Raskausraha ja vanhempainraha

Kun kotihoidon tuen saajalle myönnetään uusi raskausraha ja vanhempainraha, menetellään seuraavasti:

- Jos on myönnetty vain hoitoraha, kotihoidon tuki tarkistetaan raskausrahan ja vanhempainrahan ajalle. Asiakkaalta ei pyydetä hakemusta. Asiakkaan pitää hakea tukea uudelleen raskausrahan ja vanhempainrahan maksamisen päättymisen jälkeen.
- Jos perheelle on myönnetty myös hoitolisää, selvitä ovatko perheen tulot muuttuneet.
 - Jos edellisestä tulojen tarkistuksesta on kulunut enintään 3 kuukautta, voit tehdä tarkistuksen edellisen ratkaisun tulotiedoilla.

- Jos edellisestä tulojen tarkistuksesta on yli 3 kuukautta, pyydä asiakkaalta uudet tuloseelvitykset.
- Jos selvityksiä ei saada määräaikaan mennessä, hoitolisä lakkautetaan ja hoitoraha tarkistetaan raskausrahan ja vanhempainrahan ajalle.

Asiakkaan pitää hakea tukea uudelleen vanhempainpäivärahan maksamisen päättymisen jälkeen. Lisää päätökseen fraasi WHD21.

Isyysraha äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella (LKYTL 904/2012 4 §:n 5 momentti)

Kun perheelle on jo myönnetty kotihoidon tuki (muusta lapsesta kuin vastasyntyneestä) ja sen jälkeen isälle myönnetään äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävä isyysrahakausi, toimitaan seuraavasti:

- Jos perheelle on myönnetty vain hoitoraha, kotihoidon tuki tarkistetaan äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävän isyysrahakauden ajaksi. Asiakkaalta ei pyydetä hakemusta. Hoitorahan maksaminen jatkuu isyysrahakauden jälkeen normaalisti.
- Jos perheelle on myönnetty myös hoitolisä, selvitä ovatko perheen tulot muuttuneet. Pyydä uudet tuloseelvitykset tarvittaessa. Jos selvityksiä ei saada, hoitolisä lakkautetaan ja hoitoraha tarkistetaan isyysrahakauden ajaksi. Hoitorahan maksaminen jatkuu isyysrahakauden jälkeen. Hoitolisän maksaminen jatkuu vain, jos perheen tulot on selvitetty.

Esimerkki

Esimerkki 4: Perheelle on syntynyt ensimmäinen lapsi. Isä jää isyysrahakaudelle välittömästi äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Oikeutta kotihoidon tukeen ei ole vielä isyysrahakauden aikana. Kun isä hakee myöhemmin isyysrahaa äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella ja perheelle on välissä myönnetty kotihoidon tuki, uudellakaan isyysrahakaudella ei ole ollenkaan oikeutta kotihoidon tukeen.

Esimerkki

Esimerkki 5: Perheelle syntyy toinen lapsi. Perheelle on maksettu kotihoidon tukea. Se yhteen sovitetaan äitiys- ja vanhempainrahan kanssa äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana. Isä hakee isyysrahaa välittömästi äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen. Isyysraha yhteen sovitetaan kotihoidon tuen hoitorahan kanssa. Isä hakee isyysrahaa myöhemmin äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella. Isän isyysraha yhteen sovitetaan kotihoidon tuen hoitorahan kanssa.

Isyysraha äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana

Äitiys- ja vanhempainrahakauden aikana maksettavaa isyysrahaa ei yhteen soviteta kotihoidon tuen kanssa. Hoitoraha ja isyysrahaa ei yhteen soviteta myöskään tilanteessa, jossa isyysrahaa maksetaan aikaisempaan lapseen perustuen uuden lapsen syntymään perustuvalla äitiys- ja vanhempainrahakaudella.

Lainmuutos 1.8.2022

Raskaus- ja vanhempainrahan maksamisen aikana yhtä aikaa pidettäviä vanhempainrahapäiviä ei yhteen soviteta kotihoidon tuen kanssa. Puolisolle myönnetty vanhempainpäiväraha huomioidaan hoitolisätuloissa koko ajalta, jolta

hänelle maksetaan vanhempainpäivärahaa. Tulona huomioidaan myönnetty vanhempainpäivärahan määrä.

Lue lisää teknisestä ohjeesta Muut etuudet-Vanhempainpäiväraha.

Etäisän isyys- ja vanhempainrahoikeus

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa eläviä vanhempia tai muita huoltajia sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai avoliitossa elävää henkilöä alaikäisine lapsineen. Lapsi, jota etäisä hoitaa, kuuluu edelleen äidin perheeseen. Etäisä puolestaan ei kuulu äidin perheeseen. Näin ollen etäisän tuloja ei huomioida äidin mahdollisessa hoitolisässä.

Lapsesta, jonka hoidon perusteella isyysraha myönnetään, ei voida maksaa samalta ajalta kotihoidon tukea lapsen äidille. Jos lapsen äidille on maksussa kotihoidon tuki samasta lapsesta, jonka hoidon perusteella isyysraha on myönnetty, kuullaan lapsen äitiä kotihoidon tuen lakkautuksesta tai tarkistuksesta isyysrahamyönnön vuoksi. Kuulemiseen on tehty viestimalli ja kirjepohja (WHS06). Jos äidin perheessä on muita alle kouluikäisiä lapsia, voidaan kotihoidontuki maksaa muista lapsista. Isyysrahakaudella lapsi ei ole valintaoikeuden piirissä, eli äidille maksettavan hoitolisän tulorajan perhekoko saattaa muuttua pienemmäksi isyysrahakauden ajaksi. Mahdollisia lapsen tuloja ei isyysrahakaudella oteta huomioon.

Jos etäisällä on perhe, kohdistuvat isyys- ja vanhempainrahan vaikutukset myös mahdollisiin etäisän perheen etuuksiin. Jos etäisän puolisolle maksetaan kotihoidon tukea, etäisälle myönnettävä isyysraha voi vaikuttaa etäisän puolisolle maksettavaan kotihoidon tukeen. Silloin kun isyysvapaa pidetään etäisän lapsesta maksettavan äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen, muista etäisän kotihoidon tuella hoidettavista lapsista voidaan isyysrahakaudella maksaa vain kotihoidon tuen hoitorahojen yhteismäärän ja isyysrahan erotus.

Lainmuutos 1.8.2022

Etävanhemman tai etävanhemman puolison vanhempainrahoikeus

Lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetussa laissa perheellä tarkoitetaan yhteistaloudessa eläviä vanhempia tai muita huoltajia sekä vanhemman tai muun huoltajan kanssa yhteistaloudessa avioliitossa tai avoliitossa elävää henkilöä alaikäisine lapsineen. Lapsi, jota etävanhempi hoitaa, kuuluu edelleen lähivanhemman perheeseen. Etävanhempi puolestaan ei kuulu lähivanhemman perheeseen. Näin ollen etävanhemman tuloja ei huomioida lähivanhemman mahdollisessa hoitolisässä.

1.8.2022 alkaen vanhempainrahaan oikeutettu vanhempi voi luovuttaa omasta vanhempainrahakiintiöstään vanhempainrahapäiviä puolisollessa, joka ei ole lapsen vanhempi, käytettäväksi.

Lapsesta, jonka hoidon perusteella vanhempainrahaa maksetaan, ei voida maksaa samalta ajalta kotihoidon tukea lapsen lähivanhemmalle. Jos lapsen lähivanhemmalla on maksussa kotihoidon tuki samasta lapsesta, jonka hoidon perusteella vanhempainrahaa maksetaan, kuullaan lapsen lähivanhemmaa kotihoidon tuen lakkautuksesta tai tarkistuksesta vanhempainrahan myönnön vuoksi. Kuulemiseen on viestimalli ja kirjepohja (WHS06).

Jos lähivanhemman perheessä on muita alle kouluikäisiä lapsia, voidaan kotihoidontuki maksaa muista lapsista ilman kotihoidon tuen hoitorahojen ja vanhempainrahan yhteensovittamista. Vanhempainrahan maksamisen ajalla lapsi ei ole valintaoikeuden piirissä, eli lähivanhemmalle maksettavan hoitolisän tulorajan perhekoko saattaa

muuttua pienemmäksi vanhempainrahan maksamisen ajaksi. Sen lapsen tuloja, josta vanhempainpäivärahaa maksetaan etävanhemmalle, ei oteta huomioon lähivanhemman hoitolisätuloissa.

Jos etävanhemmalla on perhe, kohdistuvat vanhempainrahan vaikutukset myös mahdollisiin etävanhemman perheen etuuksiin. Jos etävanhemman puolisolle maksetaan kotihoidon tukea, etävanhemmalle myönnettävä vanhempainraha voi vaikuttaa etävanhemman puolisolle maksettavaan kotihoidon tukeen.

Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovitus kv-tilanteessa

Jos perhe saa vanhempainpäivärahaa vastaavaa etuutta (SVL 12:10 §) toisesta maasta, päivärahan vaikutus kotihoidon tukeen huomioidaan samalla tavalla kuin Suomesta maksetun vanhempainpäivärahan.

Jos perheellä ei ole Suomesta oikeutta erityisäitiys-, äitiys- tai vanhempainrahan tai osittaiseen vanhempainrahan, mutta he hakevat/saavat kotihoidon tukea muista perheen lapsista, maksetaan hoitorahana laskennallisen vanhempainpäivärahauden ajalta hoitorahojen yhteismäärän ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus (LKYTL 4 § 5 mom.). Laskennallinen vanhempainpäiväraha määritellään lapsen todellisen syntymäajan perusteella. Hoitorahan kannalta ei ole merkitystä, saako perhe samaan aikaan ulkomailta vastaavaa vanhempainetuutta vai ei, koska hoitorahassa huomioidaan pelkkä vanhempainpäivärahan vähimmäismäärä.

LAINMUUTOS 1.8.2022

Jos lapsesta ei ole Suomesta oikeutta erityisraskaus-, raskaus- tai vanhempainrahan tai osittaisena maksettavaan vanhempainrahan, ja kotihoidon tukea haetaan muista perheen lapsista, maksetaan hoitorahaan oikeuttavista lapsista hoitorahojen ja vanhempainpäivärahan vähimmäismäärän erotus nuorimman lapsen syntymästä laskettuna 160 sairausvakuutuslain mukaisen arkipäivän ajan.

Hoitorahan kannalta ei ole merkitystä, saako perhe samaan aikaan ulkomailta vastaavaa vanhempainetuutta vai ei, koska hoitorahassa huomioidaan pelkkä vanhempainpäivärahan vähimmäismäärä.

Jos perhe saa vanhempainpäivärahaa vastaavaa etuutta toisesta maasta, hoitolisätulona huomioidaan ja tuloksi kirjataan ratkaisuun ulkomaan etuuden todellinen määrä. Todellisesta määrästä ei vähennetä Suomen laskennallisten hoitorahojen määrää. Jos tieto todellisesta määrästä puuttuu, tuloksi kirjataan laskennallinen vanhempainpäivärahan vähimmäismäärä, josta on vähennetty laskennallisten hoitorahojen yhteismäärä. Käytännössä hoitolisätuloa ei jälkimmäisessä tapauksessa jää jäljelle. (LKYTL 6 § 2 mom)

Jos toisesta maasta maksetaan vanhempainpäivärahaa vastaavaa etuutta muulloin kuin Suomen laskennallisella vanhempainpäivärahaudella ja huomioidaan se lastenhoidon tuessa kuten Suomesta maksettava vanhempainpäiväraha (esimerkit 4 ja 5.). Samoin ulkomaan maksama vanhempainpäiväraha otetaan huomioon hoitolisätulona.

LAINMUUTOS 1.8.2022

Jos toisesta maasta maksetaan vanhempainpäivärahaa vastaavaa etuutta sen jälkeen kun nuorimman lapsen syntymästä on kulunut 160 sairausvakuutuslain mukaista arkipäivää, huomioidaan se lastenhoidon tuessa kuten Suomesta maksettava vanhempainpäiväraha. Samoin ulkomaan maksama vanhempainpäiväraha otetaan huomioon hoitolisätulona.

AIKA ENNEN LAINMUUTOSTA 1.8.2022: Alle kuukauden pituisia ulkomaan maksamia vanhempainpäivärahasaksoja ei pääsääntöisesti tarvitse yhteensovittaa tai huomioida kotihoidon tuen kanssa, elleivät ne ole jatkuvia. Useimmat, toistuvat lyhyet jaksot kuitenkin tulee huomioida.

LAINMUUTOS 1.8.2022

Ulkomaan maksamat vanhempainpäivärahasakset yhteensovitetaan kotihoidon tuen kanssa.

Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovittamisen jälkeen tehdään perhe-etuuksien yhteensovitus, jos Suomi on perhe-etuuksien toissijainen maksaja. Toisen maan maksamia perhe-etuuksia ei tällöin oteta huomioon kotihoidon tuen hoitolisässä, koska ne huomioidaan perhe-etuuksien yhteensovituksessa. Katso lisää kohdasta [Perhe-etuuksien yhteensovittaminen ja maksaminen](#).

Esimerkki

Esimerkki 6: Perhe on muuttanut Kiinasta Suomeen vakinaisesti asumaan ja lapsi syntyy kuukauden päästä muutosta. Perheessä on ennestään 2-, 4- ja 6-vuotiaat lapset. Oikeutta äitiys- ja vanhempainpäivärahaan ei ole, koska äiti ei ole asunut Suomessa vaadittavaa 180 päivää ennen laskettua aikaa. Hoitorahaa ei jää maksettavaksi laskennallisen vanhempainpäivärahauden aikana: $(377,68 \text{ €} + 72,66 \text{ €} + 72,66 \text{ €}) - 750 \text{ €} = 0 \text{ €}$.

Katso lisää esimerkkejä lastenhoidon tuen teknisestä ohjeesta.

1.5.2 Työttömyysturva

Kotihoidon tuen vähentäminen työttömyysetuudesta

Työttömyysetuuden saaminen ei vaikuta kotihoidon tukioikeuteen, mutta hoitolisässä työttömyysturva otetaan tulona huomioon. (Laki varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista 11 §)

Työttömyysturvalain 4 luvun 8 § mukainen pääsääntö on kuitenkin, että kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä vähennetään kokonaan kotihoidon tukea saavan vanhemman työttömyysetuudesta. Kuntalisää ei vähennetä. Myös työttömyysetuutta saavan vanhemman puolisolle maksettava kotihoidon tuki tulee lähtökohtaisesti vähennettäväksi työttömyysetuuden saajalta.

Puolison saama kotihoidon tuki voidaan vähentää työttömänä olevan puolison työttömyysetuudesta seuraavissa tilanteissa:

- Kotihoidon tuen saajan edellytetään hoitavan lasta itse, joten jos lapsi on osankin aikaa säännöllisesti hoidossa kodin ulkopuolella, vähennetään kotihoidon tuki puolison työttömyysetuudesta.
- Jos kotihoidon tuen saajalla ei ole oikeutta työttömyysetuuteen muun syyn kuin lapsen hoidon vuoksi esim. työsuhte (myös vuosiloman aika), opiskelu, vähäinenkin yritystoiminta, osa-aikainen työskentely tai työkyvyttömyyseläke, kotihoidon tuki vähennetään puolison työttömyysetuudesta.

Työttömyysetuutta käsittelevä taho tutkii, milloin kotihoidon tuki tulee vähennettäväksi.

Puolison saamaa kotihoidon tukea ei kuitenkaan vähennetä työttömänä olevan puolison työttömyysetuudesta seuraavissa tilanteissa:

- Kotihoidon tukea saava puoliso itse hoitaa lasta, eikä sen vuoksi ole oikeutettu työttömyysetuuteen.
- Puoliso saa kotihoidon tuen lisäksi äitiys-, isyys- tai vanhempainrahaa.
- Myös kotihoidon tukea saava puoliso on työttömänä ja saa työttömyysetuutta. Molempien puolisojen ollessa työttöminä, vähennetään kotihoidon tuki vain sen puolison työttömyysetuudesta, jolle kotihoidon tuki on myönnetty. (TTL 1290/2002 4 luku 8 §, VuorVapL 1305/2002 15 § 2 mom.).

Esimerkki

Esimerkki 1. Isälle myönnetään ensimmäistä kertaa työmarkkinatuki 674,24 €/kk. Äidin hoitolisä tarkistetaan ja sitä määrättäessä huomioidaan tulona 674,24 €/kk. Jos äiti hoitaa itse lasta kotona, kotihoidon tukea ei vähennetä isän työmarkkinatuesta. Jos äiti ei hoida lasta kotona, kotihoidon tuki vähennetään isän työmarkkinatuesta. Hoitolisää ei tässä tapauksessa lasketa uudelleen vähennetyn työmarkkinatuen perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 2. Isä saa työmarkkinatukea 674,24 €/kk ja äidillä on maksussa tämän tulon perusteella määrätty hoitolisä. Jos isä aloittaa osa-aikatyön ja tulojen nousu on vähintään 10 %, äidin hoitolisä tarkistetaan sovitellun työmarkkinatuen ja työtulon mukaiseksi. Jos kotihoidon tuki tulisi vähennettäväksi työmarkkinatuesta, tehtäisiin vähennys tulojen nousun perusteella lasketun hoitolisän suuruusena. Hoitolisää ei enää laskettaisi uudelleen vähennetyn työmarkkinatuen perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 3. Molemmat puoliset saavat peruspäivärahaa yhteensä 1667,97 €/kk ja lisäksi äidille myönnetään kotihoidon tuki 2- ja 6-vuotiaista lapsista. Hoitolisää laskettaessa huomioidaan molempien puolisojen peruspäivärahat yhteensä 1667,97 €/kk. Äidin peruspäivärahasta vähennetään hoitoraha ja perheen tulojen perusteella laskettu todellinen hoitolisä. Hoitolisää ei enää lasketa uudelleen vähennetyn peruspäivärahan perusteella.

Esimerkki

Esimerkki 4. Perheen isä saa ansiosidonnaista työttömyyspäivärahaa. Äiti on osa-aikatyössä ja saa kotihoidontukea 2- ja 5-vuotiaista lapsista. Ulkopuolinen päivähoitaja hoitaa lapsia parina päivänä viikossa. Isän työttömyyspäivärahasta vähennetään kotihoidon tuki, koska äiti ei itse hoida lasta. Lopputulos on sama myös siinä tapauksessa, että isä hakee kotihoidon tuen.

Esimerkki

Esimerkki 5. Perheessä on 2-vuotias lapsi ja äidille maksetaan kotihoidon tukea. Isä saa työmarkkinatukea ja äiti hoitaa kotona lasta saamatta työttömyysetuutta. Äidin kotihoidon tukea ei vähennetä puolison työmarkkinatuesta. Isän työmarkkinatuki on tuloa hoitolisää määrättäessä.

Jos ansioon suhteutetun päivärahan, koulutuspäivärahan tai vuorottelukorvauksen saajalle tai hänen puolisolleen myönnetään lasten kotihoidon tuki tai tuen määrää tarkistetaan, on siitä ilmoitettava asianomaiselle työttömyyskassalle (TTL 1290/2002 13 luku 1 § 3 mom.). Tieto myönnetyn tuen määrästä lähtee työttömyyskassalle

ohjelmallisesti. Tarkista Muut etuudet -näytöltä ovatko siellä olevat tiedot oikein ja ajan tasalla. Poista näytöltä ne tiedot, jotka eivät ole voimassa siltä ajalta, jolta kotihoidon tuki myönnetään. Aiheettomat tiedot voivat aiheuttaa esimerkiksi sen, että asiakkaan ennakonpidätys menee liian suurena tai syntyy turhia impulsseja toisiin etuuksiin.

1.5.3 Muut etuudet

Sairauspäiväraha

Sairauspäiväraha huomioidaan tulona hoitolisää määrättäessä. Kotihoidon tuki ei yleensä vaikuta sairauspäivärahaan. Sillä voi kuitenkin olla joissain tapauksissa välillistä merkitystä arvioitaessa työkyvyttömyyttä. Tällöin kyse on siitä, että tuki saattaa olla viite siitä, että hakija hoitaa sairaudestaan huolimatta lapsia, mikä voi vaikuttaa työkyvyttömyysarviointiin.

Opintotuki

Opintotuki ei vaikuta kotihoidon tukeen. Se on etuoikeutettu etuus, jota ei huomioida tulona hoitolisää määrättäessä. Sen sijaan kotihoidon tuki otetaan huomioon opiskelijan tuloina opintotuen tulovalvonnassa.

Ulkomaan etuudet

Jos joku perheenjäsenistä saa ulkomailta tai kansainvälisten järjestöjen maksamaa **perhe-etuutta** tai **ulkomaan eläkettä**, siirrä tapaus selvitettäväksi kv-keskukseen.

1.5.4 Kv-säännökset

Perhe-etuuksien yhteensovittaminen ja maksaminen

Muun EU:n sosiaaliturva-asetusta 883/2004 soveltavan maan etuuden selvittäminen

Muiden asetusta soveltavien maiden perhe-etuuksien ja näiden määrien selvittämisessä voidaan käyttää apuna [MISSOC-tietokantaa](#) .

Asetusta 883/2004 sovellettaessa tietoa perheenjäsenistä ja etuuksista kysytään lomakkeella F001, johon toinen valtio vastaa lomakkeella F002.

Perhe-etuuksien määrää yhteensovittaessa käytetään hallintotoimikunnan määräämää valuuttakurssia. Valuutta muunnetaan eri etuuksissa Hallintotoimikunnan päätöksen (N:o H12) mukaisesti. Asetuksen 883/2004 mukaisissa yhteensovitusilanteissa toisessa valuutassa ilmoitettu etuuksien määrä muunnetaan käyttäen muuntokurssia, jonka EKP on julkaissut yhteensovituksen alkuajankohtaa tai etuuden tarkistusajankohtaa välittämästi edeltävän kuukauden ensimmäisenä päivänä. Lue lisää kohdasta valuuttakurssi.

1.5.4.1 Suomi ensisijaisena maksajana

Ensisijaisuussääntöjen mukaan määräytyvä ensisijainen maksajavaltio maksaa aina oman lainsäädäntönsä mukaiset etuudet täysimääräisinä, ellei esimerkiksi etuuksien tulosidonnaisuudesta tässä maassa muuta seuraa (eli jos perheen tulot vaikuttavat etuuden määrään).

Suomi on perhe-etuuksien ensisijainen maksaja seuraavissa tilanteissa:

- Kun Suomi on ainoa työskentelymaa, ja lapsi asuu muussa jäsenvaltiossa
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltioista, ja lapsi asuu Suomessa
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltioista ja Suomen etuuksien määrä on suurempi, ja lapsi asuu kolmannessa jäsenvaltiossa, tai perheen lapsia asuu kummassakin työskentelyvaltiossa.

Tallenna lapsilisän ratkaisua tehdessäsi kv-ratkaisun syykoodi (Lapsilisän Tekninen ohje, kohta Kv-ratkaisu). Koodin perusteella kv-lapsilisäratkaisuja voidaan tilastoida ja tapaukset tulevat seurantaan ohjelmallisesti.

Vuositarkistuksen yhteydessä mahdolliseen toissijaisesti etuuksia maksavaan valtioon lähetetään SEDillä F001 tieto etuuksien muuttuneesta määrästä sekä kysytään mahdollisesta toisen puolison työskentelyn aloittamisesta ja muista olosuhdemuutoksista. SEDin lähettäminen ei ole välttämätöntä, jos toisessa maassa tapahtuneilla olosuhdemuutoksilla ei olisi vaikutusta maksuvastuuseen tai Suomesta maksettavan etuuden määrään, esimerkiksi jos Suomi on toisen vanhemman työskentelymaa ja perheen kaikki lapset asuvat täällä. Myös etuuden saajalta voidaan kirjeitse kysyä sekä hänen, että puolison työskentelystä ja mahdollisista muista olosuhdemuutoksista (erityisesti silloin, jos toisen jäsenvaltion laitos ei vastaa SEDillä F001 lähetettyyn tiedusteluun).

Yleensä asiakkaalta itseltään on syytä varmistaa, jatkuuko hänen työskentelynsä Suomessa, ennen kuin kysytään toisen maan tietoja (tiedustellaan viestillä/asiakaskirjeellä LLL28/WHL28 tai soittamalla asiakkaalle). Jos työskentely Suomessa on hiljakkoin varmistettu esimerkiksi vakuuttamisasiassa tai se voidaan todeta Kelassa olevista tiedoista, ei työntekijään tarvitse olla yhteydessä. Jos toinen vanhempi ei ole mennyt työhön lasten asuinmaassa ja Suomessa työskentelevä vanhempi jatkaa työskentelyään, Suomi säilyy perhe-etuuksien ensisijaisena maksajana ja perhe-etuuksien maksamista jatketaan normaalisti. Jos puoliso on työssä lasten asuinmaassa, siirtyy Suomi toissijaiseksi maksajaksi, yleensä työsuhteen alkamista seuraavan kuukauden alusta lukien, lue lisätietoja Viitekausi. Mikäli olosuhdemuutoksia toisessa jäsenvaltiossa on tapahtunut, annetaan asiakkaalle uusi kirjallinen päätös perhe-etuuksista (lapsilisä ja mahdollinen kotihoidon tuki).

Esimerkki

Isä on työssä Suomessa ja äiti ja lapset asuvat Saksassa. Äiti ei ole työssä Saksassa. Perhe-etuudet maksaa ensisijaisesti Suomi. Isältä tiedustellaan vuosittain, onko äiti aloittanut työskentelyn Saksassa. Jos äiti on aloittanut työskentelyn, kysytään SED:llä F001 Saksan perhe-etuuksien määrää. Jos äiti ei ole työssä, perhe-etuudet maksetaan Suomen lainsäädännön mukaisesti täysimääräisinä.

1.5.4.2 Suomi toissijaisena maksajana

Suomi on perhe-etuuksien toissijainen maksaja seuraavissa tilanteissa:

- Kun muu jäsenvaltio on ainoa työskentelyvaltio, ja lapsi asuu Suomessa.
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltio, ja lapsi asuu toisessa työskentelyvaltiossa.
- Kun Suomi on toinen työskentelyvaltioista ja Suomen etuuksien määrä on pienempi, ja lapsi asuu kolmannessa jäsenvaltiossa tai perheen lapsia asuu kummassakin työskentelyvaltiossa.

Suomen ollessa perhe-etuuksien toissijainen maksaja, suoritetaan Suomen ja muun maan perhe-etuuksien kokonaismäärän vertailu lapsikohtaisesti. Jos Suomen etuuksien kokonaismäärä on suurempi, maksetaan Suomesta Suomen perhe-etuuksien ja toisen jäsenvaltion asetuksen piiriin kuuluvien perhe-etuuksien välinen erotusetuus. Kotihoidon tuen kuntalisää ei kuitenkaan yhteensovitetä eikä sitä makseta asetusta soveltavissa tilanteissa.

Asetuksen 883/2004 68 artiklan 2-kohdassa todetaan, että erotusetuutta ei kuitenkaan tarvitse maksaa toisessa jäsenvaltiossa asuvista lapsista, jos oikeus erotusetuuteen perustuu ainoastaan vanhemman/huoltajan asumiseen. Lue tästä lisää kohdasta [Asuminen](#).

Suomi lähettää vuosittain ensisijaiselle maksajamaalle vuositarkistuskyselyn SEDillä F001, johon ensisijainen maksajavaltio vastaa SEDillä F002. Jos ulkomaan laitos ilmoittaa olosuhteissa tapahtuneista muutoksista, annetaan asiakkaalle uusi kirjallinen päätös perhe-etuuksista (lapsilisä ja mahdollinen kotihoidon tuki). Vuositarkistusta vaativat ratkaisut nousevat ohjelmallisesti töiksi OIWAan, kun edellisestä etuusratkaisusta on kulunut vuosi.

Esimerkki

Esimerkki 1. Isä työskentelee ja asuu Ruotsissa. Hänellä on mukanaan kaksi perheen kolmesta lapsesta. Äiti ja alle 3-vuotias lapsi asuvat Suomessa, eikä äiti työskentele, vaan hoitaa lasta kotona. Ainoana työskentelyvaltiona Ruotsi on etuuksien ensisijainen maksaja. Suomi on toissijainen lapsen maassa asumisen perusteella. Suomen etuuksien vertailtava määrä on Suomessa asuvasta yhdestä alle 3-vuotiaasta lapsesta maksettavan lapsilisän ja kotihoidon tuen summa, mitä verrataan Ruotsin tästä lapsesta maksamien etuuksien määrään.

Esimerkki

Esimerkki 2. Perheessä on 2- ja 5-vuotiaat lapset. Suomi on perhe-etuuksista toissijaisesti vastaava maa. Suomen vertailtavat määrät määritellään lapsikohtaisesti, jolloin 2-vuotiaasta saatavissa olevien etuuksien kokonaismäärä on (lapsilisä 94,88 e + hoitoraha 341,69 e) yhteensä 436,57 euroa kuukaudessa. 5-vuotiaan lapsen osalta vertailtava määrä on (104,84 e + 65,73 e) yhteensä 170,57 euroa kuukaudessa.

Suomen etuuksien määriä verrataan kunkin lapsen osalta erikseen etuuksien ensisijaisen maksajamaan määriin. Jos ensisijainen maksaja ilmoittaa omat etuutensa perhekohtaisena kokonaismääränä, saadaan vertailtava määrä jakamalla ensisijaisen maksajan perheelle maksamien etuuksien kokonaismäärä lasten pääluvulla.

Esimerkki

Esimerkki 3. Isä työskentelee Virossa ja hänellä on mukanaan toinen perheen kahdesta alaikäisestä lapsesta. Toinen lapsi asuu äitinsä kanssa Suomessa. Äiti työskentelee Suomessa.

Koska Suomi on toinen työskentelyvaltioista ja lapsia asuu kummassakin jäsenvaltiossa, suoritetaan perhe-etuuksien kokonaismäärän vertailu lapsikohtaisesti. Näin ollen sekä Viro että Suomi maksavat maassaan asuvista lapsista omat perhe-etuutensa täysimääräisinä. Suomi maksaa Virossa asuvasta lapsesta täydentävän osan, jos perhe-etuuksien lapsikohtainen kokonaismäärä on Suomessa suurempi.

Muun maan etuuden huomioiminen, vaikka etuutta ei ole haettu

Lapsen huoltajien työskennellessä eri maissa on etuuksista ensisijaisesti vastuussa lapsen asuinmaa. Etuuteen oikeutetun on haettava etuutta lapsen asuinmaassa ja kumpi tahansa lapsen vanhemmista (tai lapsen ollessa sijoitettuna laitokseen, kyseinen laitos) voi toimia hakijana.

Ensisijaisesti maksavan valtion tulee ottaa etuusasia käsittelyynsä, kun toissijainen maksajavaltio on välittänyt SEDillä tiedon perhe-etuushakemuksen vireille tulosta. Suomen maksettavaksi mahdollisesti tulevan erotusetuuden laskemista varten voit tiedustella ensisijaisen maksajavaltion perhe-etuuksien määrää SEDillä F001.

Jos Suomi on etuuksista toissijaisesti vastaava valtio, kehoita asiakasta hakemaan etuudet ensisijaisesta maasta. Lapsen vanhemmille on syytä tarvittaessa kertoa, että toisen maan etuudet voidaan laskennallisesti ottaa huomioon, vaikka etuuksia ei olisi haettu. Tämä tarkoittaa käytännössä (asetusta 883/2004 sovellettaessa) väliaikaisen päätöksen antamista perhe-etuuksista toissijaisena maksajana. Väliaikaisesta päätöksestä ilmoitetaan ensisijaiseksi maksajaksi katsotulle jäsenvaltiolle, johon ensisijaisella maksajavaltiolla on kaksi kuukautta aikaa reagoida (883/2004 68 artikla ja asetuksen 987/2009 60 artikla).

Mikäli hakija esittää päätöksen tai muun luotettavan tiedon siitä, ettei hän/perhe ole oikeutettu perhe-etuuksiin lapsen asuinvaltiossa/ensisijaiseksi maksajaksi katsottavassa jäsenvaltiossa (esim. tulorajojen ylittyessä kyseissä maassa), ei häntä tai lasten toista vanhempaa velvoiteta hakemaan etuuksia ensisijaiseksi katsotusta valtiosta.

Huomaa, että joissakin valtioissa, kuten Ruotsissa, esim. lapsilisää vastaavaan etuuteen ei ole erillistä hakemusta käytössä, vaan etuusasia voi tulla vireille SEDin perusteella.

Asetusta 1408/71 soveltaessasi kehoita asiakasta hakemaan etuuksia ensisijaisesta maksajavaltiosta. Mikäli asiakas ei kehotuksista huolimatta hae etuuksia tai ilmoittaa, ettei aiokaan hakea etuuksia toisesta maasta, maksetaan etuudet Suomesta toissijaisena, mutta määrältään täytenä (toisen maan oletettuja etuuksia ei voida vähentää Suomesta maksettavista etuuksista). Ilmoita päätöksestä ensisijaiseen maksajamaahan. Mikäli asiakkaalle maksetaan jo etuuksia Suomesta täysimääräisenä, ei uutta päätöstä ole asiakkaalle kuitenkaan tarpeen antaa.

Jäsenvaltioilla eri tapoja laskea erotusetuus

Jäsenvaltioilla on useita erilaisia tapoja laskea erotusetuus:

1. verrataan lapsikohtaisesti kustakin lapsesta maksettavien perhe-etuuksien kokonaissummaa. Tämä on Suomessa käytetty tapa 1.1.2012 lukien (aiemmin perhekohtainen vertailu).
2. verrataan kaikkien perheelle maksettavien perhe-etuuksien kokonaissummaa
3. verrataan perheelle maksettavien samantyyppisten perhe-etuuksien (esim. lapsilisät) kokonaissummaa.
4. verrataan lapsikohtaisesti kustakin lapsesta maksettavien samantyyppisten etuuksien (esim. lapsilisät) kokonaissummaa

Erotusetuuden jakaminen etuuksien kesken, kun Suomesta on oikeus lapsilisään ja kotihoidon tukeen

Jos Suomi maksaa toissijaisena maksajana erotusetuutta ja perheellä on Suomesta oikeus sekä lapsilisään että kotihoidon tukeen, menetellään seuraavasti:

Erotusetuus jaetaan maksettavaksi lapsilisänä ja kotihoidon tukena samassa suhteessa kuin etuuksien määrät olivat suhteessa Suomen perhe-etuuksien kokonaismäärään ennen erotusetuuden laskemista.

Esimerkki

Esimerkki 5. Suomi on perhe-etuuksien toissijainen maksaja. Muun jäsenvaltion perhe-etuuksien kokonaismäärä on 350 euroa. Suomen perhe-etuuksien kokonaismäärä on 500 euroa, josta lapsilisää on 200 euroa ja kotihoidon tukea 300 euroa. Suomi maksaa erotusetuutta 150 euroa ($500 - 350$). Tästä maksetaan lapsilisänä 60 euroa ($200:500=0,4 \cdot 150=60$) ja kotihoidon tukena 90 euroa ($300:500=0,6 \cdot 150=90$).

Katso tarkemmin teknisestä toteutuksesta lasten kotihoidon tuen tai lapsilisän teknisistä ohjeista Perhe-etuuksien yhteensovitus.

1.5.4.3 Eläkkeensaajan lapsesta maksettavat perhe-etuudet

Kun kyse on eläkkeensaajan lapsista maksettavista etuuksista ja Suomi on ensisijainen maksajavaltio, eikä toinen huoltaja ole työssä toisessa jäsenvaltiossa, eläkkeensaajan lapsesta maksetaan täysimääräisenä lapsilisä ja kotihoidontuki (sekä edellytysten täytyessä eläkkeen lapsikorotus). Myös lapsen toisen huoltajan ollessa Suomessa työssä, Suomesta maksetaan perhe-etuudet täytenä.

Kun kyse on eläkkeensaajan lapsista maksettavista etuuksista ja Suomi on toissijainen maksajavaltio, eikä toinen lapsen huoltaja ole työssä Suomessa, erotusetuuden määrän laskemisessa huomioidaan lapsilisän ja kotihoidontuen yhteismäärä.

Jos lapsen toinen huoltaja työskentelee toisessa jäsenvaltiossa, samoin kuin muissa tilanteissa Suomen ollessa toissijainen etuuksien maksaja, lapsilisää ja kotihoidon tukea maksetaan Suomesta vain siltä osin, kun niiden yhteismäärä ylittää toisen valtion perhe-etuuksien yhteismäärän. Ensisijaisen maksajan etuuksien yhteismäärän ylittävä osa maksetaan erotusetuutena.

Eläkkeensaajan lapsesta maksettavan erotuksen jakaminen etuuksien kesken

Kun Suomesta maksetaan etuuksien erotus, se jaetaan etuuksien kesken samassa suhteessa kuin etuuksien määrät olivat Suomen perhe-etuuksien kokonaismäärään ennen erotusetuuden laskemista.

1.6 Hakeminen

Kotihoidon tukea haetaan lomakkeella lasten kotihoidon/lasten yksityisen hoidon tuesta WH1. Kotihoidon tukea voi hakea myös sähköisesti.

Kun haetaan hoitolisää, on hakemukseen liitettävä luotettava selvitys hoitolisän määrään vaikuttavista perheen tuloista. Hoitolisään vaikuttavien tulojen osalta katso tarkemmin kohta [Tulot ja vähennykset](#).

Hakemus tarvitaan aina kun

- etuutta haetaan ensimmäistä kertaa
- hakija vaihtuu.

Hakemusta ei kuitenkaan tarvita, kun määräajalle myönnetylle tuelle haetaan jatkoa,

- jos asiakas on ilmoittanut viestillä tai muulla ilmoituksella hakevansa jatkoa kotihoidon tukeen
- täydenna hakemusta ensisijaisesti puhelimitse tai viestillä.

Voit tehdä perheen olosuhdemuutokseen perustuvan tarkistusratkaisun useimmiten ilman hakemusta. Turhaa hakemuslomakkeen pyytämistä tulisi välttää. Kun harkitset hakemuslomakkeen pyytämistä, mieti

- saisitko puuttuvat tiedot helpommin muulla tavoin?
- olisiko ratkaisutoiminta sujuvampaa, jos tarkistat puuttuvat tiedot asiakkaalta esim. puhelimitse tai viestillä?

Monissa tilanteissa riittää, että asiakas ilmoittaa muuttuneen asian ja toimittaa vain tarvittavat selvitykset.

1.6.1 Vireilletulo

Etuuksille yhteinen Hallintolain soveltaminen ja asiointi toisen puolesta Kelassa - ohje, Asian vireillepanotavat.

1.6.2 Kuka voi hakea etuutta?

Etuuksille yhteinen Hallintolain soveltaminen ja asiointi toisen puolesta Kelassa - ohje, Kuka voi hakea etuutta.

1.6.3 Hakuaika

Lasten hoidon tukia on haettava kuuden kuukauden kuluessa siitä, kun etuutta halutaan saada. Ilman erityistä syytä tukea ei myönnetä pidemmältä ajalta takautuvasti (LKYTL 1128/1996 14 § 2 mom.).

Kun määräpäivä tai määräajan viimeinen päivä on pyhäpäivä tai arkilauantai, lasten hoidon tukea koskevan hakemuksen saa jättää ensimmäisenä arkipäivänä sen jälkeen. Sama koskee itsenäisyyspäivää, vapunpäivää sekä joului- tai juhannusaattoja.

Jos etuushakemus on myöhästynyt, myöhästymisen syistä pyydetään selvitys. Etuus voidaan myöntää mm. silloin, kun myöhästymisen on johtunut hakijasta riippumattomista syistä tai muista pätevistä perusteista, esim. vaikeasta sairaudesta. Eriyisenä syynä etuuden myöntämiselle myöhästymisestä huolimatta ei pidetä esim. tietämättömyyttä eikä edunvalvojan tai muun hakemiseen oikeutetun henkilön laiminlyöntiä etuuden valvomisessa.

1.6.4 Lisäselvitysten pyytäminen

Etuuksille yhteinen Lisäselvitysten pyytäminen -ohje.

1.6.4.1 Lisäselvitykset lastenhoidon tuissa

Jos etuushakemus on puutteellinen, pyydä lisäselvitykset hakijalta viestitoiminnolla, puhelimella tai kirjeellä. Lastenhoidon tuen kirjepohjien etuuslyhenne on WH. Kirjepohjat ovat käytettävissä APKY-aloitusvalikon kautta.

1.6.5 Hakemuksen peruminen

Lasten hoidon tuen hakija voi perua hakemuksensa, jos päätöstä ei ole vielä annettu.

Perumisen voi tehdä suullisesti tai kirjallisesti.

- Jos peruminen on suullinen, kirjaa yhteydenotto OIWAan ja tee Toimeksianto-työ. Poista järjestelmästä hakemuksen vireilläolotieto.
- Jos ilmoitus hakemuksen perumisesta on tullut kirjallisesti tai asiointipalvelun kautta, poista järjestelmästä hakemuksen vireilläolotieto ja lähetä asiakkaalle tekstiviesti. Mallin tekstiviestiin löydät tekstiviestimallivalikoimasta Ratkaisutyö-sivustolta. Jos käytössäsi ei ole asiakkaan puhelinumeroa, lähetä hakijalle kirje, jossa kerrot, että hakemus on hänen pyynnöstään peruttu. Voit käyttää kirjepohjaa YHI39.

1.6.6 Kv-lomakkeet ja yhteyselimet

Asetusta 883/2004 sovellettaessa jäsenvaltioiden väliseen tietojenvaihtoon käytetään F-sarjan SEDejä. Ensisijassa tiedonvaihtoon käytetään EESSI:ä ja tiedonvaihto tapahtuu sähköisesti SED-lomakkeilla. F-SEDit vastaavat eri kielisinä versioina toisiaan. On mahdollista, että toisesta jäsenvaltiosta saapuu asetusta 883/2004 sovellettaessa kysely E-lomakkeella. Tällöin siihen voidaan vastata käyttäen E-lomaketta tai F-SEDiä.

Katso F-SEDien käyttötilanteet.

Mikäli E-lomakkeita käytetään tilanteissa, joissa sovelletaan asetusta 883/2004, tulee E-lomake merkitä asetuksen 883/2004 mukaiseksi käyttämällä KiTu-toiminnon avulla tulostettavaa kansilehteä.

E-lomakkeet on jaettu sarjoihin. Kv-asioita hoitavien yksiköiden käytössä olevat E-lomakkeet ovat tulostettavissa.

Katso E400-sarjan lomakkeiden täyttö- ja käyttöohjeet.

Yhteyslaitokset perhe-etuuksissa

1.7 Määrä

Kotihoidon tuen määrä tarkistetaan vuosittain indeksillä. Pienin maksettava tuki on 16,81 €/kk. Jos kotihoidon tukea tulisi maksettavaksi alle 16,81 €/kk, ei tukierää makseta, vaikka lisäksi olisi yksityisen hoidon tukeakin maksussa. (LKYTL 1128/1996 18 § 2 mom.)

Jos tukea ei makseta koko kalenterikuukaudelta (esim. tukioikeus alkaa tai päättyy kesken kalenterikuukauden), maksetaan tukena 1/25 sen määrästä jokaiselta sellaiselta arkipäivältä, jolta perhe on tukeen oikeutettu.

Jos tuen määrä muuttuu kesken kalenterikuukauden, mutta sitä maksetaan kuitenkin koko kuukaudelta, lasketaan alkukuukauden määrä todellisten arkipäivien mukaan. Loppukuukaudelta kunkin maksettavan osan määrä lasketaan 25 arkipäivää miinus alkukuussa maksettavien arkipäivien lukumäärä. Sen sijaan, jos osa alkaa tai loppuu kesken kuukauden, laskennassa käytetään osan kohdistumisajan arkipäivien lukumäärää (enintään 25).

Hoitoraha

Lasten kotihoidon tuen hoitorahan määrä on ensimmäisestä alle kolmivuotiaasta lapsesta **1.1.2023** alkaen 377,68 euroa (362,61 euroa 1.8. - 31.12.2022), kustakin seuraavasta alle kolmivuotiaasta 1.1.2023 alk. 113,07 euroa (108,56 euroa 1.8. - 31.12. 2022) sekä kustakin muusta lapsesta 1.1.2023 alk. 72,66 euroa (69,76 euroa 1.8. - 31.12.2022) kalenterikuukaudessa. Yli kolmivuotiaasta tukeen oikeuttavasta adoptiolapsesta hoitoraha maksetaan kuitenkin kuin alle kolmivuotiaasta. Adoptiolapsen katsotaan "syntyvän" perheeseen, kun hänet otetaan hoitoon.

Esimerkki

Perheessä on 1-, 2-, 4- ja 5-vuotiaat lapset. Kotihoidon tuen hoitoraha on $377,68 + 113,07 + 72,66 + 72,66 = 636,07$ €/kk.

Esimerkki

Perheessä on 2-vuotias biologinen lapsi ja biologisen lapsen syntymän jälkeen adoptoitu 4-vuotias lapsi. Kotihoidon tuen hoitoraha on adoptiolapsesta 377,68 € ja biologisesta lapsesta 113,07 €.

Esiopetusikäiset lapset

Esiopetusikäisillä on velvollisuus osallistua esiopetukseen tai esiopetuksen tavoitteet saavuttavaan toimintaan. Kaikkien esiopetusikäisten lasten katsotaan osallistuvan perusopetuslaissa tarkoitettuun esiopetukseen 1.8.-31.5. välisenä aikana. Kela ei kerää tietoja siitä, osallistuuko lapsi esiopetukseen.

Varhaiskasvatuslaissa käytetään termiä ”perusopetuslaissa tarkoitettu esiopetus”, mikä kattaa niin kunnan järjestämän, kotona järjestetyn kuin yksityisen varhaiskasvatuksen järjestämän esiopetuksen (=muu esiopetuksen tavoitteet saavuttava toiminta).

Esiopetusikäisestä lapsesta maksetaan kotihoidon tuen hoitoraha, jos hän ei osallistu maksuttoman esiopetuksen lisäksi kunnalliseen varhaiskasvatukseen. Esiopetuskauden jälkeen kesä- ja heinäkuulta lapsesta maksetaan kotihoidon tuen hoitoraha ilman esiopetustietoa, jos lapsi on edelleen kotihoidossa.

Esiopetuksella voi olla vaikutusta kuntalisän määrään, joka maksetaan kunkin kunnan määrittelemien ehtojen mukaan.

Hoitolisä

Kotihoidon tuen hoitolisän täysi määrä on **1.1.2023** alkaen 202,12 euroa (194,06 euroa 1.8.-31.12.2022) kalenterikuukaudessa. Hoitolisä maksetaan vain yhdestä hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisä on tulosidonnainen ja sen määrä riippuu perheen koosta ja tuloista.

Kuntalisä

Kotihoidon tuen hoitoraha ja hoitolisä voidaan maksaa kunnan päätöksen mukaisella lisällä korotettuna. Kuntalisän maksaminen ja määrä on siten kuntakohtaista. Kelan hoitamien kuntalisien määrät näkyvät APKY-kyselyllä.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 4 § ja 5 §

1.8 Määräytymisperusteet

Kotihoidon tuen hoitorahaa maksetaan perheen kaikista tukeen oikeuttavista lapsista. Hoitorahan määrä riippuu lapsen iästä.

Hoitolisää maksetaan vain yhdestä hoitorahaan oikeuttavasta lapsesta. Hoitolisän määrään vaikuttavat perheen koko ja tulot.

1.8.1 Hoitolisän tuloajat

Hoitolisään vaikuttavat aina perheen koko ja tulot.

Hoitolisää maksetaan, jos perheen kuukausitulot eivät ylitä perheen koon mukaan määräytyvää tuloajaa.

Tuloajan ylittävä tulo vähentää hoitolisän täyttä määrää perheen koon mukaan määräytyvällä prosenttiosuudella. Tuloajaa määrättäessä otetaan huomioon perheen lapsista kaksi nuorinta [valinta-oikeuden](#) piirissä olevaa.

Esimerkki

Perheeseen kuuluu yksinhuoltajaisä ja kolme alle kouluikäistä lasta. Hoitolisän perhekokoa määrättäessä otetaan huomioon kaksi nuorinta lasta eli perheen koko on kolme henkilöä. Tuloina otetaan huomioon isän tulot sekä kaikkien kolmen lapsen tulot, jos heistä haetaan kotihoidon tukea.

Hoitolisän tuloajat

Tuloina huomioidaan lapsen, tuen hakijan sekä hänen kanssaan yhteistaloudessa avioliitossa tai avioliitonomaisissa olosuhteissa yhteistaloudessa elävän henkilön veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot, lukuun ottamatta eräitä etuoikeutettuja tuloja. Rekisteröidyn parisuhteen osapuoli rinnastetaan aviopuoliso. Tulokäsitemäärittely on varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 11 §:ssä.

Kotihoidon tukea ja kuntalisää ei oteta huomioon hoitolisätulona. Myöskään kunnan maksamaa muuta kuntalisää vastaavaa tukea ei oteta huomioon hoitolisätulona. Jos kunta maksaa perheen lapsesta tukea suoraan esim. yksityiselle päiväkodille, ei tukea oteta huomioon perheen hoitolisätulona. Jos vanhempi saa osittaista tai joustavaa hoitorahaa, tämä otetaan huomioon perheen tulona hoitolisää määrättäessä.

HOITOLISÄN TULORAJAT 1.1.- 28.2.2023

Perheen koko henkilöä	Tuloraja, jolla täysi hoitolisä / yli menevien tulojen vähennys-%	Tuloraja, jolla kotihoidon tuen hoitolisä = 0 € / yksityisen hoidon tuen hoitolisä = 0 €
2	1 160 € / 11,5	2917,53 € / 2565,96 € (2847,44 € / 2509,87 € 1.8.-31.12.2022)
3	1 430 € / 9,4	3580,16 € / 3150,06 € (3 494,42 € / 3081,44 € 1.8.-31.12.2022)
4	1 700 € / 7,9	4258,42 € / 3746,65 € (4156,40 € / 3 665,00 € 1.8.-31.12.2022)

HOITOLISÄN TULORAJAT 1.3.2023 ALKAEN

Perheen koko henkilöä	Tuloraja, jolla täysi hoitolisä / yli menevien tulojen vähennys -%	Tuloraja, jolla kotihoidon tuen hoitolisä =0 € / yksityisen hoidon tuen hoitolisä = 0 €
2	1 160 € / 11,5	2917,53 € / 3471,70 € (2847,44 € 31.12.2022 saakka/ 2565,96 € 28.2.2023 saakka)
3	1430 € / 9,4	3580,16 € / 4258,14 € (3494,42 € 31.12.2022 saakka/ 3150,06 € 28.2.2023 saakka)
4	1700 € / 7,9	4258,42 € / 5065,13 €

Perheen koko henkilöä	Tuloraja, jolla täysi hoitolisä / yli menevien tulojen vähennys -%	Tuloraja, jolla kotihoidon tuen hoitolisä =0 € / yksityisen hoidon tuen hoitolisä = 0 €
		(4156,40 € 31.12.2022 saakka/ 3746,65 € 28.2.2022 saakka)

Esimerkki

Perheeseen kuuluu vanhemmat ja kolme alle kouluikäistä lasta. Tulorajoja arvioitaessa perhettä pidetään nelihenkisenä, koska huomioon otetaan vanhemmat ja korkeintaan kaksi nuorinta valintaoikeuden piirissä olevaa lasta. Vanhempien tulot ovat yhteensä 2 250 €/kk. Kenelläkään kolmesta lapsesta ei ole tuloja. Kotihoidon tuen hoitolisä lasketaan seuraavasti: $202,12 - [(2\,250 - 1\,700) \times 0,079] = 202,12 - 43,45 = 158,67$ €/kk.

Esimerkki

Jos sama perhe hakee yksityisen hoidon tukea, hoitolisä on lapsikohtainen. Hoitolisään vaikuttaa lasten iät. Yksi lapsista on esikouluikäinen.

Tulorajoja arvioitaessa perhettä pidetään nelihenkisenä, koska huomioon otetaan vanhemmat ja korkeintaan kaksi nuorinta valintaoikeuden piirissä olevaa lasta. Vanhempien tulot ovat yhteensä 2 250 €/kk. Kenelläkään kolmesta lapsesta ei ole tuloja. Yksityisen hoidon tuen hoitolisä lasketaan seuraavasti: $265,85 - [(2\,250 - 1\,700) \times 0,079] = 265,85 - 43,45 = 222,40$ €/kk.

Kahdesta nuoremasta lapsesta maksetaan hoitolisää 222,40 €/kk. Esikouluikäisen lapsen hoitolisä puolitetaan eli hoitolisän määrä on 111,20 €/kk.

1.8.2 Tulot ja vähennykset

Kuukausitulo

Lastenhoidon tuen hoitolisään vaikuttavat perheen kuukausitulot. Tulojen ja vähennysten laskentaperiaatteet sisältyvät [LKYTL:n 2, 5 ja 6 §:ään](#).

Perheen tuloina huomioidaan, mitä varhaiskasvatuksen asiakasmaksulain 11 §:ssä säädetään.

Kuukausitulona **otetaan huomioon** tuen hakijan ja hänen avio- tai avopuolisonsa veronalaiset ansio- ja pääomatulot sekä verosta vapaat tulot, lukuun ottamatta etuoikeutettuja tuloja (joista tyhjentävä lista alempana). Myös niiden lasten tulot huomioidaan, joista maksetaan kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea.

Ansiotulona ovat muun muassa palkkatulo, eläketulo, virtuaalivaluutan louhinnasta saadut tulot ja veronalaiset sosiaalietuudet (esim. työttömyyspäivärahat).

Tulot arvioidaan vastaamaan perheen tulotasoa tulevalle hoitolisän maksamisajalle. Hakemuksessa kerrotaan, että Kela saa tiedot palkkatuloista tulorekisteristä. Lisäksi ilmoitetaan, että tulojen arvioinnin tukena käytetään verotustietoja. Virtuaalivaluuttojen

louhinnasta saadut tulot eivät ilmene tulorekisteristä, mutta niistä voidaan saada vinkkitietoja verotustiedoista.

Etuoikeutetut tulot

Tuloina **ei oteta huomioon:**

- lapsilisää
- kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta
- asumistukea
- vammaisetuksista annetun lain mukaisia etuuksia, joita ovat:
 - alle 16-vuotiaan vammaistuki
 - 16 vuotta täyttäneen vammaistuki
 - eläkettä saavan hoitotuki (ja sen osana maksettava mahdollinen veteraanilisä)
- tapaturmavakuutuksen perusteella suoritettavia sairaanhoito- ja tutkimuskuluja
- sotilasavustusta
- rintamalisää
- opintorahaa
- aikuiskoulutustukea
- opintotuen asumislisää
- toimeentulotukena maksettavaa toimintarahaa ja matkakorvausta
- kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuksista annetun lain mukaista ylläpitokorvausta
- julkisesta työvoima- ja yrityspalvelusta annetun lain mukaista ylläpitokorvausta tai liikkuvuusavustusta
- opintojen johdosta suoritettavia apurahoja tai muita vastaavia avustuksia
- perhehoidon kustannusten korvauksia eikä
- kotihoidon tukea ja kuntalisää.

Toimeentulotuki on tarkoitettu viimesijaiseksi taloudelliseksi tueksi, joten sitä ei oteta tulona huomioon.

Opintojen johdosta suoritettavilla apurahoilla tarkoitetaan korkeakoulun perus- ja jatkotutkinnon opintoja varten saatuja apurahoja. Kaikki muut apurahat (esim. materiaalien hankkimisen ja työskentelyn johdosta suoritettava apuraha) huomioidaan hoitolisätulona.

Oppisopimuskoulutuksen teoriapäiviltä maksettava päiväraha ja perheavustus otetaan tulona huomioon. Sen sijaan matka- ja majoittumiskorvausta ei huomioida tulona.

Tuloksi ei yleensä lueta erityisistä kustannuksista saatuja korvauksia, kuten matkapäivärahoja, matkakustannusten korvauksia ja muita tulojen hankkimiskustannusten korvauksia. Myöskään matka-avustuksena maksettavaa työmarkkinatukea ei huomioida hoitolisätulona.

Selvittäminen

Tuen hakija on velvollinen esittämään asian ratkaisemiseksi tarvittavan selvityksen ja tulot arvioidaan selvityksen perusteella. Tulojen arvioinnissa voit käyttää vinkkitietona keskeneräisen verotuksen tietoja. Jos hakijan ei ole mahdollista toimittaa pyydettyä selvitystä eikä sitä ole muuten saatavissa, voidaan poikkeuksellisesti ottaa huomioon viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistetut veronalaiset tulot tarkistettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakkoperinnän laskemisperusteista määrää. Vuodelta 2022 toimitetussa

verotuksessa vahvistettuja tuloja tarkistetaan seuraavasti ([Verohallinnon päätös vuodelle 2024](#)).

- luonnollisen henkilön elinkeinotoiminnan tuloa ja yhtymän tulo-osuutta korotetaan 3,0 %:lla
- maatalouden tuloa sekä yhtymästä saatavaa maatalouden tuloa alennetaan 20,0 %:lla
- muut tulot otetaan huomioon sellaisenaan.

Jos perheellä on virtuaalivaluuttojen louhinnasta saatuja tuloja, tulee asiakkaalta selvittää:

- milloin asiakas saa virtuaalivaluutan hallintaansa
- mitä virtuaalivaluuttoa louhitaan
- kuinka paljon asiakas louhii virtuaalivaluuttoa

Lisäksi pyydä asiakkaalta selvitys kuinka paljon asiakas saa louhinnasta tuloa euromääräisesti.

Mahdollisia tulonhankkimiskuluja ei huomioida määriteltäessä tulon määrää.

Verotustiedot-käyttöliittymä

Verotustiedot-käyttöliittymälle siirrytään Oiwan kautta.

Verotustiedot haetaan hakijan ja avio- tai avopuolison osalta automaattisesti, kun lastenhoidon tuen hakemus saapuu Kelaan. Tiedot ovat käytettävissä hakemuksen saapumista seuraavana päivänä. Esitäytetyn veroilmoituksen tietopyyntöjä voi tehdä verovuotta seuraavan maaliskuun loppupuolelta alkaen. Pääosa esitäytetyistä veroilmoituksista valmistuu Verohallinnossa huhtikuun alkuun mennessä ja viimeisetkin huhtikuun loppupuolella. Ensimmäiset vahvistetun verotuksen tiedot ovat saatavissa Verohallinnosta toukokuun lopulla liikkeen- ja ammatinharjoittajilla sekä maataloudenharjoittajilla. Muiden verovelvollisten verotus valmistuu kesäkuusta alkaen lokakuun loppuun, jolloin kaikkien verotus viimeistään on vahvistettu ja tietosisältö ei enää muutu.

Voit tutustua tarkemmin Verotustiedot-käyttöliittymän ohjeisiin tästä.

Omaisuuksien myynti

Verotuksessa aikanaan pääomatulona verotettava "omaisuuden myyntivoitto" on tuloa hoitolisissä. Verotustiedoissa nämä voitot näkyvät nimellä "luovutusvoitot".

Omaisuuksien myynnistä saadun myyntihinnan tuotto (esim. osakkeiden myynnistä saadun suorituksen korkotuotto) otetaan tulona huomioon, mutta sitä ei tarvitse erikseen kysyä asiakkaalta, sillä hänellä on joka tapauksessa velvollisuus ilmoittaa Kelalle saamistaan pääomatuloista.

Omaisuuksien myyntivoitot, eli luovutusvoitot, otetaan tulona huomioon, jos ne ylittävät 1 000 euroa vuodessa. Luovutustappioita ei vähennetä luovutusvoitoista. Luovutetun omaisuuden omaisuuslajeilla ei ole merkitystä, vaan huomioitavaksi tulevat luovutusvoitot voivat koostua esimerkiksi osakkeiden ja tavaroiden myynnistä saadusta voitosta. Oman asunnon myynnistä saatua verovapaata luovutusvoittoa ei kuitenkaan oteta huomioon hoitolisätulona, vaikka luovutusvoitto olisi määrältään suurempi kuin 1 000 euroa.

Jos asiakkaan verotustiedoista ilmenee aiempia toistuvia luovutusvoittoja (esim. osakkeiden tai rahasto-osuuksien luovutuksia), tiedustele asiakkaalta, saako

hän edelleen luovutusvoittoja ja arvioita niiden määrästä. Jos hän saa edelleen luovutusvoittoja, mutta ei pysty antamaan arviota niiden määrästä, sovi asiakkaan kanssa, että luovutusvoitto huomioidaan viimeisen vahvistetun verotuksen mukaisena. Voit jättää luovutusvoiton huomioimatta hoitolisätuloissa, jos viimeisen vahvistetun verotuksen tiedoissa on yksittäinen myyntitapahtuma ja asiakas vastaa tiedusteluun, että kyseistä tuloa ei jatkossa ole. Asiakkaalla on ilmoitusvelvollisuus hoitolisätuloissa tapahtuvista muutoksista.

Kuolinpesä

Kuolinpesä syntyy henkilön kuoltua. Kuolinpesän osakkaita ovat mm. kuolleen henkilön perilliset ja leski ositukseen asti. Myös yleistestamentin saaja on kuolinpesän osakas.

- Yleistestamentti tarkoittaa, että testamentilla ei ole määrätty testamentin saajalle tiettyä esinettä yms. vaan testamentin saajan asema on sama kuin muidenkin perillisten ja hän perii esim. 1/3 omaisuudesta. Eryleistestamentin saaja eli tietyn omaisuuden (esim. tietty esine tai määrätty summa rahaa) testamentilla perivä henkilö ei ole kuolinpesän osakas.

Kuolinpesän tiedot eivät näy kuolinpesän osakkaiden verotustiedoissa. Mahdolliset tulot kuolinpesästä ilmoitetaan lastenhoidon tuen hakemuksessa. Huomaa, että perintöä ei oteta hoitolisässä huomioon tulona, sillä sitä pidetään satunnaisena tulona.

Perukirjasta näet, ketkä ovat kuolinpesän osakkaita. Perunkirjoitus on pääsääntöisesti toimitettava kolmen kuukauden kuluessa kuolemasta (perintökaari 20 luku 1 §). Perukirja on annettava kuukauden kuluessa perunkirjoituksesta Verohallinnolle (perintö- ja lahjaverolaki 29 §).

Kuolinpesän pääomatulo otetaan huomioon perintökaaren mukaisesti. Jos jakamattoman kuolinpesän osakkaana on leski, on leskellä hallintaoikeus kuolinpesän omaisuuteen ja oikeus saada omaisuuden tuotto. Tällöin pääomatuloa ei lasketa perillisten tuloksi. Jos kuolinpesässä ei ole leskeä, kuolinpesästä tuleva omaisuuden tuotto jaetaan osakkaiden tuloksi.

Jos hakemuksesta tai muutoin ilmenee, että perheenjäsenellä on kuolinpesäosuus, pyydä toimittamaan kopio perukirjasta. Perukirjasta ilmenee, onko kuolinpesässä leskeä. Jos kuolinpesän osakkaana ei ole leskeä, pyydä toimittamaan kuolinpesän veroilmoitus ja/tai muut mahdolliset selvitykset kuolinpesän omaisuuden tuotosta (esim. vuokratulosta).

Katso myös Tulot ja vähennykset > [Elinkeinotoiminnan tulot](#) > Kuolinpesä ja Tulot ja vähennykset > [Maa- ja porotalouden tulot](#).

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Selvityksiä tarvitaan vain, jos hakija tai tämän puoliso on osakkaana kuolinpesässä, johon kuuluu tulot tuottavaa omaisuutta.

- perukirja
 - Perukirjasta näet, miksi hakija (tai hänen puolisonsa) on kuolinpesän osakas. Yleensä kyse on siitä, että hän on kuolleen henkilön perillinen. Hän voi kuitenkin olla myös leski.
- kuolinpesän veroilmoitus (jos kuolinpesässä ei ole leskeä tai leski hakee hoitolisää)
- tarvittaessa muut mahdolliset selvitykset kuolinpesän omaisuuden mukaan
 - esim. selvitys vuokratulosta

Miten tulot lasketaan?

Kuolinpesän omaisuuden tuotto lasketaan jokaisesta tulolajista annettujen ohjeiden mukaisesti (esim. vuokratulot ja talletukset, metsätulo). Perintö ei ole sama asia kuin kuolinpesästä saatu tuotto eikä perintöä oteta hoitolisässä tulona huomioon.

1.8.2.1 Palkkatulot

Palkkatuloa on kaikenlainen palkka, palkanlisät, palkkio, osapalkkio sekä muu niihin rinnastettava etuus ja korvaus. Palkaksi katsotaan myös esim. lomarahaa, lomakorvaus, luontoisedut, veronalaiset henkilökuntaedut, joulurahat ja lahjapalkkiot sekä erilaiset kannustimet ja työn tulokseen liittyvät palkkauksen muodot kuten bonus, projektipalkkio, tuotantopalkkio, komissio, insenttiiviraha sekä tantieemi. Myös henkilöstörahasto-osuudet ja tekijänoikeuskorvaukset huomioidaan tulona. Palkkatulosta ei vähennetä tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneita menoja.

Työnantajien tulee ilmoittaa palkkatulot kansalliseen tulorekisteriin 1.1.2019 lukien. Kela käyttää kansallisen tulorekisterin tietoja Kelan oman tulorekisterijärjestelmän avulla. Lue lisää tietojen ilmoittamisesta kansalliseen tulorekisteriin ja tulorekisteritietojen käytöstä Kelassa.

Palkkatulotiedot, etuudet ja eläkkeet ilmoitetaan tulorekisteriin. Yrittäjien tulot, maa- ja metsätalouden tulot, vuokratulot, osinko- ja korkotulot, muuta jatkuvat tulot selvitetään voimassaolevan etuusohjeistuksen mukaisesti. Myös eläketiedot ja Kelan maksamat etuudet huomioidaan voimassaolevan etuusohjeistuksen mukaisesti.

Lastenhoidon tuessa käytetään jatkossakin kahdenvälisillä yhteyksillä saatuja tietoja etuuksista ja eläkkeistä. Tulorekisteriin ilmoitettuja etuustietoja voi käyttää tarvittaessa apuna tulojen arvioinnissa.

Säännöllinen tulo

Säännöllinen osa-aikatyö

Jo muutaman päivän kuukausittain toistuva työskentely voi tehdä palkkatulosta säännöllistä, jolloin se otetaan huomioon. Pääsääntönä voi käyttää sitä, että jos työskentelyä kertyy vuoden ajalta yhteensä vähintään kuukauden ajalta, tulot otetaan huomioon. Koska epäsäännöllisesti työskentelevä asiakas ei yleensä tiedä tarkasti tulevia työpäiviään pitkälle ajalle, voit joutua tekemään päätöksen asiakkaan arvion perusteella. Palkkatulon määrä tarkistetaan vuositarkistuksen yhteydessä.

Vuosiloma-ajan palkka ja lomarahaa, lomakorvaus

Vuosiloma-ajan palkka = vuosiloman ajalta maksettava palkka

Lomarahaa = loma-ajan palkan lisäksi lomaoikeuden pituuden mukaan maksettava korvaus

Lomakorvaus = korvaus pitämättä jääneestä lomasta työsuhteen päättyessä; tietyillä aloilla lomakorvaus voidaan maksaa joka kuukausi työsuhteen kestäessä.

Jos hakija ja/tai puoliso ilmoittaa hoitolisää haettaessa saavansa säännöllistä palkkaa, ota loma-ajan palkka, lomarahaa ja lomakorvaus normaalisti tulona huomioon. Nämä ovat mukana palkkatulokertymässä. Tällaisessa tilanteessa loma-ajan palkkaa, lomarahaa tai lomakorvausta ei erotella muusta palkasta.

Luontoisedut

Luontoisedut arvioidaan tuloksi noudattaen verohallinnon vuosittain vahvistamia ennakonpidätyksessä noudatettavia luontoisetujen laskentaperusteita.

Katso Luontoisetujen raha-arvot.

Satunnainen tulo

Jos tulo ei ole säännöllisesti toistuvaa tai se ei kuvaa hakijan säännöllistä ja jatkuvaa tulotasoa, sitä on pidettävä satunnaisena. Satunnaista tuloa ei oteta huomioon hoitolisässä. Tällaista tuloa voi olla esim. lotto- tai arpajaisvoitto, perintö tai kertakorvauksena maksettu henkivakuutuskorvaus sekä työsuhteen päättyessä maksettava lomakorvaus. Yleensä vähintään kuukauden ajalta kertynyt tulo otetaan huomioon. Kulukorvausta ei oteta tulona huomioon.

Myös kesken hoitovapaan maksettava vuosiloma-ajan palkka, lomaraha ja lomakorvaus ovat satunnaista tuloa, jota ei oteta huomioon hoitolisässä. Hoitolisän määrää ei tässä tapauksessa tarkisteta.

Satunnainen työ ja keikkatyö

Alle kuukauden ajalta kertyvä satunnainen palkkatulo voidaan jättää huomioimatta, jos kyse ei ole säännöllisestä työskentelystä. Se, mikä on satunnaista ja mikä säännöllistä työskentelyä, jää joskus tapauskohtaiseen harkintaan. Käytä tällöin harkinnan pohjana sitä, onko työskentely jatkuvaa ja miten se vaikuttaa henkilön jatkuvaan tulotasoon. Ole yhteydessä asiakkaaseen ja kysy hänen arviotaan palkkatulon määrästä. Sen sijaan esim. yksittäinen viikon työssäolojakso voidaan jättää ottamatta huomioon, jos henkilö ei muuten työskentele vuoden aikana lainkaan.

Kotihoidon tukea saavan vuosiloma-ajan palkka, lomaraha ja lomakorvaus

Hoitovapaa ja osittainen hoitovapaa = työntekijällä on oikeus saada hoitovapaata lapsensa tai muun hänen taloudessaan vakituisesti asuvan lapsen hoitamiseksi, kunnes lapsi täyttää kolme vuotta. Adoptiolapsen vanhemman oikeus hoitovapaaseen jatkuu kuitenkin siihen saakka, kun lapsen hoitoon ottamisesta on kulunut kaksi vuotta, enintään siihen asti, kun lapsi aloittaa koulun. Hoitovapaa voidaan toteuttaa siten, että työntekijä on kokonaan tai osittain poissa työstään.

Hoitolisätulot arvioidaan vastaamaan perheen tulotasoa tulevalle hoitolisän maksamisen ajalle. Kun hakija jää hoitovapaalle, hänellä ei useinkaan ole hoitovapaan aikana palkkatuloja (jos muita tuloja vapaan ajalle ei ole ilmoitettu). Tästä syystä hoitovapaalla olevan tai hoitovapaalle jäävän henkilön vuosiloma-ajan palkkaa, lomarahaa ja mahdollista lomakorvausta ei huomioida hoitolisää haettaessa ja hoitolisän tarkistustilanteissa. Nämä tulot ovat satunnaisia, eivätkä vastaa hakijan säännöllistä tulotasoa.

Vuosiloma-ajan palkkaa, lomarahaa ja mahdollista lomakorvausta ei huomioida hoitolisätuloissa kun

-hakija ei ole töissä ja hän hakee hoitolisää heti vanhempainrahakauden päätyttyä

-hakija ei ole töissä ja hän hakee hoitolisää heti vanhempainrahakauden päätyttyä siten, että hän pitää vuosilomansa vanhempainrahakauden ja hoitovapaan välissä

-hakija pitää vuosilomansa hakemansa hoitovapaan aikana

Esimerkki

Vanhempainrahakausi päättyy 17.7. Vuosiloma pidetään heti vanhempainrahakauden jälkeen ajalla 18.7.-21.8. ja hoitovapaa alkaa 22.8. Vuosiloma-ajan palkkaa ei huomioida hoitolisätuloissa, sillä se ei kuvaa hoitovapaalle jäävän henkilön tulevaa säännöllistä tulotasoa.

Esimerkki

Hakija jää osittaiselle hoitovapaalle heti vanhempainrahakauden päätyttyä ja pitää osittaisen hoitovapaan aikana vuosilomansa. Hoitolisä on myönnetty osa-aika työn palkkatulolla. Hoitolisää ei tarkisteta vuosiloman ajalta, koska vuosiloma-ajan palkka ei vastaa saajan säännöllistä tulotasoa, joka hänellä on osa-aika työssä.

Kulukorvaukset

Palkan lisäksi maksettavia erilaisia kulukorvauksia ei lueta tuloksi. Tällaisia korvauksia ovat esimerkiksi matkakustannusten korvaus, verovapaat päivärahat, työkulukorvaukset, virkapukuavustukset tai hoito- tai sijoituslapsen hoidosta aiheutuvien kustannusten korvaukset.

1.8.2.1.1 Selvittäminen

Selvitä hakijan perheen kokonaistilanne ja mitä tuloja perheellä on. Hakija ilmoittaa hakemuksessa saako hän ja puoliso palkkatuloa. Hae palkkatulot tulorekisteristä. Hakemuksessa asiakasta pyydetään ilmoittamaan myös mahdolliset muutokset perheen tuloissa viimeisen vuoden aikana. Samalla kun selvität hakijan/puolison tuloja, katso myös muiden etuuskien tiedoista, onko niihin toimitettu tulonselvityksiä.

Säännöllistä kuukausipalkkaa saavalla, huomioi palkka sekä mahdolliset luontaisedut tulorekisterin tiedoista.

Milloin käytät Palkkatulo luontaisetuineen -tulolajia?

Jos palkkatulot vaihtelevat ylityölisien, vuorotyölisien yms. vuoksi, tee tuloarvio tulorekisteristä ratkaisuhetkellä käytävissä olevien edeltävän 12 kuukauden palkkakertymän perusteella. Päätökseen tulostuu WHC61-fraasi, jos käytät Palkan laskenta -aputoimintoa (F20).

Milloin käytät Keskimääräinen palkkatulo -tulolajia?

Käytä Keskimääräinen palkkatuloa, kun 12 kuukauden tuloihin sisältyy etuustuloja.

Ota huomioon 12 kuukauden tulokertymässä myös maksetut etuudet (esimerkiksi vanhempainpäivärahat), jotka kohdistuvat 12 kuukauden aikaan. Huomioi etuustiedot tulorekisteristä. Jos 12 kuukauden ajanjaksoon sisältyy kotihoidon tuen maksujaksoja, näitä jaksoja ei huomioida. Tallenna yhteenlaskettu palkkatulo ja etuustulo tulolajilla "Keskimääräinen palkkatulo". Päätökseen tulostuu täydennettävä WHC17-fraasi.

Etuosohjeen kohdassa [Tulot ja vähennykset](#) on luettelo niistä etuoikeutetuista tuloista, joita ei huomioida 12 kuukauden hoitolisätuloissa

Jos työpaikka on vaihtunut ja tulot ovat muuttuneet, arvioi tulot uuden työsuhteen mukaisen palkkatulon mukaisesti. Muista, että tulot arvioidaan hoitolisän maksamisajankohdan tilannetta vastaavaksi.

Miten teet tuloarvion

- Mikäli hakija on hakemuksessa selvittänyt, että hänen tai puolison palkkatulo tulee nousemaan
 - pyydä tarvittaessa lisätietoja
 - tee ratkaisu asiakkaan antaman määrän mukaisena
 - lisää päätökseen fraasi WHC36.
- Mikäli hakija on hakemuksessa selvittänyt, että hänen tai puolison palkkatulo tulee laskemaan
 - ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen ja selvitä, mistä ero johtuu
 - jos et saa asiakkaaseen yhteyttä, tee ratkaisu tulorekisteristä ilmenevän määrän mukaisena
 - tee ratkaisu asiakkaan ilmoittaman määrän mukaisena, jos asiakas on kertonut tilanteensa muuttumisesta esim. palkkatulojen pieneneminen tai työn päättyminen.

Esimerkki

Asiakas hakee kotihoidon tukea 1.5. alkaen. Tulorekisteristä ilmenee viimeisen palkanmaksukuukauden palkka sekä kuluvan että edellisen vuoden kertymä. Huhtikuun palkka on 2200 euroa ja kertymä vuoden alusta huhtikuun loppuun 9000 euroa. Tulorekisteristä ilmenee, että tulot vaihtelevat vuorotyölisien vuoksi. Verotuksen tiedoista näet, että hakijan tulot ovat olleet edellisenä vuonna 26 000 euroa. Tee ratkaisu edeltävän 12 kuukauden palkkakertymän perusteella.

Esimerkki

Kotihoidontukea haetaan 1.5.2021 alkaen. Tulorekisteristä on ratkaisuhetkellä saatavilla palkkakertymä ajalta 1.5.2020 – 30.4.2021. Tuen hakijan puolisoilla on ollut kuukauden pituinen palkaton isyysrahaajakso ajalla 1.7.2020 – 31.7.2020. Ota hoitolisätuloissa huomioon 12 kuukauden aikaan kohdistuvat palkkatulot ja isyysrahaajaksolta maksettu isyyspäiväraha. Kommentoi tuloarvion laskenta työn kommenttiin.

Hoitolisää haetaan kokonaan takautuvalle ajalle

Jos hoitolisää haetaan pelkästään takautuvalle ajalle, hoitolisätulot selvitetään haetulla ajalla toteutuneiden tulojen perusteella. Esimerkiksi jos hoitolisää haetaan syyskuussa takautuvasti ajalle 1.6.-31.8., lasketaan keskimääräiset tulot takautuvalta ajalta. Jos takautuvan ajan palkkatulot eivät ilmene tulorekisteristä, pyydä palkkalaskelmat asiakkaalta.

1.8.2.1.2 Erytyistilanteita

Keikkatyöntekijä

Jos henkilö tekee työtä satunnaisesti erimittaisia pätkiä ja saa soviteltua työttömyysturvaa (joko Kelasta tai työttömyyskassasta), arvioi hänen palkkatulo tulorekisteristä. Lue lisää kohdasta [selvittäminen](#). Jos tilanne on uusi, toimitaan kuten [alkavan työsuhteen](#) kohdalla. Tulona otetaan huomioon sekä työttömyysetuus että palkka.

Jos henkilön työssäolojaksot ovat hyvin lyhyitä ja satunnaisia, vuoden aikana yhteensä alle kuukauden ajalta kertyvä satunnainen palkkatulo voidaan yleensä jättää huomioimatta, jos kyse ei ole säännöllisestä työskentelystä. Se, mikä on satunnaista ja mikä säännöllistä työskentelyä, jää joskus tapauskohtaiseen harkintaan. Käytä tällöin harkinnan pohjana sitä, onko työskentely jatkuvaa ja miten se vaikuttaa henkilön jatkuvaan tulotasoon tuen maksamisen aikana. Jo muutaman päivän kuukausittain toistuva työskentely voi tehdä palkkatulosta säännöllistä, jolloin se otetaan huomioon. Sen sijaan esim. yksittäinen viikon työssäolojakso voidaan jättää ottamatta huomioon, jos henkilö ei muuten työskentele vuoden aikana lainkaan.

Opiskelija

Opiskelijan palkkatulot huomioidaan kuten muutkin palkkatulot. Jos opiskelija on selkeästi vain kesäajan työssä, otetaan palkkatulo huomioon vain kesäajalle.

Jos opiskelija tekee opiskelunsa ohella muitakin kuin kesätöitä, tulot otetaan huomioon samoin kuin edellä [Selvittäminen](#)-kohdassa on kerrottu.

Oppisopimuskoulutuksessa olevan opiskelijan huomioon otettavat tulot koostuvat palkasta ja oppisopimuskoulutuksen teoriapäiviltä maksettavasta päivärahasta ja perheavustuksesta. Sen sijaan matka- ja majoittumiskorvausta ei huomioida tulona.

Perhepäivähoitaja

Perhepäivähoitaja hoitaa muiden lapsia kotonaan tai lasten kotona. Perhepäivähoitaja voi työskennellä kunnan palveluksessa, perheen palkkaamana tai yrittäjänä. Kunnan palveluksessa olevalle perhepäivähoitajalle maksetaan usein sekä palkkaa että kustannuskorvauksia. Perheen kotiinsa palkkaamalle hoitajalle maksetaan pääsääntöisesti vain palkkaa. Tulona huomioidaan molemmissa tilanteissa vain palkka, ei mahdollista kustannuskorvausta.

Perhepäivähoitaja voi olla myös yksityinen elinkeinonharjoittaja ja toimia Y-tunnuksella. Tällöin yksityisen perhepäivähoitajan tulona huomioidaan edellisen tilikauden tulos kuten muillakin yrittäjillä. Lue [tästä](#) lisää yksityisenä elinkeinonharjoittajana toimivasta perhepäivähoitajasta.

Perhehoitaja

Perhehoitaja hoitaa kunnan perheeseen sijoittamia lapsia kotonaan. Hoitolisätulona huomioidaan vain perhehoitajan hoitopalkkio. Perhehoitajan kustannusten korvausta ei huomioida hoitolisätulona. Perhehoitajien palkkalaskelmien lukeminen voi olla vaikeaa, koska palkkioita ja kustannusten korvauksia maksetaan eri nimillä. Voit tarkistaa kustannusten korvausten osuuden puhelimitse esim. kunnan palkanlaskennasta. Perhehoitoon sijoitetusta lapsesta ei makseta lastenhoidon tukea perhehoitajalle.

Esimerkki

Perhehoitajan tulot ovat muuttuneet 1.2. alkaen. Hän hoitaa oman lapsensa lisäksi kahta perheeseen sijoitettua lasta. Hän on ollut tammikuun loppuun saakka työssä kodin ulkopuolella ja hoitaa omaa lastaan kotona 1.2. alkaen. Tulorekisterissä on palkkatiedot perhehoitajan työstä maksukaudelta 1.1.-31.1.

Palkkatiedon mukaan perhehoitaja saa kahdesta sijoitetusta lapsesta hoitotukea 650 e /kk kummastakin ja lisäksi palkkatietoon on merkitty "perhehoi / JATTA 500 €" sekä "perhehoi / JENNA 392 €". Tammikuun rahapalkka on palkkatiedon mukaan yhteensä 2192 €.

Perhehoitajan palkkiot sisältävät sekä hoitopalkkion että kustannusten korvauksen. Kustannusten korvaus näkyy erikseen vähennyksenä. Perhehoitajan palkkion suuruus on siis 1300 € (2 x 650 €), joka huomioidaan tulona 1.2. alkaen. Tammikuun palkkatiedossa näkyviä kustannusten korvauksia ("perhehoi / JATTA 500 €" sekä "perhehoi / JENNA 392 €") ei huomioida tulona.

1.8.2.1.3 Alkava työsuhde

Jos työsuhde on vasta alkanut, pyydä hakijaa toimittamaan työ sopimus tai katso näkyvätkö palkkatulotiedot tulorekisteristä. Jos palkkatulotiedot eivät vielä näy tulorekisteristä, laita hakemustyö odottamaan tulotietojen saapumista. Työnantajan tulee ilmoittaa palkkatiedot tulorekisteriin 5 päivän kuluessa palkan maksamisesta. Palkan määrä arvioidaan saadun selvityksen perusteella. Ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen ja kysy hänen omaa arviotaan tulevasta hoitolisän maksukauden tulotasosta. Jos tulorekisteristä näkyvä palkkatulotieto on pienempi kuin asiakkaan ilmoittama määrä, huomioi palkka asiakkaan arvion mukaisesti. Tulot tarkistetaan vuositarkistuksen yhteydessä. Katso [esimerkki](#) osa-aikatyön aloittamisesta ja miten tulot huomioidaan.

Esimerkki

Tuen saajan puoliso on ollut työtön ja hoitolisätuloissa on huomioitu liiton työttömyyspäiväraha. Tulorekisteristä tulee impulssi, jonka mukaan puoliso on saanut palkkatuloa 15.4. Palkanmaksukausi on 15.3.-14.4. Palkkaa on maksettu 1606 euroa sekä ravintoetua 105,40 euroa. Olet yhteydessä kotihoidon tuen saajaan, joka ilmoittaa, että puolison säännöllisen palkan määrä on 1650 euroa/kk.

Hoitolisä tarkistetaan 15.3. alkaen ja tulona huomioidaan 1711,40 euroa, joka on laskettu palkkatulosta ajalta 15.3.-14.4. käyttäen järjestelmän palkkatulon laskentaa. Huomaa, että tuloksi huomioidaan myös ravintoetu.

Vuositarkistuksen yhteydessä huomataan, että puolisollla on sama työnantaja ja viimeisen palkkakauden palkkatulo on ollut 2200 e/kk. Vuositarkistus tehdään 15.3. alkaen uudella palkan määrällä 2200 e/kk. Vaikka puolison tulot ovat nousseet yli 10%, selvää tulojen muutosajankohtaa ei ole löydettävissä. Edellinen hoitolisä päätös on oikein eikä sitä lähdetä oikaisemaan.

Esimerkki

Sama tilanne, mutta vuositarkistuksen yhteydessä ilmenee, että puolison työnantaja on muuttunut ja tulorekisteristä näkyy työsuhteen aloituspäivä 1.1. Selvä muutosajankohta on 1.1. ja palkkakertymän perusteella puolison palkkatulojen määrä on säännöllinen, 2200 euroa. Hoitolisä tarkistetaan 1.1. alkaen.

Jos huomaat, että asiakkaan työsuhde on määräaikainen, anna hoitolisä ratkaisu toistaiseksi. Lisää päätökseen teksti asiakkaan ilmoitusvelvollisuudesta, jos tilanteessa tulee muutoksia. Hoitolisä tarkistetaan asiakkaan ilmoituksen tai tulorekisteristä saatavan tulojen muuttumista koskevan tiedon perusteella.

1.8.2.1.4 Tulot hoitolisän myöntöaikana

Yhdellä kertaa maksettu suoritus, joka ei toistu säännöllisesti (esim. vuosittain) otetaan huomioon sen maksamiskuukauden tulona. Tällaisia tuloja ovat esimerkiksi kertasuorituksena maksettava eläke (eläke ei jatku tämän jälkeen), tai irtisanomiskorvaus. Nämä tulot otetaan huomioon vain, jos ne on maksettu hoitolisän myöntöaikana. Jos hoitolisän maksaminen päättyy kesken kuukauden ja tällainen suoritus maksetaan vasta hoitolisäoikeuden päättymisen jälkeen, sitä ei oteta huomioon. Vaikka kyseessä olisi esim. kuuden kuukauden palkkaa vastaava irtisanomiskorvaus, sitä ei jaksoteta kuudelle kuukaudelle vaan se otetaan huomioon kokonaisuudessaan maksamiskuukauden tulona.

Esimerkki

Perheen äiti hoitaa lasta kotona ja hänelle maksetaan lastenhoidon tukea. Perheen isä jää työttömäksi 19.9. Isälle maksetaan syyskuussa lopputili, jossa on mukana mm. irtisanomiskorvaus sekä lomakorvaukset. Työttömyyspäivärahan maksaminen alkaa viiden päivän omavastuuajan jälkeen. Työttömyyspäivärahan maksu alkaa 26.9.

Hoitolisässä irtisanomiskorvaus huomioidaan maksamiskuukauden eli syyskuun tulona. Maksettua lomakorvausta ei huomioida hoitolisätuloissa. Työttömyyspäiväraha otetaan huomioon maksun alkamisesta eli 26.9. lukien.

1.8.2.2 Elinkeinotoiminnan tulot

Lastenhoidon tuen hoitolisään vaikuttavana tulona otetaan huomioon elinkeinotoiminnan ansio- ja pääomatulot (varhaiskasvatuksen asiakasmaksulaki 11 §). Lastenhoidon tuen käsittelyjärjestelmässä näistä tuloista käytetään nimitystä elinkeinotoiminnan tulo ja maatalouden tulo. Näitä tuloja ei tarvitse jakaa ansio- ja pääomatuloon, koska kumpikin tulo-osa otetaan tulona huomioon. Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulosta ei vähennetä verottajan tekemää yrittäjävähennystä. Jos puoliset harjoittavat elinkeinotoimintaa yhdessä, ei tulosta myöskään tarvitse jakaa puolisosien kesken, koska elinkeinotoiminnan tulos otetaan kokonaisuudessaan perheen tulona huomioon. Jos elinkeinotoiminnan harjoittamisessa on mukana perheen ulkopuolisia osakkaita, tulee tulos jakaa osakkaiden kesken heidän osuuksiensa mukaan, jotta saadaan selville hakijaperheen tulo-osuus.

Jotta voisit pyytää oikeat selvitykset yrittäjätuloista, on sinun ensin selvitettävä jokaisen yrittäjän kohdalla:

- yritysmuoto
- tilikausi
- yrittäjän omistusosuus yrityksestä
- yrittäjyyden alkamisaika

Tilikausi on normaalisti 12 kuukauden pituinen, mutta voi yritystoimintaa aloitettaessa tai lopetettaessa olla poikkeuksellisesti lyhyempi tai pidempi (korkeintaan 18 kuukautta). Tilikausi on usein, mutta ei aina, kalenterivuosi.

Tilinpäätös laaditaan neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä

Tuloslaskelma kertoo yrityksen tuloksen.

Tase kertoo yrityksen varat ja velat tilinpäätöspäivänä. Tasetta ei yleensä tarvita hoitolisän määrän selvittämistä varten.

- Saatat poikkeuksellisesti tarvita tasetta silloin, jos tuloslaskelma on puutteellinen. Taseesta saattaa tällöin saada tuloslaskelmaa täydentäviä tietoja.

Elinkeinotoimintaa voi harjoittaa:

- [yksityinen elinkeinonharjoittaja](#)
- [avoin yhtiö](#)
- [kommandiittiyhtiö](#)
- [osakeyhtiö](#)

Lisäksi tarkasteltavaksi voi tulla

- [maatalousyrittäjän](#)
- [kuolinpesän](#) tai
- [verotusyhtymän](#) elinkeinotoiminnan tulot sekä
- [kevytyrittäjä](#)

Jos lasten hoidon tuen hakijalla tai hänen puolisoillaan on yrittäjätuloja, on hakemukseen liitettävä Yrittäjän tuloselvitys -lomake Y 8.

Jos yrittäjällä on yrittäjätulojen lisäksi myös palkkatuloja muualta kuin omasta yrityksestä, hänen on annettava näistä tuloista selvitys kuten muidenkin palkansaajien. Lue [tästä](#) lisää palkkatuloista.

Yritystoiminnasta ei huomioida tuloja perheelle, jos hakija ilmoittaa hakemuksessa, että hänellä tai puolisoilla ei ole yritystoiminnan tuloja lastenhoidon tuen hoitolisän maksamisen aikana ja Yel- tai Myel- vakuutus on lakkautettu.

Verotuspäätöksen käyttäminen

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä **viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta**. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää. Vuodelta 2022 toimitetussa verotuksessa vahvistettua luonnollisen henkilön elinkeinotoiminnan tuloa sekä yhtymän elinkeinotoiminnan tuloa korotetaan 3,0 %:lla. Maatalouden tuloa sekä yhtymästä saatavaa maatalouden tuloa alennetaan 20,0 %:lla. Muita kuin edellä mainittua tuloa käytetään sellaisenaan ([Verohallinnon päätös vuodelle 2024](#)). Verotuspäätöksen käyttäminen on ajankohtaista yleensä vain vuodenvaihteen molemmin puolin. Lue alla olevista esimerkeistä, miten verotuspäätöstä käytetään.

Esimerkki

Tilikausi on 1.1.–31.12. eli kalenterivuosi. Lastenhoidon tukea haetaan 15.12.2015 alkaen. Edellinen kokonainen tilikausi on siis päättynyt 31.12.2014. Sen verotuspäätös on lokakuulta 2015. Tilikauden tietoja voidaan käyttää sellaisenaan, ja tiedot voidaan ottaa joko veroilmoituksesta tai verotuspäätöksestä. Tuloja ei koroteta, vaikka käytettäisiin verotuspäätöstä, koska kyseessä on viimeksi päättynyt tilikausi.

Esimerkki

Tilikausi on 1.1.–31.12. eli kalenterivuosi. Lastenhoidon tukea haetaan 15.1.2016 alkaen. Edellinen kokonainen tilikausi on siis päättynyt 31.12.2015. Tilinpäätösasiakirjoja ei vielä ole eikä veroilmoitusta ole vielä annettu.

Viimeksi toimitettu verotus on tilikaudelta 1.1.–31.12.2014 ja verotuspäätös on lokakuulta 2015. Verotuspäätöstä voidaan käyttää, mutta koska se ei ole viimeksi päättyneeltä kokonaiselta tilikaudelta, sen tuloa on korotettava verohallinnon päätöksen mukaisesti.

1.8.2.2.1 Yksityinen elinkeinoharjoittaja

Elinkeinoharjoittajat jaetaan liikkeen- ja ammatinharjoittajiin. Lastenhoidon tuen kannalta sillä, onko kyseessä liikkeen- vai ammatinharjoittaja, ei ole merkitystä. Elinkeinoharjoittaja ei voi maksaa palkkaa itselleen eikä puolisolleen, mutta hän voi ottaa yrityksestä rahaa (yksityisnostot) tai tavaraa (yksityiskäyttö) yksityistalouteensa. Elinkeinoharjoittajaa verotetaan luonnollisena henkilönä elinkeinotoiminnasta saatujen ansio- ja pääomatulojen perusteella, jotka muodostuvat elinkeinotoiminnan tuloksesta.

Puolisoiden yhteisestä elinkeinotoiminnasta saatu yritystulo jaetaan puolisojen kesken silloin, kun molemmat ovat osallistuneet liikkeen- tai ammatinharjoittamiseen.

Hoitolisätulona otetaan huomioon viimeksi päättyneen kokonaisen tilikauden ansio- ja pääomatulot. Jos tilikausi on lyhyempi tai pidempi kuin 12 kuukautta, jaetaan tilikauden tulos tilikauden kuukausien lukumäärällä ja kerrotaan kahdellatoista. Yksityisottoja ei voida käyttää lastenhoidon tuen tuloarviossa.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Tuorein seuraavista:

- yrittäjänä toimivan henkilön oma verotuspäätös erittelyosineen tai
- yrityksen veroilmoitus viimeksi päättyneeltä tilikaudelta (verolomake 5) tai
- tuloslaskelma viimeksi päättyneeltä tilikaudelta

Miten tulot lasketaan?

Elinkeinotoiminnan tulos selvitetään viimeksi päättyneen tilikauden tuloslaskelman, veroilmoituksen tai verotuspäätöksen perusteella.

Veroilmoituksen käyttäminen

Jos tilikauden veroilmoitus on jo käytettävissä, tulo huomioidaan verolomakkeen kohdasta elinkeinotoiminnan tulos tai tappio, joka sisältää verolomakkeella esitetyt lisäykset ja vähennykset. Poikkeuksena tästä ovat kuitenkin osinkojen ja osuuspääoman korkojen verovapaat osat, jotka pitää lisätä edellä mainittuun summaan.

Tuloslaskelman käyttäminen

Jos tilikauden veroilmoitusta ei ole vielä käytettävissä, mutta tuloslaskelma on jo tehty, huomioidaan tuloslaskelmasta tilikauden voitto lisättynä välittömillä veroilla.

Tuloksesta ei vähennetä edellisten vuosien tappioita.

Verotuspäätöksen käyttäminen

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä **viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta**. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää.

Esimerkki

Hoitolisää haetaan 28.1.2016 alkaen. Hakemuksen liitteenä on tuloslaskelman sisältävä selvitys yrittäjän tuloista tilikaudelta 1.3.2014–28.2.2015. Kyseessä on toiminimi. Myöhemmin on toimitettu elinkeinotoiminnan veroilmoitus em. tilikaudelta.

Tulot arvioidaan etuuden alkamisajankohtaa edeltävän viimeksi päättyneen kokonaisen tilikauden tietojen perusteella. Hoitolisätulona huomioidaan siis 28.1.2016 alkaen 28.2.2015 päättyneen tilikauden elinkeinotoiminnan tulos.

Perhepäivähoitaja yksityisenä elinkeinonharjoittajana

Perhepäivähoitaja hoitaa muiden lapsia kotonaan tai lasten kotona. Perhepäivähoitaja voi työskennellä kunnan palveluksessa, perheen palkkaamana tai Y-tunnuksella yksityisenä elinkeinonharjoittajana. Yrittäjänä toimivan perhepäivähoitajan hoitolisätulot arvioidaan päättyneen tilikauden veroilmoituksesta tai tuloslaskelmasta kuten muillakin yrittäjillä. Tuloslaskelmaa käytettäessä tulona otetaan huomioon tilikauden tulojen ja menojen erotus. Esim. lapsiluvun vaihtelua kesken tilikauden ei oteta huomioon.

[Aloittavan yksityisen perhepäivähoitajan](#) tulot arvioidaan joko YEL-vakuutuksen perusteella tai hoitosopimuksessa sovittujen hoitomaksujen mukaisesti. Hoitomaksuista voidaan tehdä hoitomenovähennys. Vuoden 2022 verotuksessa kuluvähennys on 132,10 e/kk jokaisesta hoidettavana olleesta lapsesta ([Verohallinnon syventävät verohjeet 5.1.2023](#)).

1.8.2.2.2 Avoin ja kommandiittiyhtiö

Avoin yhtiö ja kommandiittiyhtiö ovat henkilöyhtiöitä. Henkilöyhtiöiden yhtiömiehet voivat nostaa yhtiöstä palkkaa tai tehdä yksityisottoja eli ottaa yrityksestä rahaa tai tavaroita yksityistalouteensa. Lastenhoidon tuen hoitolisässä otetaan huomioon etuuden alkamista edeltäneen kokonaisen tilikauden elinkeinotoiminnan ansio- ja pääomatulot sekä henkilöyhtiön yrittäjälle mahdollisesti maksama palkka. Yksityisottoja ei oteta huomioon.

Avoimen yhtiön muodostaa vähintään kaksi yhtiömiestä, jotka vastaavat yhtiön sitoumuksista koko omaisuudellaan. Kommandiittiyhtiössä on vähintään yksi vastuunalainen yhtiömies, joka vastaa yhtiön velvoitteista rajoituksetta, ja vähintään yksi äänetön yhtiömies, jonka vastuu rajoittuu hänen sijoittamansa panoksen määrään.

Verotuksessa henkilöyhtiöt ovat elinkeinoyhtymiä. Niitä ei käsitellä erillisinä verovelvollisina, vaan niille vahvistetaan elinkeinotoiminnan tulos, joka jaetaan verotettavaksi yhtiömiesten tulona heidän osuuksiensa suhteessa.

Avoin yhtiö

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Hoitolisän laskemista varten tarvitaan:

- elinkeinoyhtymän veroilmoitus (verolomake 6 A) tai tuloslaskelma
- yhtiösopimus

Palkkatulot huomioidaan tulorekisteristä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta (palkkakauden/ -kausien mukaan).

Miten tulot lasketaan?

Tulo lasketaan veroilmoituksen ja sen liitteiden tai tuloslaskelman perusteella:

- jos tilikauden veroilmoitus on jo käytettävissä, tulo otetaan verolomakkeen kohdasta elinkeinotoiminnan tulos tai tappio
- jos tilikauden veroilmoitusta ei vielä ole käytettävissä, otetaan tuloslaskelmasta tilikauden voitto lisättynä välittömällä veroilla
- tulo jaetaan yhtiömiesten kesken omistusosuuksien mukaan (katso lomakkeelta 6A tai yhtiösopimuksesta, miten yhtiön tulos jaetaan yhtiömiesten kesken).

Yhtymätulon lisäksi yrittäjälle mahdollisesti maksettu palkka otetaan huomioon palkkakauden/ -kausien mukaan samalta tilikaudelta kuin yhtymätulo. Kuukausipalkkana pidetään siis tilikauden keskipalkkaa.

Esimerkki

Lastenhoidon tukea haetaan 1.5.2019 alkaen. Puoliso on osakkaana avoimessa yhtiössä. Hakemuksen liitteenä on vuoden 2018 elinkeinotoiminnan veroilmoitus, yhtiösopimus ja tuloslaskelma. Yhtiösopimuksen ja verolomakkeen 6 A mukaan puolison osuus yhtymän tulosta on 1/2. Veroilmoituksen mukaan yhtiömiehille ei ole maksettu palkkaa. Yhtiösopimuksen mukaan puoliso on lisäksi nostanut yhtiöstä rahaa.

Elinkeinotoiminnan tulos selviää veroilmoituksesta. Puolison osuus on siitä puolet. Yksityisottoja ei oteta lastenhoidon tuessa tulona huomioon. Jos veroilmoitusta ei olisi käytettävissä, tulot arvioitaisiin tuloslaskelmasta eli tulona huomioitaisiin tilikauden voitto + verot, puolet tästä.

Kommandiittiyhtiö

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Hoitolisätulojen arvioimista varten tarvitaan:

- elinkeinoyhtymän veroilmoitus (verolomake 6 A) tai tuloslaskelma
- yhtiösopimus

Palkkatulot huomioidaan tulorekisteristä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta (palkkakauden/ -kausien mukaan).

Miten tulot lasketaan?

Vastuunalaisen yhtiömiehen tulona otetaan huomioon elinkeinotoiminnan tulos ja mahdollisesti maksettu palkka.

Jos veroilmoitus on jo käytettävissä:

- tulo otetaan verolomakkeen kohdasta elinkeinotoiminnan tulos tai tappio
- äänettömälle yhtiömiehelle maksettu sijoitetun pääoman voitto-osuus vähennetään ennen tulon jakamista vastuunalaisille yhtiömiehille
- tulo jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken omistusosuuksien mukaan (verolomake 6A tai yhtiösopimus)

Jos tilikauden veroilmoitus ei ole vielä käytettävissä:

- Tuloslaskelmasta otetaan tilikauden voitto lisättynä välittömällä veroilla
- äänettömälle yhtiömiehelle maksettu sijoitetun pääoman voitto-osuus vähennetään ennen tulon jakamista vastuunalaisille yhtiömiehille.
- tulo jaetaan vastuunalaisten yhtiömiesten kesken omistusosuuksien mukaan (yhtiösopimus)

Yhtymätulon lisäksi yrittäjälle mahdollisesti maksettu palkka otetaan huomioon palkkakausten mukaan samalta tilikaudelta kuin yhtymätulo. Kuukausipalkkana pidetään siis tilikauden keskipalkkaa.

Äänettömän yhtiömiehen tulona otetaan huomioon hänelle maksettu sijoitetun pääoman voitto-osuus (käy ilmi veroilmoituksesta) ja mahdollisesti maksettu palkka. Huomaa, että ääneton yhtiömies on verotustiedoissa palkansaaja, ei yrittäjä, eikä hän välttämättä työskentele kyseisessä yrityksessä.

Esimerkki

Lastenhoidon tukea haetaan 1.5. lähtien. Hakemukseen on liitetty tilinpäätöstiedot, kommandiittiyhtiön yhtiösopimus ja yrityksen veroilmoitus (verolomake 6A) liitteineen edellisen vuoden lopussa päättyneeltä tilikaudelta 1.1. - 31.12. Yhtiösopimuksen mukaan hakijan osuus yhtymän tulosta on 1/1 eli hän on yhtiön ainoa vastuunalainen yhtiömies. Yhtiössä on lisäksi yksi ääneton yhtiömies, joka on sijoittanut yhtiöön 4 000 euroa 10 %:n korolla. Yrityksen tilikauden tulos on 10 000 euroa.

Tuloksesta on ensin vähennettävä äänettömän yhtiömiehen osuus (10 % 4 000 eurosta = 400 euroa). Vastuunalaisen yhtiömiehen tulo on siis 10 000 euroa – 400 euroa = 9600 euroa. Kuukausituloksi saadaan 9600 : 12kk = 800 euroa/kk.

Selvitä vielä, onko yritys maksanut hänelle palkkaa edellisen tilikauden aikana. Mahdollisesti maksettu palkka otetaan tulona huomioon.

Verotuspäätöksen käyttäminen

Avoimen tai kommandiittiyhtiön yhtiömiehen tulot voidaan arvioida myös verotuspäätöksen perusteella.

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä **viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta**. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti korotettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää.

1.8.2.2.3 Osakeyhtiö

Osakeyhtiön voi perustaa yksi tai useampi osakas, joka sijoittaa yhtiöön pääomapanoksen. Osakkaan tuloksi osakeyhtiöstä voidaan lukea vain osingot tai, jos hän työskentelee yhtiössä, myös palkka. Yksityisnostoja hän ei saa tehdä.

Verotuksessa osakeyhtiö on yhteisö. Se on itsenäinen verovelvollinen, jonka tulosta ei jaeta osakkaille, vaan se verotetaan suoraan yhtiöltä.

Hoitolisään vaikuttavien tulojen selvittämiseksi osakeyhtiön osakkaat on jaettu palkansaaja- ja yrittäjäosakkaisiin.

- **Yrittäjäosakas** omistaa yksin yli 30 % tai perheenjäsenten kanssa yli 50 % osakkeista tai niiden tuottamasta äänimäärästä. Hänellä on päätäntävalta yrityksessä. Jos asiakkaalta ei ole saatu selvitystä omistussuudesta, tunnistat yrittäjäosakkaan siitä, että hänellä on YEL-vakuutus. Muussa tapauksessa

kyseessä on palkansaajaosakas, jonka tulot selvitetään kuten muiden palkansaajien.

Sinun ei kuitenkaan tarvitse selvittää, pitäisikö henkilöllä olla YEL-vakuutus. Jos vakuutusta ei ole eikä esim. Y8-lomakkeesta käy ilmi, että omistusosuus on niin suuri että kyseessä on yrittäjäosakas, henkilöä pidetään lastenhoidon tuen näkökulmasta palkansaajana.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

- selvitys omistusosuudesta (esim. Y8-lomakkeella)
 - jos asiakas ei ole antanut selvitystä omistusosuudestaan, sitä ei tarvitse pyytää uudelleen sen selvittämiseksi, onko kyseessä palkansaaja- vai yrittäjäosakas, vaan tällöin voit käyttää APLA:n tietoa siitä, onko asiakkaalla YEL-vakuutus vai ei.
- selvitys maksetuista osingoista
 - yrittäjäosakkaalta todistus viimeisen tilikauden aikana maksetuista osingoista
 - palkansaajan osinkotulot otetaan huomioon kuten kohdassa [Osinkotulot](#) kerrotaan

Palkkatulot huomioidaan tulorekisteristä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta (palkkakauden mukaan).

- Huom! Osakeyhtiön veroilmoitusta tai tilinpäätösasiakirjoja ei pyydetä hoitolisän ratkaisemista varten.

Mikäli osakeyhtiön yrittäjäosakas ilmoittaa hakemuksella, että hänellä ei ole palkkatuloa osakeyhtiöstä hoitolisän hakujaksolla. Tarkista,

- onko Yel-vakuutus lakkautettu
- mistä alkaen vakuutus on lakkautettu
- onko edeltävän äitiysvapaan ajalta ilmoitettu palkkatuloja tulorekisteriin.

Jos näiden tietojen tarkistamisen jälkeen todetaan, että palkkatuloa ei ole ollut, voit jättää palkkatulon huomioimatta hoitolisätuloissa.

Miten tulot lasketaan?

Tulona huomioidaan palkka ja osinkotulot. Osakaslainaa ei huomioida tulona.

- Osakaslaina tarkoittaa osakeyhtiön osakkaalleen antamaa lainaa, jonka verottaja voi tietyissä tilanteissa katsoa osakkaan pääomatuloksi.

Palkansaajaosakkaan palkkatulo arvioidaan kuten palkansaajilla. Yrittäjäosakkaan palkkatulo osakeyhtiöstä arvioidaan palkkakausien mukaan kokonaisen tilikauden palkkojen perusteella. Tallenna myös yrittäjäosakkaan palkkatulo valmistelussa palkkatulon tulolajille.

Yhtiökokous tai ylimääräinen yhtiökokous päättää osakeyhtiön osingonjaosta. Yhtiökokous tulisi pitää viimeistään neljän kuukauden kuluessa tilikauden päättymisestä. Hoitolisää myönnettäessä tai vuositarkistuksessa huomioidaan viimeksi päättyneen tilikauden aikana maksetut osingot eli yrittäjäosakkaan osalta kokonaisen tilikauden ajalta. Muista kommentoida, miten tulot on huomioitu ja että kyseessä on osakeyhtiön omistajaosakas.

Esimerkki

Hoitolisä tarkistetaan 1.4. lähtien. Puoliso on yrittäjäosakas osakeyhtiössä, jonka tilikausi on kalenterivuosi. Hän on nostanut osinkoa 10 000 € edellisen

vuoden huhtikuun lopussa ja 10 000 € lokakuussa. Lisäksi hänelle on maksettu palkkaa edellisen tilikauden aikana palkkakausien mukaan 16 000 €. Hänen tulokertymänsä edelliseltä tilikaudelta on 10 000 € + 10 000 € + 16 000 € = 36 000 €. Puolisolle huomioidaan palkkatuloksi 1333,00 €/kk ja osinkotuloa 1666,00 €/kk.

1.8.2.2.4 Verotusyhtymä

Verotusyhtymä on kahden tai useamman henkilön muodostama yhteenliittymä, jonka tarkoituksena on kiinteistön käyttö, viljely tai vuokraus.

Verotusyhtymät eivät ole erillisiä verovelvollisia, vaan niiden tulot jaetaan osakkaille heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa. Verotusyhtymän osakkaina voivat olla esimerkiksi vanhemmat ja lapset tai sisarukset. Yhtymän tulos jaetaan osakkaille heidän osuuksiensa mukaisessa suhteessa.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Alkuvuosi:

- verolomake 36 eli yhtymäselvitys
- maatalousyhtymiltä verolomake 2 (maatalouden verolomake)
- kiinteistöyhtymältä verolomake 7 (selvitys vuokratuloista)
- huomaa, että yhtymän osakkaan yhtymään kohdistuvat maa- tai metsätalouden velan korot eivät näy näissä lomakkeissa, vaan vasta lopullisessa verotuspäätöksessä

Loppuvuosi:

- Jos yhtymän osakas on maksanut yhtymään kohdistuvia maa- tai metsätalouden korkoja, hän voi verotuksen vahvistuttua toimittaa Kelaan verotuspäätöksen, jolloin alkuvuodesta liian suurilla tuloilla annettu päätös oikaistaan

Miten tulot lasketaan?

Tulona huomioidaan yhtymästä saadut ansio- ja pääomatulot. Metsäyhtymän osakkaan metsätalouden tulot lasketaan samalla tavalla kuin muutkin [metsätalouden tulot](#).

1.8.2.2.5 Kevytyrittäjä

Kevytyrittäjä

Kevytyrittäjä voi toimia toiminimellä tai yksityisenä elinkeinonharjoittajana, joka laskuttaa laskutuspalveluyrityksen kautta tehdyn työn toimeksiantajalta.

Laskutuspalveluyritystä käyttävää työn suorittajaa kutsutaan vakiintuneesti itsensä työllistäjiksi tai kevytyrittäjiksi. Laskutuspalveluyritysten palveluja käyttävät henkilöt ovat yrittäjiä, sillä yrittäjän rekisteröityminen laskutuspalvelun käyttäjäksi ei muodosta työsuhdetta laskutuspalveluyrityksen ja yrittäjän välille.

Mistä tunnistat kevytyrittäjän toiminnan?

Palkkalaskelma on usein tilityslaskelman nimellä ja palkkalajina on ilmoitettu laskutus.

Laskutuspalveluyritys vähentää asiakkaan maksamasta suorituksesta oman palkkionsa. Laskutuspalveluiden käyttäjät luokitellaan eläkevakuuttamisen osalta yrittäjiksi, joten laskutuspalveluyritykset eivät pidätä maksamistaan suorituksista työntekijän työeläkevakuutusmaksuja (TyEL). Työnantajakuluina on vähennetty tapaturmavakuutus ja sosiaaliturvamaksu.

Mitä tulokset selvityksiä kevytyrittäjältä?

Laskutuspalveluyrityksen kautta saatuja ennakonpidätyksenalaisia tuloja tarkastellaan kalenterivuositain/tilikausittain siitä riippumatta, onko yrittäjällä YEL-vakuutus vai ei. Yrittäjä voi esittää selvityksen edellisen kalenterivuoden tuloistaan ja niihin liittyvistä menoista.

Jos yrittäjätoiminta on vasta alkanut, toimitaan kuten aloittavan yrittäjän [tilanteessa](#).

Jos kevytyrittäjä on YEL-vakuutettu, pyydä asiakkaalta tuorein seuraavista:

- yrittäjänä toimivan henkilön oma verotuspäätös erittelyosineen tai
- yrityksen veroilmoitus viimeksi päättyneeltä tilikaudelta (verolomake 5) tai
- tuloslaskelma viimeksi päättyneeltä tilikaudelta.

Pyydä Yel-vakuutetulta kevytyrittäjältä Y8 lomake.

Jos kevytyrittäjällä ei ole Yel-vakuutusta, toimi seuraavasti:

- Jos yrittäjä on jo jättänyt veroilmoituksen siltä ajalta, jolta esitetään tulokset selvityksiä, pyydä jäljennös henkilökohtaisesta veroilmoituksesta, jossa näkyvät laskutuspalvelun kautta saadut suoritukset ja niihin liittyvät menot.
- Jos veroilmoitusta ei ole jätetty, näet tulorekisteristä saadut tulot, jotka on maksettu laskutuspalveluyrityksen kautta, pyydä tämän lisäksi tulonhankkimismenot asiakkaalta.
- Pääsääntöisesti tuloja tarkastellaan kalenterivuositain.
- Y8 lomaketta ei pyydetä kevytyrittäjältä, joka ei ole Yel-vakuutettu.

1.8.2.2.6 Aloittava yritys

Aloittavan yrittäjän tulona otetaan huomioon ensisijaisesti YEL- tai MYEL-työtulo. Jos yrittäjälle on myönnetty starttiraha tai nuoren viljelijän aloitustuki, huomioidaan ne Yel- tai Myel-työtulon sijasta niille kuukausille, joille se on myönnetty.

Jos edellä mainittuja tuloja ei ole, huomioidaan ennakkoverolaskelmassa arvioitu elinkeinotoiminnan tulon määrä. Jos ennakkoverolaskelmaa ei ole, huomioidaan hakijan oma arvio elinkeinotoiminnan tulosta (esim. Y8-lomakkeelta).

Starttiraha otetaan tulona huomioon niiltä kuukausilta, joilta se on myönnetty. Starttirahan päätyttyä yrittäjän tulo arvioidaan uudestaan. Jollei YEL- tai MYEL-vakuutusta ole, tulo arvioidaan starttirahan aikaiselle tulotasolle. Asiakas voi myös antaa oman, perustellun arvionsa tulotasostaan (esim. ennakkoverolaskelma). Asiakasta on kuultava ennen tulotason arviointia starttirahan suuruisiksi.

Aloittavan yrityksen YEL -työtulon voi ottaa suoraan APLA -näytöltä, mutta asiakasta on kuultava asiasta. Jos asiakas saa starttirahaa ja toimittaa myös selvityksen

nostamastaan palkasta yrityksestä (avoin- tai kommandiittiyhtiö, osakeyhtiö), tuloksi arvioidaan starttiraha ja palkka.

Aloittavaan yrittäjään voidaan rinnastaa myös esimerkiksi äiti, joka jatkaa yritystoimintaa äitiys- ja vanhempainrahakauden jälkeen, jos yritys ei ole ollut toiminnassa päivärahakauden aikana. Jos yritystoiminta on ollut päivärahakauden aikana vain vähäistä, äiti voidaan tapauskohtaisesti rinnastaa aloittavaan yrittäjään. Vähäisyyden arvioinnissa voi käyttää apuna esimerkiksi äitiys- ja vanhempainpäivärahakauden aikana ilmoitettuja työpäiviä.

Aloittavaan maatalousyrittäjään rinnastetaan myös tilanne, jossa tilan maatalouden tuotantosuuntaa on kokonaan muutettu viimeksi vahvistetun verotuksen jälkeen. Myös maatilän sukupolvenvaihdostilanteet rinnastetaan aloittavaan yritykseen.

1.8.2.2.7 Elinkeinotoimintaa harjoittava kuolinpesä

Kuolinpesää verotetaan yleensä erillisenä verovelvollisena, jolloin sen tuloa ja varallisuutta ei jaeta osakkaiden tulona ja varallisuutena verotettavaksi.

Elinkeinotoimintaa harjoittavaa kotimaista kuolinpesää verotetaan erillisenä verovelvollisena vain kolmelta perittävän kuolinvuotta seuraavalta vuodelta ja sen jälkeen kuten avoimia tai kommandiittiyhtiöitä.

Kuolinpesän erillinen verovelvollisuus päättyy, kun kuolinpesä lopullisesti jaetaan.

Lue [tästä](#) lisää siitä, miten kuolinpesästä mahdollisesti saadut tulot otetaan huomioon hoitolisässä.

1.8.2.2.8 Maa- ja porotalouden tulot

Maatalouden harjoittaja ei ole kirjanpitolain 1 luvun 1 §:n mukaan kirjanpitovelvollinen eikä hänen näin ollen tarvitse laatia esimerkiksi tuloslaskelmaa. Hänen on pidettävä kuitenkin kirjaa tuloistaan ja menoistaan, ja osa maanviljelijöistä laatii myös tuloslaskelman, vaikka siihen ei ole velvollisuutta. Maanviljelijää verotetaan luonnollisena henkilönä. Maanviljelijä ei voi maksaa palkkaa itselleen eikä puolisolleen. Tilalla työskentelevälle yli 14-vuotiaalle lapselle voidaan kuitenkin maksaa palkkaa.

Verotus

Maataloudessa tilikausi on aina kalenterivuosi ja maatalouden veroilmoitus pitää yleensä jättää seuraavan vuoden helmikuun loppuun mennessä. Maanviljelijä saa jättämänsä veroilmoituksen perusteella annetun esitäytetyn veroilmoituksen keväällä ja vielä uuden verotuspäätöksen syksyllä, jos hän on esittänyt korjauksia tai lisäyksiä esitäytettyyn veroilmoitukseen.

Maataloudesta saatu bruttotulo muodostuu tuotteiden markkinahintaperusteisesta myyntitulosta sekä erikseen maksettavista tuista. Tuet riippuvat tilan tuotantosuunnasta. Kaikki maatalouteen kohdistuvat tuet ovat verotettavaa tuloa ja ne sisältyvät siten maatalouden verotettuun tulokseen.

Tulojen arviointi hoitolisässä

Lastenhoidon tuen hoitolisään vaikuttavana tulona otetaan huomioon maatalouden tulos. Tulosta ei tarvitse jakaa ansio- ja pääomatuloon, koska kumpikin tulo-osa otetaan tulona huomioon. Jos puoliset harjoittavat yhdessä maataloutta, ei tulosta tarvitse myöskään jakaa puolisoitten kesken, koska maatalouden tulos otetaan

kokonaisuudessaan perheen tulona huomioon. Jos maatalouden harjoittamisessa on mukana perheen ulkopuolisia osakkaita, tulee tulos jakaa ansio- ja pääomatuloksi sekä osakkaiden kesken heidän osuuksiensa mukaan, jotta saadaan selville hakijaperheen tulo-osuus. Myös verotusyhtymä voi harjoittaa maataloutta. Lue [tästä](#) lisää verotusyhtymästä saatujen tulojen huomioon ottamisesta hoitolisässä.

Ensisijaisesti hakijan tulee esittää selvitys tuloista etuuden alkamista edeltävältä viimeiseltä kokonaiselta tilikaudelta eli kalenterivuodelta. Ellei tämä ole mahdollista, tulot voidaan arvioida viimeksi toimitetun verotuksen mukaisesti muutettuna niillä prosenttimäärillä, jotka verohallinto vuosittain antamissaan päätöksissä ennakonperinnän laskemisperusteista määrää ([Verohallinnon päätös VH/2904/00.01.00/2023](#)).

Maataloutta harjoittavaa kuolinpesää verotetaan erillisenä verovelvollisena eikä sen tuloa ja varallisuutta jaeta verotuksessa osakkaiden kesken. Osakkaan kuolinpesästä saamat tulot voivat kuitenkin tulla otetuksi huomioon tulona. Lue [tästä](#) lisää kuolinpesästä saatujen tulojen huomioon ottamisesta hoitolisässä.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

- Maatalouden veroilmoitus (verolomake 2) tai
- oma esitötetty veroilmoitus tai verotuspäätös erittelyosineen.
- Jos maanviljelijä pitää kahdenkertaista kirjanpitoa, eikä veroilmoitusta ole vielä käytettävissä, hän voi toimittaa myös tuloslaskelman.

Miten tulot lasketaan?

Tuloksi huomioidaan maataloustoiminnan tulos etuuden alkamista edeltäneen kokonaisen tilikauden tietojen perusteella.

Poikkeuksena edellä mainitusta voidaan kuitenkin käyttää viimeksi toimitetussa verotuksessa vahvistettuja tuloja korotettuna verohallinnon päätöksen mukaisilla prosenttimäärillä

- jos kyseessä on vähäinen maataloustoiminta tai
- jos selvitystä viimeksi päättyneeltä tilikaudelta ei ole saatavilla.

Maataloustoiminnan tulot voidaan huomioida joko veroilmoituksen perusteella tai verotuspäätöksestä.

Veroilmoituksen käyttäminen:

- Jos tilikauden veroilmoitus (verolomake 2) on käytettävissä, tuloksi huomioidaan maatalouden tulos tai tappio lisättyinä osinkojen ja osuuspääoman verovapaalla osuudella.
 - Veroilmoituksesta otetaan ensin summa kohdasta ”maatalouden tulos” tai ”maatalouden tappio”.
 - Edellä mainittuun summaan lisätään veroilmoituksessa näkyvä osinkojen ja osuuskunnan ylijäämien verovapaat osat.

Verotuspäätöksen käyttäminen:

- Verotuspäätöstä voidaan käyttää heti kun se on käytettävissä.
- Jos lastenhoidon tukea haetaan alkuvuodesta ennen kuin veroilmoitus on tehty, pitää HEKY:n verotustietoja korottaa prosenttimäärillä ([linkki](#)). Verotuspäätöstä ei siis voi enää alkuvuodesta käyttää suoraan.
 - Maatalousyrittäjältä voi pyytää edellisen vuoden tulotiedot viimeistään maaliskuussa, kun maatalouden veroilmoitus on jätetty. Tällöin HEKY:n verotustietoja ei tule enää käyttää.

Aloittavalle maatalousyrittäjälle voidaan arvioida tuloksi se MYEL-työtulo, jonka perusteella vakuutusmaksut maatalouden perusteella määrätään. Lue tästä lisää [aloittavan maatalousyrittäjän](#) tulojen arvioimisesta silloin, jos MYEL-vakuutusta ei ole. Aloittavaan maatalousyrittäjään rinnastetaan myös tilanne, jossa tilan maatalouden tuotantosuuntaa on kokonaan muutettu viimeksi vahvistetun verotuksen jälkeen. Myös sukupolvenvaihdostilanteet rinnastetaan aloittavaan yritykseen.

Esimerkki

Maataloutta harjoittava perhe hakee hoitolisää 15.12.2015 alkaen. Tuen hakijan puoliso on lisäksi osakkaana maatalousyhtymässä. Hakemuksen liitteenä on:

- hakijan ja puolison verotuspäätökset vuodelta 2014
- maatalouden veroilmoituslomake vuodelta 2014
- yhtymäselvitys maatalousyhtymästä
- yhtymän veroilmoitus vuodelta 2014

Maatalouden veroilmoitusta ei olisi tarvinnut toimittaa lainkaan, koska verotuspäätöksestä löytyvät samat tiedot. Verotuspäätöksen mukaan maatalouden tulos vuodelta 2014 on 38 000 €. Sama luku löytyy maatalouden veroilmoituksesta. Tämä tulo huomioidaan hoitolisässä tulona. Jakoa ansio- ja pääomatuloihin tai jakoa puolisoitten kesken ei tarvitse tehdä.

Yhtymäselvityksen mukaan puolison osuus maatalousyhtymän tulosta on puolet. Tieto löytyy verotuspäätöksen kohdasta pääomatulot yhtymistä. Tiedot osingoista ja osuuskunnan ylijäämien verovapaista osista löydetään verotuspäätöksestä.

Porotalous

Porotalouden tulot voidaan ottaa huomioon joko veroilmoituksesta tai verotuspäätöksestä samalla tavalla kuin maatalouden tulot. Jos veroilmoitusta tai verotuspäätöstä ei ole saatavilla, voit laskea porotalouden tulon paliskunnan antaman porojen lukumäärätodistuksen perusteella tai Ely-keskuksen antaman todistuksen perusteella, josta käy ilmi porojen lukumäärä.

Poronhoitovuosi päättyy 31.5. ja silloin poronhoitaja saa paliskunnalta todistuksen porojen määrästä (= lukuporot). Tämä lukuporojen määrä kerrotaan valtioneuvoston porotaloudesta saatujen tulojen verotuksessa noudatettavista tuottoerusteista vuosittain antaman asetuksen mukaisella tuottoerusteella (1.1.2022 9.12.2021/1084).

Lisäksi tulona otetaan huomioon paliskunnan mahdollisesti maksamat [palkat](#).

1.8.2.2.9 Tarkistaminen

Yrittäjän hoitolisätulojen vuositarkistus tehdään, kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi. Tulot arvioidaan hoitolisän tarkistamisajankohtaa edeltävän viimeksi päättyneen kokonaisen tilikauden tietojen perusteella.

Jos vuositarkistus tulee tehtäväksi alkuvuodesta ja yrittäjällä ei ole vielä mahdollisuutta toimittaa edellisen päättyneen tilikauden tilinpäätöstietoja. Toimi seuraavasti:

- sovi tuen saajan kanssa, että hoitolisän maksua jatketaan edellisen päätöksen mukaisena
- pyydä toimittamaan päättyneen tilikauden tilinpäätöstiedot niiden valmistuttua

- vie seurantatieto 4 kuukauden päähän tilikauden päättymisestä.

Jos yrittäjä hakee vuositarkistuksen yhteydessä tarkistusta yrittäjätulojen laskemisen vuoksi, voit tehdä hoitolisään korottavan tarkistuksen enintään kuudelta kuukaudelta takautuvasti. Tarkistusta ei voi kuitenkaan tehdä takautuvasti ylettymään edellisen tilikauden puolelle. Tarkistus voidaan tehdä aikaisintaan edellisen tilikauden päättymistä seuraavasta päivästä alkaen.

Esimerkki

Hoitolisän vuositarkistusaika on toukokuussa. Vuositarkistuksen yhteydessä tuen saaja ilmoittaa hakevansa hoitolisään tarkistusta edellisen vuoden marraskuun alusta alkaen. Yrityksen tilikausi on kalenterivuosi. Voit tehdä tarkistuksen hoitolisään 1.1. alkaen päättyneen tilikauden tulojen perusteella.

Jos huomaat, että yrittäjätulot ovat nousseet yli 10 %, tarkistus tehdään vuositarkistuksesta eteenpäin. Elinkeinotoiminnan tulojen muutosajankohtaa on usein vaikea määrittellä aivan tarkasti, minkä vuoksi varsinaista muutosajankohtaa ei etsitä sen tarkemmin.

Välitarkistus muusta syystä

Välitarkistuksen yhteydessä (esim. perheen koko muuttuu) selvitä, milloin hoitolisän vuositarkistus on ajankohtainen, koska välitarkistus siirtää vuositarkistus aikaa vuodella eteenpäin.

- Jos välitarkistuksen yhteydessä on mahdollista toimittaa tilinpäätöstiedot viimeksi päättyneeltä tilikaudelta, pyydä ne. Tee välitarkistuksen yhteydessä tarkistus myös yrittäjätuloihin.
- Jos välitarkistuksen yhteydessä ei ole mahdollista toimittaa tilinpäätöstietoja viimeksi päättyneeltä tilikaudelta. Vie erityisperusteisiin tieto poikkeuksellisesta vuositarkistuksesta, jotta hoitolisän vuositarkistuksen ajankohta säilyy oikeana.

1.8.2.3 Pääomatulot

Pääomatulot otetaan tulona huomioon hoitolisän määrää laskettaessa hakijan, hänen puolisonsa sekä niiden lasten osalta, joista maksetaan kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea. Jos henkilöllä on pääomatuloja kuukaudessa yhteensä yli 10 euroa, otetaan ne kokonaisuudessaan huomioon hoitolisätulona.

Vuositarkistuksen yhteydessä asiakkaalta pyydetään vapaamuotoinen selvitys siitä, onko perheellä pääomatuloja. Myös HEKYN verotustiedoista saatava tieto toimii vinkkitietona siitä, että vakuutetulla voi olla pääomatuloja. Pääsääntöisesti asiakkaan omaan selvitykseen luotetaan, mutta lisäselvitystä pyydetään, jos se poikkeaa olennaisesti HEKYN tiedoista. Harkitse tapauskohtaisesti sitä, mikä on olennainen poikkeama. Pyydä lisäselvitystä vain, jos asiakas ilmoittaa niin paljon HEKY:n tietoja pienemmät pääomatulot, että et katso voivasi luottaa pelkkään vapaamuotoiseen ilmoitukseen.

Pääomatuloja ovat esimerkiksi:

- [metsän tuotto](#)
- [osinkotulot](#)
- [korkotulot](#)
- [vuokratulot](#)

1.8.2.3.1 Metsätalouden tulot

Metsäverotus

Metsätuloa verotetaan kaikilla metsänomistajilla vuodesta 2006 alkaen puun myyntitulon mukaan. Puun myyntitulo on verotuksessa pääomatuloa. Puun myynnin yhteydessä tehty hankintatyön arvo on aina ansiotuloa.

Kelan etuuksien määrää laskettaessa metsätalouden tulo otetaan huomioon etuudesta riippuen joko metsän keskimääräisen tuoton mukaisena tai puun myyntitulona. Lastenhoidon tuessa käytetään metsän keskimääräistä tuottoa, joten toteutunutta puun myyntituloa tai hankintatyön arvoa ei tarvitse selvittää. Metsätulo huomioidaan hoitolisätulona ainoastaan, jos metsän omistajalla on myös hallintaoikeus metsään.

Arvioiminen

Metsätalouden tulo arvioidaan varojen arvostamisesta verotuksessa annetun lain 7 §:n 3 momentin mukaan vahvistetun keskimääräisen tuoton perusteella. Keskimääräinen tuotto vahvistetaan kuntakohtaisesti. Tulo lasketaan kertomalla keskimääräinen tuotto metsän pinta-alalla. Metsän pinta-ala ja sijaintikunta saadaan Oiwan verotustiedot käyttöliittymältä. Kuukausituloksi tuottoarvio muutetaan jakamalla arvio kahdellatoista. Verohallinto vahvistaa vuosittain keskimääräiset tuotot. Metsän tuottooperusteet löydetä kotihoidon tuen ratkaisutyön etuusohjeiden työvälaineistä.

Lastenhoidon tuen hoitolisässä metsätalouden tulo lasketaan metsän keskimääräisen tuoton mukaan. Tästä vähennetään 10 % tuoton arvosta ja asiakkaan esittämät metsätalouden korot.

Metsän tuottoa on hakijan vaatimuksesta alennettava, jos tilakohtaisen vuotuisen hakkuumahdollisuuden raha-arvo on metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan antaman lausunnon perusteella vähintään 10 % alempi kuin edellä määritelty metsän tuotto. Alennus on edellä määritellyn metsän tuoton ja hakkuumahdollisuuden nettoraha-arvojen erotus. Tuottona otetaan huomioon metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan ilmoittama tuotto, josta on vähennetty metsätalouden korot ja 10 % tuoton arvosta.

Jos veroviranomaiselta saatu hehtaaritieto ja metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan lausunnosta ilmenevä hehtaaritieto poikkeavat toisistaan syynä saattaa olla se, että hakijan omistamat metsätilat tai -palstat eivät ole saman kunnan, metsänhoitoyhdistyksen tai metsälautakunnan alueella tai siihen on jokin muu syy. Käsittelijän tulee tällaisessa tilanteessa selvittää eron syy joko verotoimistosta, metsänhoitoyhdistyksestä tai metsälautakunnasta taikka etuuden hakijalta.

Esimerkki

Veroviranomaiselta saadun tiedon mukaan hakijalla on metsää 56 ha L:n kunnassa ja sen keskimääräinen tuotto on 92,41 €/ha. Metsän tuotto on: 56 ha x 92,41 €/ha = 5174,96 €/vuosi. Hakijalla ei ole metsätalouden korkoja.

Hakija on toimittanut metsänhoitoyhdistyksen lausunnon, jossa todetaan metsän (56 ha) laskennallisen kasvun olevan 239 kuutiometriä ja vuotuisen tuoton ilman kuluja ja kustannuksia 836 euroa. Hakijalla ei ole metsätalouden korkoja.

Vuotuisena metsätalouden tuottona otetaan huomioon 752,40 euroa ($836,00 \text{ €} \times 10 \% = 83,60 \text{ €}$), ($836,00 \text{ €} - 83,60 \text{ €} = 752,40 \text{ €}$). Lisää päätökseen fraasi WHC60, metsätalouden tulojen laskemisesta.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Metsän hehtaarimäärän löydät verotustiedot käyttöliittymältä ja hehtaarin tuottoarvot verohallinnon päätöksestä. Linkin verohallinnon päätökseen löydät ratkaisutyön etuusohjeiden työvälaineistä (kohdasta Metsän tuottoerusteet). Asiakkaan on todennettava mahdolliset metsätalouden korot luotettavalla selvityksellä (esim. pankin tosite). Hallintaoikeuden voi tarkistaa hakijan verotustiedoista. Verotustiedoista näkee hakijan omistaman metsän määrän ja sen, onko hakijalla myös hallintaoikeus omistamaansa metsään.

Yhteismetsä

Yhteismetsä on kiinteistöille yhteisesti kuuluva alue, joka on tarkoitettu käytettäväksi kestävänsä metsätalouden harjoittamiseen osakkaidensa hyväksi. Kiinteistöjen omistajat ovat yhteismetsän osakkaita ja muodostavat yhteismetsän osakaskunnan. Yhteismetsä voi jakaa tilikaudelta muodostuvaa ylijäämää (tuottoa) osakkailleen. Ylijäämä jaetaan yhteismetsäosuuksien suhteessa ja huomioidaan hoitolisässä osakkaan pääomatulona.

1.8.2.3.2 Osinkotulot

Pörssiyhtiön (listatun yhtiön) jakama osinko on kokonaisuudessaan pääomatuloa. Sen jakamasta osingosta on veronalaista pääomatuloa 85 % ja verovapaata 15 %.

Muun kuin pörssiyhtiön jakama osinko jaetaan verotuksessa pääomatulo- ja ansiotulo-osuuksiin. Osingosta katsotaan pääomatuloksi määrä, joka vastaa 8 %:a osingonsaajan omistamien osakkeiden matemaattisesta arvosta. Ylimenevä osa on ansiotuloa. Pääomatulo-osuudesta on 25 % veronalaista ja 75 % verovapaata, jos pääomatulo-osuus on alle 150 000 euroa. Yli 150 000 euron ylimenevästä osasta 85 % on veronalaista pääomatuloa ja 15 % verovapaata tuloa. Ansiotulo-osuudesta on veronalaista 75 % ja verovapaata 25 %.

Verotuksessa katsotaan 1.1.2014 lukien osinkotuloksi myös yhtiön jakamat varat ns. vapaan oman pääoman rahastosta (VOPR-osinko). VOPR-osinkoa voi jakaa sekä pörssiyhtiö että muu yhtiö. Osinko on veronalaista tuloa edellä kerrotulla tavalla. VOPR-osingoista on verovuodesta 2014 alkaen vinkkitieto (täppä tai euromäärä) vahvistetun verotuksen tiedoissa.

EU-maassa ja sellaisessa maassa, jolla on Suomen kanssa verosopimus, sijaitsevan yhtiön jakama osinko on veronalaista ja verovapaata tuloa edellä kerrotulla tavalla. Muussa maassa sijaitsevan yhtiön maksama osinko on kokonaan veronalaista ansiotuloa.

Arvioiminen

Lastenhoidon tuissa osinkotulo otetaan tulona huomioon kokonaisuudessaan, siis sekä veronalainen että verovapaa osa. Osinko- ja muita pääomatuloja ei kuitenkaan oteta huomioon, jos niiden yhteismäärä kuukaudessa on henkilöä kohti 10 euroa tai sitä vähemmän. Niin sanottua VOPR-osinkoa ei kuitenkaan oteta tulona huomioon.

Esimerkki

Perheen äidillä on osinkotuloja 12 euroa kuukaudessa ja hänen puolisoillaan 10 euroa kuukaudessa. Äidin osinkotulot otetaan huomioon tulona, mutta puolison ei, koska ne eivät ole yli 10 euroa kuukaudessa.

Osinkotulon määrän saat siten, että kerrot osakkeiden lukumäärän osaketta kohti maksetun osingon määrällä. Käytä osingon määränä viimeisimmän yhtiökokouksen yksittäiselle osakkeelle vahvistamaa määrää. Pörssiyhtiön osingon suuruuden osaketta kohti voit selvittää www.kauppalehti.fi>Osingot.

Osinkotulot voidaan ottaa huomioon verotuksessa vahvistetun suuruusena. Jos hakija ilmoittaa, että tulojen määrä on muuttunut, pyydä häntä toimittamaan selvitystä nykyisestä tilanteesta (esim. pankin todistus edellisestä vuonna maksetuista osingoista).

Osinkotulo arvioidaan pörssiyhtiön sekä muiden yhtiöiden osakkeista siten, että osakkeiden lukumäärä kerrotaan osaketta kohti maksetun osingon määrällä. Jos arvioit osinkotulon henkilön tiliotteen tai muun selvityksen perusteella, käytä bruttomäärää. Jos arvioit osinkotulon henkilön pankkitilille tulleen osingon määrän perusteella, pörssiyhtiön maksamaan osinkoon lisätään ennakonpidätyksen määrä, joka on vuodesta 2014 alkaen 25,5/77,5 (vuodesta 2006 alkaen 19/81 ja 2012 - 2013 21/79) tilille maksetusta osingon määrästä. Muiden yhtiöiden osinkoihin lisätään 7,5/92,5 tilille maksetusta osingon määrästä (ennen verovuotta 2014 näistä ei tehty ennakonpidätystä).

EU/ETA- ja verosopimusmaista saadut osingot otetaan tuloksi bruttotulona, ja veroprosenttina käytetään aina 15 prosenttia. Siten pankkitilille tulleeseen osinkotuloon lisätään 15/85 tilille tulleesta osingon määrästä.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Jos asiakas ilmoittaa, että osinkotulot ovat muuttuneet vahvistetun verotuksen tiedoista, häneltä pyydetään hakemuksessa ja vuositarkistuksessa vapaamuotoinen ilmoitus osinkotulon määrästä.

- Voit käyttää asiakkaan ilmoittamaan määrää sellaisenaan, jos asiakkaan ilmoittama määrä ei ole olennaisesti vahvistetun verotuksen tietoja pienempi.
- Jos asiakkaan ilmoittama määrä on olennaisesti vahvistettuja verotustietoja pienempi, pyydä asiakkaalta selvitys hänelle maksetuista osingoista. Selvitys voi olla esim. pankin verotusta varten antama todistus, mistä ilmenee vuoden aikana maksettujen pörssinoteerattujen yritysten osinkojen määrä. Lue lisää siitä, miten osingot otetaan huomioon, jos kyseessä on yritys, jota ei ole noteerattu pörssissä.

1.8.2.3.3 Korkotulot

Talletusten korkotulot

Korkotulo katsotaan pääomatuloksi. Asiakkaalta kysytään hakemuksessa ja vuositarkistuksessa, onko hänellä korko- ja muita pääomatuloja yhteensä yli 10 euroa kuukaudessa. Talletusten korkotulot eivät näy verotuksessa. Jos asiakkaan ilmoittamat talletusten korot eivät poikkea olennaisesti edellisten vuosien tiedoista, tee ratkaisu asiakkaan ilmoittamalla määrällä. Jos asiakkaan ilmoitus poikkeaa olennaisesti (yli10%) edellisten vuosien tiedoista, asiakkaan tulee toimittaa selvitys muuttuneista korkotuloista (esimerkiksi tiliote).

Muut korkotulot

Sijoitusrahasto-osuuden tuotto-osuudelle maksettava voitto-osuus (korko) on veronalaista pääomatuloa ja otetaan tulona huomioon, ellei kysymyksessä ole äskettäin hankittu rahasto-osuus, jonka voitto-osuutta ei vielä voida laskea. Kasvuosuudelle tulevaa voitto-osuutta ei lueta tuloksi, koska se liitetään vuosittain rahaston pääomaan. Rahasto-osuuden myynnistä voi syntyä [myyntivoittoa](#), joka verotetaan pääomatulona, mutta jota ei pääsääntöisesti oteta hoitolisässä tulona huomioon, sillä yleensä kyse on satunnaisesta tulosta.

Asiakkaalta kysytään hakemuksessa ja vuositarkistuksessa, onko hänellä pääomatuloja yhteensä yli 10 euroa kuukaudessa. Käytä asiakkaan vapaamuotoisesti antamia tietoja sellaisenaan, jos ne eivät ole olennaisesti verotustietoja pienemmät.

- Voitto-osuuden voit tarkistaa verotustiedoista kohdasta ”Sijoitusrahasto-osuus ja korko”.
- Jos rahasto-osuuksien määrä on asiakkaan antamien tietojen mukaan olennaisesti pienentynyt siitä, mitä verotustiedoissa näkyy, pyydä asiakkaalta selvitystä rahasto-osuuksien nykyisestä määrästä. Pyydä selvitys nimenomaan tuotto-osuuksien määrästä. Tällöin voitto-osuus lasketaan näin:
 - osuuksien nykyinen kappalemäärä * viimeksi maksettu voitto-osuus rahasto-osuutta kohti

Säästöhenkivakuutuksen tuottoa ei lueta tuloksi, koska se lisätään vuosittain pääomaan.

Osuuskunnasta saadut **osuuspääoman ja lisäosuuspääoman korot** ovat myös hoitolisätuloina huomioitavia korkotuloja.

1.8.2.3.4 Vuokratulot

Huoneen- ja maanvuokratulo otetaan tuloa arvioitaessa huomioon pääomatulona. Huoneenvuokratulosta vähennetään sen hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneet menot, esimerkiksi yhtiövastike, kunnossapitokustannukset, lämpö-, sähkö-, vesi- tai vakuutusmaksut. Yhtiövastike vähennetään kokonaan, sekä hoitovastike että rahoitus- tai pääomavastike. Remonttikuluina voidaan vähentää viimeksi kuluneen vuoden aikana maksetut kustannukset. Velkojen korkoja ei huomioida vähennyksenä.

Jos vuokratulon hankinnasta aiheutuneita kuluja ei tiedetä, vähennykset voidaan tehdä vuokratulosta kaavamaisesti, jolloin

- omakotitalon tai kiinteistön tulonhankkimiskuluina voidaan vähentää 25 % kokonaisvuokrasta tai, jos vuokraan sisältyy lämpö, 50 %
- osakehuoneiston tulonhankkimiskuluina vähennetään yhtiövastike ja 10 % kokonaisvuokrasta
 - Huom! Jos vastikkeen lisäksi on jo otettu erikseen huomioon esim. vesimaksu tai muita kuluja, 10 % vähennystä ei tehdä tämän lisäksi.
- maanvuokrauksesta tulonhankkimiskuluina vähennetään 10 % kokonaisvuokrasta.

Esimerkki

- Vuokran määrä 500 euroa
- yhtiövastike 120 euroa
- vesimaksu 30 euroa

Vuokratulosta ei tehdä 10 %:n tulohankkimisvähennystä, koska vähennyksenä on jo huomioitu 30 euron vesimaksu. Jos tulohankkimisvähennyksenä on esitetty pelkästään yhtiövastike, voidaan yhtiövastikkeen lisäksi tehdä 10 %:n vähennys kokonaisvuokran määrästä, joka tässä esimerkissä olisi 50 euroa.

Mitä selvityksiä tarvitaan?

Pyydä maksukuitti perittävän vuokran määrästä ja selvitykset menoista. Vuokratulon hankkimisesta aiheutuneita kustannuksia voi olla esim. yhtiövastike ja vesimaksu.

Myös vuokralainen tai asumisoikeuden haltija voi vuokrata alivuokrasopimuksella osan asunnosta tai koko asunnon toisen henkilön tai yhteisön käyttöön, esimerkiksi oman lyhytaikaisen muulla paikkakunnalla asumisensa vuoksi. Päävuokralaisen tai asumisoikeuden haltijan saama vuokratulo huomioidaan hoitolisätulona. Alivuokratulot huomioidaan samalla tavalla, kuin ne huomioidaan verotuksessa. Alivuokratulon huomiointi perustuu alivuokrasopimuksella vuokrattavan pinta-alan suuruuteen ja vuokra-alasta maksettavaan vuokraan. Alivuokrasopimuksella vuokrattua pinta-alaa ja tästä pinta-alasta maksettua alivuokraa verrataan päävuokralaisen tai asumisoikeuden haltijan omaan käyttöön jäävään osuuteen ja asunnon omistajalle maksamaan vuokraan.

Esimerkki

Hoitolisää haetaan 1.1. alkaen. Hakemuksen liitteenä on:

- vuokran maksukuitti, vuokran määrä on 900 €/kk.
- kuitti yhtiövastikkeesta 250 €/kk
- selvitys vesimaksusta 30 €/kk
- selvitys remonttikuluista lokakuulta 1440 €

Vuokratulon määräksi saat:

vuokratulo vuodessa ennen vähennyksiä: $12 \times 900 \text{ €} = 10800 \text{ €}$

- yhtiövastikkeet $12 \times 250 \text{ €} = 3000 \text{ €}$
- vesimaksu $12 \times 30 \text{ €} = 360 \text{ €}$
- remonttikulut 1440 €
- =6000 € vuodessa > 500 € kuukaudessa

Esimerkki

Vuokralainen A vuokraa alivuokrasopimuksella B:lle 20 m² suuruisen huoneen 80 m² suuruisesta vuokra-asunnostaan. Asunnosta 20 m² on yhteisessä käytössä.

B maksaa A:lle vuokraa 400 €/kk. Koko asunnon vuokra on 1000 €/kk.

Alivuokralainen B:n maksama vuokratulo on A:n verotettavaa pääomatuloa ja tulo otetaan huomioon A:n hoitolisätulona siten, että A:n saamista alivuokratulosta vähennetään päävuokralaisen omat kulut. A:n oma päävuokratulo vuokratusta osuudesta on 375 euroa ($30\text{m}^2/80\text{m}^2 \times 1000\text{€} = 375\text{€}$). A:n pääomatulona huomioidaan se osuus vuokrasta, joka ylittää A:n alivuokratusta asunto-osuudesta maksaman päävuokran määrän. A:n tulona huomioidaan 25 euroa (400-375 euroa).

Tilanne olisi sama, jos A:lla olisi asumisoikeus asuntoon ja hän vuokraisi siitä osan B:lle.

Jos vuokralainen A vuokraa koko asunnon lyhytaikaisen muulla paikkakunnalla asumisensa vuoksi, huomioidaan alivuokratulo siltä osin, kuin se ylittää A:n maksaman päävuokran määrän.

1.8.2.4 Sosiaalietuudet

Lastenhoidon tuen hoitolisän tuloina otetaan huomioon muut sosiaalietuudet lukuun ottamatta eräitä [etuoikeutettuja](#) tuloja. Muut etuudet voivat olla lapsen, tuen saajan tai tämän puolison etuuksia.

Etuudet ja eläkkeet ilmoitetaan tulorekisteriin 1.1.2021 alkaen. Lastenhoidon tuessa käytetään kahdenvälisillä yhteyksillä saatuja tietoja etuuksista ja eläkkeistä.

Tulorekisteriin ilmoitettuja tietoja voi käyttää tarvittaessa apuna, esim. ansiosidonnaisen päivärahan maksujen selvittelyssä.

Tulorekisterin käyttöliittymälle ei ole tehty etuuksia varten käyttötarkoituksia eivätkä etuudet ja eläkkeet nouse nykyisille etuuksien käyttötarkoituksille.

Muuttaminen kuukausi- ja vuosituloksi

Etuudet arvioidaan tuloksi tietokannasta saatavien tietojen tai hakijan esittämän korvauspäätöksen perusteella. Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, peruspäiväraha ja työmarkkinatuki muutetaan kuukausituloksi kertomalla päiväkohtainen määrä luvulla 21,5 ja vuosituloksi kertomalla luvulla 250. Sairausvakuutuslain mukainen päivä- ja vanhempainpäiväraha muutetaan kuukausituloksi kertomalla päiväkohtainen määrä luvulla 25 ja vuosituloksi kertomalla luvulla 280. Kaikilta viikon päiviltä maksettavat päivärahat, esim. tapaturmavakuutuksen päiväraha, muutetaan kuukausituloksi kertomalla ne luvulla 30 ja vuosituloksi kertomalla ne luvulla 360.

1.8.2.4.1 Työttömyysetuuden vaikutus hoitolisään

Ansiosidonnainen työttömyyspäiväraha, peruspäiväraha, työmarkkinatuki ja vuorottelukorvaus (ei kuitenkaan kulukorvaus) huomioidaan hoitolisässä tulona. Myös työttömyysetuuden lapsikorotus, korotusosa/korotettu ansio-osa ja muutosturvalisä/ muutosturvan ansio-osa otetaan samalla tavoin tulona huomioon. Lapsikorotus huomioidaan myös siinä tapauksessa, että se peritään elatusapuvelkaan, eikä sitä makseta asiakkaalle.

Jos työttömyysetuudesta on jo annettu päätös, nousee se valmistelussa Muut etuudet – ruudulle. Tarkista työttömyysetuuden päätöksestä, maksutaulukosta tai etuustiedoista hoitolisässä huomioitava määrä ml. mahdollinen elatusapuvelkaan kuitattu lapsikorotus. Lisää tieto määrästä Muut etuudet – ruudulle, jos tietoa ei ole tuotu ohjelmallisesti tai sen määrä on virheellinen. Jos työttömyysetuudesta on vähennetty kotihoidon tuki, huomioi tulona kuitenkin täysi työttömyysturvan määrä (=vähentämätön määrä). Lisää päätökseen fraasi WKF22.

Kun kyseessä on Kelassa annettu päätös, näet päätöksestä tai valmistelutiedoista, onko kotihoidon tuella vaikutusta maksettavaan työttömyysetuuden määrään. Jos kotihoidon tuki on poistettu valmistelussa, sitä ei ole vähennetty työttömyysetuudesta eikä se siis vaikuta maksettavaan määrään. Jos kyseessä on työttömyyskassan antama

päätös, näet työttömyyskassan etuustiedoista, mistä maksettu määrä muodostuu: ansio- ja perusosa, ansio-osan korotusosa, muutosturvan ansio-osa, soviteltu palkka, vähennetty sosiaalietuus/kotihoidon tuki ja lapsikorotuslasten määrä.

Älä poista tietoa Muut etuudet - ruudulta, kuin siinä tapauksessa, että tieto päivärahaista on vanhentunut tai virheellinen. Tiedolla on merkitystä ennakonpidätyksessä, joten vaikka asiakas ei hakisi hoitolisää, tulee tieto työttömyysetuudesta säilyttää.

Jos työttömyysetuuden maksun alkamisajankohta ei ole vielä tiedossa, voidaan työsuhteen päättymisen jälkeiselle ajalle arvioida jatkuvaksi tuloksi odotettavissa olevan työttömyysetuuden suuruinen tulo lapsikorotuksineen, jos tiedossa ei ole muita tuloja. Näin voidaan menetellä, vaikka työttömyysetuuden maksu alkaisi vasta omavastuuajan jälkeen.

Voit arvioida työmarkkinatuen tai peruspäivärahan määrän käyttäen apuna työttömyysetuuksien määrän APLA- laskentaa. Voit käyttää laskemaasi määrää, vaikka työvoimapolitiittista lausuntoa ei vielä olisi saatu. Jos tilanne vaikuttaa epäselvältä, odota työvoimapolitiittinen lausunto ennen päätöksen antamista.

Jos työvoimapolitiittisessa lausunnossa on asetettu korvaukseton määräaika tai työmarkkinatuen odotusaika (ns. karenssi), ei tälle ajalle arvioida tuloksi työttömyysetuutta. Koska Kela laskee 1.1.2015 alkaen työmarkkinatuen odotusajan, voi työmarkkinatuen maksatus alkaa eri ajankohdasta, kuin mikä työvoima-politiittisen lausunnon mukaan olisi mahdollinen.

Jos olet jo antanut päätöksen ja huomioinut työttömyysetuuden aiemmasta ajankohdasta, kuin sitä lopulta aletaan maksaa, oikaise päätös asiakkaan eduksi ja huomioi tuloton aika.

Käytä sähköisesti saatua tietoa ansiosidonnaisen päivärahan määrästä. Pyydä maksuilmoitus tai päätös silloin, kun sähköisesti saatu tieto on ristiriidassa asiakkaan oman ilmoituksen kanssa tai se ei ole ajan tasalla.

Niissä tilanteissa, joissa työttömyyskassojen käsittelyajat uhkaavat venyttää myös hoitolisän käsittelyaikoja, voidaan kuitenkin käyttää arviota ansiopäivärahaista. Toimi seuraavasti:

Pyydä tuen hakijaa arvioimaan päivärahan määrää esimerkiksi Työttömyyskassojen yhteisjärjestöjen sivuilta (www.tyj.fi) tai (www.iaet.fi) löytyvillä laskureilla. Asiakas voi myös toimittaa arvioinnin tueksi saman palkkatodistuksen, joka on toimitettu työttömyyskassaan päiväraha hakemuksen liitteenä.

Jos hakija on esittänyt yllä mainitun laskelman ansiopäivärahan määrästä tai esittänyt päivärahan määrästä muun arvion, voit myöntää tai tarkistaa hoitolisän arvion perusteella. Jos hakija ei ole esittänyt arviota tulevasta ansiopäivärahaista, pyydä sitä puhelimitse ja tarkista samalla asiakkaan näkemys arvion käyttämiseen. Dokumentoi yhteydenotto ja käyty keskustelu huolellisesti Oiwaan. Jos asiakas ilmoittaa riittävät tiedot ansiosidonnaisen päivärahan arvioimiseksi, voit tehdä arvion asiakkaan puolesta.

Pyydä tarvittaessa asiakkaalta arvioinnin tueksi samaa palkkatodistusta, minkä asiakas on toimittanut työttömyyskassaan.

Jos työttömyysetuuden maksun alkamisaika ei ole tiedossa, ota ansiopäiväraha tulona huomioon työttömyyden alkamisesta lukien. Jos asiakas kuitenkin myöhemmin esittää ansiopäiväraha päätöksen, jossa ansiopäivärahan alkamisaika poikkeaa arviosta ja omavastuu aika on selvästi näkyvässä, oikaise päätös asiakkaan eduksi ja ota huomioon tuloton aika.

Arvioinnin yhteydessä voidaan käyttää myös poikkeuksellista oikaisumenettelyä. Jos ansiopäivärahan todellinen määrä on pienempi kuin arviossa on huomioitu, oikaistaan päätös asiakkaan eduksi. Jos ansiopäivärahan todellinen määrä taas on suurempi kuin arviossa käytetty, oikaistaan päätös asiakkaan vahingoksi vain, jos todellinen ansiopäiväraha on vähintään 10 % suurempi kuin arvioitu. Edellä mainittu 10 %:n raja oikaisuun koskee vain ansiopäivärahan arviota eikä sitä sovelleta esim. muihin perheen tuloihin. Kerro asiakkaalle jo siinä vaiheessa, kun sovit arvion käyttämisestä, että jos arvio ei ole osunut oikeaan, päätöstä saatetaan myöhemmin oikaista. Jos päätös joudutaan muusta syystä oikaisemaan, oikaistaan myös ansiopäivärahan määrä todellisen määräiseksi.

Soviteltu työttömyysetuus

Kun työtön työnhakija yhdistää osa-aika- tai keikkatyön ja työttömyysetuuden, hänelle voidaan maksaa soviteltua työttömyysetuutta, jossa otetaan huomioon työstä saatu palkka. Työnhakijan ansaitsema palkkatulo sovitellaan työttömyysetuuden kanssa pääsääntöisesti sinä työttömyysetuuden hakujaksona, jonka aikana tulo *maksetaan* (1.4.2019 lähtien). Jos esimerkiksi osa-aikatyötä on tehty toukokuussa ja sen palkka maksetaan kesäkuun puolivälissä, palkka sovitellaan kesäkuun työttömyysetuuden kanssa. Toukokuun työttömyysetuus maksetaan ilman viivästyksiä ja täytenä, jos toukokuussa ei ole muita sovittelussa huomioitavia tuloja.

Jos asiakas saa soviteltua työttömyysetuutta, laske keskimääräisen työttömyysetuuden määrä ja keskimääräisen palkan määrä ja vie nämä valmistelussa toistaiseksi. Jos soviteltua päivärahaa on maksettu jo pitempään, lasketaan soviteltu päiväraha yhtä pitkän ajanjakson tuloista, kuin palkkatulokin lasketaan tulojen vaihdellessa.

- Jos kyseessä on uusi tilanne, käytä vähintään 1 kuukauden palkkakertymää ja soviteltua päivärahaa. Ole tarvittaessa yhteydessä asiakkaaseen tulojen arvioimiseen liittyen.
- Huomioi kokonaisarviossa palkanmäärä ja työttömyyspäivärahan määrä.

Esimerkki

Esimerkki osa-aikatyön aloittamisesta

Perheen hoitolisä on maksettu täysimääräisenä ja tuloissa on huomioitu puolison työmarkkinatuki. Puolison tilanne on muuttunut ja hän on aloittanut osa-aikatyön 13.5. Palkka on 1500 euroa. Palkanmaksupäivä on kuukauden viimeinen päivä. Puolison työmarkkinatuen hakujakso on 23.4. - 20.5. ja 1. palkanmaksupäivä 31.5.

Koska työmarkkinatuen hakujaksolla 23.4. - 20.5. ei ole palkanmaksupäivää, maksetaan työmarkkinatuki täysimääräisenä.

Hoitolisä tarkistetaan 13.5. alkaen työskentelyn aloittamisen vuoksi muuttuneiden tulojen mukaiseksi. Tuloissa huomioidaan osa-aikatyön palkka 1500 euroa, sekä soviteltu työttömyyspäiväraha seuraavalta työmarkkinatuen hakujaksolta 21.5. - 20.6.

Ajalta 23.4. - 20.5. maksettua täysimääräistä työmarkkinatukea ei huomioida tuloissa, koska se ei vastaa puolison tulevaa säännöllistä tulotasoa (osa-aikatyön palkka + soviteltu työttömyyspäiväraha). Täysimääräinen työmarkkinatuki katsotaan satunnaiseksi tuloksi tässä tilanteessa. Tulona huomioidaan kuitenkin työskentelyn aloittamisesta eteenpäin soviteltu

työttömyyspäiväraha, jonka määrä huomioidaan 13.5. alkaen, vaikka hakujakso on 21.5. - 20.6.

1.8.2.4.2 Yrittäjän ja maatalousyrittäjän sairauspäiväraha

Siltä ajalta kun yrittäjä saa sairauspäivärahaa, ota hoitolisätulona huomioon pelkästään sairauspäiväraha (ei elinkeinotoiminnan tuloa). Tuloja tapauskohtaisesti arvioitaessa merkitystä on sillä, kuinka pitkäksi ajaksi sairauspäivärahaa on myönnetty ja sillä, mikä vaikutus päivärahalla on yrittäjän tulotasoon hoitolisän myöntämisaikana. Koska hoitolisän määräytymisessä otetaan huomioon keskimääräiset kuukausitulot, lyhyet sairauspäiväraha-ajat (alle kuukauden mittaiset) voidaan yleensä jättää kokonaan huomiotta. Jos asiakas kuitenkin hakee hoitolisän tarkistamista alle kuukauden kestävän sairauspäivärahan vuoksi, asiassa pitää tehdä ratkaisu.

Harkitse tapauskohtaisesti, otetaanko yrittäjän hoitolisätulona sairauspäiväraha-ajalla huomioon elinkeinotulo vai pelkästään sairauspäiväraha. Molempia ei siis samalta ajalta kuitenkaan oteta huomioon. Jos kyseessä on maanviljelijäpariskunta, jonka pääasiallinen toimeentulo tulee maataloudesta, voit ottaa hoitolisätulona sairausajalla huomioon pelkästään maataloustulon.

Esimerkki

Hoitolisän saajan puoliso on osakeyhtiön yrittäjäosakas. Hoitolisää on haettu 30.11.2015 alkaen. Osakeyhtiön tilikausi on kalenterivuosi. Puolisolle on myönnetty sairauspäiväraha 29.5.2015 - 7.1.2016. Sairausajan palkanmaksu päättyi 31.8.2015. Puolison tulona on hoitolisän hakemisajalla 30.11.2015 alkaen sairauspäiväraha 7.1.2016 saakka. Hoitolisän määrään 8.1.2016 vaikuttaa se, voiko hakija jo esittää vuoden 2015 tilikauden tiedot. Hoitolisä pitää tarkistaa viimeistään 1.5.2016 lukien vuoden 2015 aikana maksettujen palkkojen ja osinkojen mukaiseksi.

Esimerkki

Asiakkaalle on myönnetty hoitolisä ajalle 1.6.2015 - 31.8.2016. Asiakas hakee hoitolisän tarkistamista 1.1.2016 lukien puolison tulojen muutoksen vuoksi. Puoliso on toiminimellä toimiva yrittäjä, joka on sairauslomalla 13.1.-22.1., 30.1.-15.2., 5.3.-16.3. ja 10.5.-6.6.2016.

Koska sairauspäivärahakaudet ovat lyhyitä, miltään kuukaudelta tuloksi ei voitaisi ottaa sairauspäivärahaa. Yrittäjätulo arvioidaan aina viimeisen tilikauden tuloksen mukaan. Sairauslomien vaikutus näkyisi vasta vuoden 2016 tilikauden tuloksessa, eli ne vaikuttaisivat vasta vuoden 2017 puolella. Koska asiakas kuitenkin on vaatinut hoitolisän tarkistamista, tee tarkistus sairauspäiväraha-ajoille, jos tulot ovat pienentyneet sairauspäivärahan takia. Jos tulot sitävästoin ovat suuremmat sairauspäiväraha-ajoille, ota yhteyttä asiakkaaseen ja kerro, mitä tarkistamisesta aiheutuu, jolloin asiakkaalle jää mahdollisuus perua vaatimuksensa.

Esimerkki

Puolison hoitolisätuloksi on otettu edellisen tilikauden palkat. Puoliso on yrittäjänä osakeyhtiössä, jonka tilikausi on 1.5.-30.4. Puoliso on ollut palkattomalla sairauslomalla 5.2.-29.4. Hoitolisään haetaan tarkistusta

1.2. lukien. Hoitolisä tarkistetaan 5.2. lukien ja puolison tuloksi otetaan sairauspäiväraha 29.4. saakka ja 30.4. alkaen puolison sairausloma edeltävän ajan tulot. Laita seurantapäivä elokuun alkuun vuositarkistuksen vuoksi, koska tilikausi päättyy 30.4.

Esimerkki

Puolisot ovat maatalouden harjoittajia (yhteinen maatila). Hoitolisän hakijan puoliso sairastuu siten, että hän saa sairauspäivärahaa ajalta 1.5.- 31.8. Maatalousyritys toimii myös sairausloman ajan ja maatalouden tuloa syntyy kuten aikaisemminkin. Tässä tilanteessa voit harkita tilanteen niin, että otat huomioon sairausloma-ajalta edelleen pelkästään maatalouden tulon.

1.8.2.4.3 Takautuva sosiaalietuus

Sosiaalietuus voidaan myöntää asiakkaalle myös takautuvasti. Takautuva sosiaalietuus voidaan ottaa huomioon hoitolisätulona

- siltä ajalta, jolta se on myönnetty,
- maksamiskuukauden tulona tai
- jättää satunnaisena tulona ottamatta huomioon.

Sosiaalietuuden huomioon ottamisessa merkitystä on sillä, miltä ajalta hoitolisää on haettu ja miltä ajalta takautuva sosiaalietuus on myönnetty. Lisäksi pitää ottaa huomioon se, onko myönnettävä sosiaalietuus esimerkiksi eläke, sairauspäiväraha tai työttömyyspäiväraha vai onko kyseessä ns. ylimääräinen korvaus (esim. korvaus kosmeettisesta haitasta tai lääkevahinkovakuutuksesta myönnettävä korvaus, eli vahingonkorvaustyyppinen etuus). Tällaista ns. ylimääräistä takautuvaa muuta etuutta ei oteta hoitolisätulona huomioon, koska sitä pidetään satunnaisena tulona. Jos tällainen korvaus kuitenkin jatkuu kuukausittain maksettavana etuutena, otetaan se huomioon kuukausitulona hoitolisän myöntöaikana.

Esimerkiksi sairauspäiväraha tai eläke voidaan myöntää pitkänkin ajan jälkeen takautuvasti muutoksenhaun perusteella. Jos hoitolisää maksetaan edelleen silloin kun tällainen takautuva sairauspäiväraha tai eläke maksetaan, ota takautuva maksu sen maksamiskuukauden tulona huomioon.

Jos takautuva etuus maksetaan vasta sen jälkeen, kun hoitolisäoikeus on jo päättynyt, sitä ei oteta huomioon. Tämä siitä syystä, että etuus ei ole ollut hoitolisän maksamisajankohtana perheen tuloa.

Esimerkki

Äiti hoitaa lapsia kotona. Perheessä ei ole hoitolisässä huomioitavia tuloja. Puoliso tulee työkyvyttömäksi 15.8. lukien. Sairauspäivärahapäätös tehdään 23.10. ja sairauspäivärahaa aletaan maksaa 26.8. lukien. Sairauspäiväraha maksetaan takautuvasti päätöksen tekemisen yhteydessä lokakuussa. Hoitolisä tarkistetaan 26.8. alkaen ja sairauspäiväraha otetaan huomioon tulona 26.8. lukien.

Jos tapauksessa puolison sairauspäiväraha olisi ensin hylätty ja se myönnettäisiin hänelle muutoksenhaun johdosta seuraavan vuoden toukokuussa ja koko takautuva sairauspäiväraha maksettaisiin hänelle toukokuussa, otettaisiin toukokuussa maksettu sairauspäiväraha

hoitolisätulona huomioon maksamiskuukauden tulona. Edellytyksenä on, että hoitolisää edelleen maksettaisiin toukokuussa.

Esimerkki

Asiakkaalle on myönnetty hoitolisä ajalle 1.8.2015 – 7.10.2015. Hoitolisä on myönnetty täysimääräisenä ja hoitolisätulona on ollut Kelan myöntämä työkyvyttömyyseläke n. 700 €/kk.

Asiakkaalle myönnetään takautuvasti 27.8.2015 annetulla päätöksellä lääkevahinkovakuutuksesta ansionmenetykskorvausta 1.6.2011 lukien. Korvaus maksetaan takautuvasti ajalta 1.6.2011 – 30.8.2015 elokuussa 2015 ja etuus myönnetään 1.9.2015 lukien kuukausimääräisenä. Takautuva maksu otetaan elokuussa huomioon maksamiskuukauden tulona ja etuus otetaan huomioon syyskuun alusta lukien kuukausimääräisenä kuukausitulona.

Esimerkki

Jos esimerkin 2 lääkevahinkokorvaus olisi kertakorvaus, esimerkiksi korvaus kosmeettisesta haitasta, joka maksettaisiin jonain kuukautena, sitä ei otettaisi satunnaisena tulona ollenkaan huomioon.

1.8.2.5 Lapsen tulot

Hoitolisässä huomioidaan niiden lasten tulot, joista maksetaan kotihoidon tai yksityisen hoidon tukea. Vanhempainpäivärahan ja kotihoidon tuen yhteensovituksessa, lapsen tulot huomioidaan, jos lapsesta on oikeus etuuteen, vaikka tukea ei jäisi maksuun yhteensovituksen vuoksi. Tarkista valmistelun yhteydessä, että huomioit lapsen tulon sille ajalle, jolta hänestä maksetaan kotihoidon tukea tai yksityisen hoidon tukea.

Tuloina huomioidaan kaikki lapsen säännölliset ja jatkuvat tulot. Lapsen tuloja ovat esimerkiksi elatusapu, elatustuki, perhe-eläke, vuokra-, osinko- ja korkotulot. Jos lapsen pääomatulot ovat alle 10 euroa kuukaudessa, niitä ei oteta huomioon.

Jos lapselle maksetaan elatustukea, selvitä ensin, paljonko on elatusavun määrä. Jos elatusavun määrä on suurempi kuin täysi elatustuki, huomio lapsen tulona täysi elatusavun määrä. Poista valmistelun yhteydessä Muut etuudet- näytölle nouseva elatustuki, jotta lapsen tulot eivät muodotu virheellisesti ratkaisuun.

Jos elatustuen määrä on täysimääräistä elatustukea pienempi elatusvelvollisen puutteellisen maksukyvyyn vuoksi, huomio lapsen tulona elatustuki (erotuselatustuki) ja tämän lisäksi vahvistettu elatusapu.

Mikäli lapsesta ei makseta elatustukea, huomio lapsen tulona elatusapu toimitetun elatussopimuksen tai tuomion mukaisesti. Tee tarvittaessa elatusapuun indeksitarkistus Apla- laskurilla.

1.8.2.6 Vähennykset

Tuloista vähennetään

- suoritettut elatusavut ja tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut vastaavat kustannukset
 - Pyydä asiakkaalta selvitys, josta ilmenee elatusavun määrä ja lapsi, josta elatusapua maksetaan. Selvitykseksi kelpaa esim. elatussopimus tai

tuomioistuimen päätös elatusavusta. Kuittia ei vaadita. Jos kyseessä on ennen kuluva vuotta vahvistettu sopimus tai annettu päätös, voit tarkistaa APLAn avulla elatusavun voimassaolevan, indeksillä tarkistetun määrän

- Jos kyseessä ovat tosiasiallisista perhesuhteista johtuvat muut elatusapua vastaavat kustannukset, pyydä niistä selvitys. Tällaisia kustannuksia voivat olla esimerkiksi suullisesti sovitut elatusmaksut tai muut toistuvat lapsen elatukseen tarkoitetut suoritukset, jotka hakija tai puoliso suorittaa muussa taloudessa asuvan lapsensa elatukseen. Suoritusten toistuvuudesta pitää olla selvitys.
- kiinteistön luovutuksen yhteydessä, määräajaksi tai elinkaudeksi pidätetty etuuden saajan rahana suorittama etuus (syytinki).

Tulon hankkimisesta ja säilyttämisestä aiheutuneita menoja ja elantokustannuksia kuten asunto- ja autovelan korkoja sen sijaan ei vähennetä tulosta.

1.8.2.7 Tiedot rahalaitoksilta

Kelalla on oikeus saada rahalaitoksilta maksutta etuusasian ratkaisemiseksi välttämättömät tiedot, jotka koskevat tuen hakijaa tai saajaa, hänen perheenjäsentään tai kuolinpesää, jossa joku perheenjäsen on osakkaana. Rahalaitoksia ovat pankkien lisäksi mm. rahastoyhtiöt.

Rahalaitostiedustelu voidaan tehdä vain, jos riittäviä tietoja esim. pääomatulojen määrästä ei muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä tuen hakijan tai saajan antamien tietojen riittävyyttä ja luotettavuutta. Lähtökohtana on, että tuen hakija toimittaa kaikki asian ratkaisemiseksi tarvittavat selvitykset. Vasta viimesijaisena keinona tietoja voidaan kysyä rahalaitoksilta.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 23 a § 2 mom

Suostumus-/lisäselvityspyyntö hakijalle

Jos on perusteltu syy epäillä hakijan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta, voit lähettää hakijalle kirjeen, jossa pyydetään suostumusta rahalaitostiedustelun tekemiseen (WHS01). Samalla hakijalle annetaan vielä mahdollisuus toimittaa itse selvitykset. Perustele kirjeessä, minkä vuoksi on syytä epäillä hakijan toimittamiensa tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta. Jos tietoja tarvitaan hakijan omien tietojen lisäksi myös muiden henkilöiden osalta, täydennä kirjeeseen ketä tiedustelu koskee.

Rahalaitostiedustelun tekeminen ei edellytä hakijan suostumusta. Jos hakija ei ole antanut suostumustaan tai ei ole määräaikaan mennessä palauttanut suostumuskirjettä, harkitse vielä, ovatko hakijan mahdollisesti toimittamat lisäselvitykset riittäviä vai onko tarpeen tehdä rahalaitostiedustelu.

Hakijan informoiminen

Ilmoita hakijalle erillisellä kirjeellä rahalaitostiedustelun tekemisestä ennen sen lähettämistä riippumatta siitä, onko hakija antanut suostumuksensa vai ei (WHI01).

Tiedustelun tekeminen

Tee rahalaitostiedustelu kirjeellä WHV01. Yksilöi, ketä tai keitä tiedustelu koskee ja mitä tietoa kysyt.

Rahalaitostiedustelu voi olla tarpeen esimerkiksi tilanteissa, joissa hakijalla on aikaisempina vuosina ollut huomattavasti pääomatuloja ja nyt hän ilmoittaa, että tuloja ei ole lainkaan tai että ne ovat huomattavasti vähentyneet. Tiedustelu voi tulla harkittavaksi myös, jos omaisuutta on myyty, eikä myynnistä saatujen varojen käytöstä esitetä selvitystä. Myös tilanteissa, joissa epäillään tietoista väärin tietojen ilmoittamista ja mahdollista väärinkäytöstä, voi rahalaitostiedustelu olla aiheellinen. Pelkästään lainojen tai talletusten korkoprosentin selvittämiseksi ei tehdä rahalaitostiedustelua, vaan nämä tiedot on hankittava hakijalta.

Vakuutus-sijoitukset

Tee vakuutus-sijoitustiedustelu kirjeellä WHV02. Vakuutus-sijoituksia (esim. sijoitusvakuutuksia, säästöhenkivakuutuksia) tiedusteltaessa ei edellytetä epäilyä tietojen puutteellisuudesta eikä hakijalta erikseen tarvitse tiedustella suostumusta. Tiedusteluja on kuitenkin syytä tehdä vain vastaavissa tilanteissa kuin rahalaitostiedusteluja ja ensisijaisesti tiedot hankitaan hakijalta itseltään.

1.8.3 Kv-säännökset

Kv-tilanteita koskevista etuuden määräytymisperusteista kerrotaan lisää kohdassa Perhe-etuuksien yhteensovittaminen ja maksaminen.

Kotihoidon tuen kustannuksista vastaa valtio (STM) siltä osin, kun tuen maksaminen perustuu EU-asetusten soveltamiseen, eikä oikeutta kotihoidon tukeen syntyisi kansallisen lainsäädännön perusteella. Näitä tilanteita ovat mm:

- tuen maksaminen EU-lainsäädäntöä soveltavaan maahan lähetetylle työntekijälle / perheenjäsenelle (tilapäinen tai yli 6 kuukautta kestävä työskentely)
- tuen maksaminen toisessa jäsenvaltiossa oleskelevalle opiskelijalle / perheenjäsenelle, jolla on oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain 6 tai 12 §:n perusteella
- tuen maksaminen, kun hakija / perheenjäsen on vakuutettu toisessa jäsenvaltiossa oleskelun aikana vakuuttamislain 6 §:n perusteella
- tuen maksaminen Suomessa työskentelevän henkilön toisessa jäsenvaltiossa asuvasta lapsesta, vaikka työntekijällä olisi Suomessa kotikunta
- tuen maksaminen rajan yli Suomessa työskentelevälle tai liikkuvaan henkilöstöön kuuluvalla, jonka asuinvaltio on toinen EU/ETA-valtio

Kuntalisää ei makseta silloin, kun kotihoidon tuen kustannuksista vastaa valtio.

Kun valtio vastaa kotihoidon tuen kustannuksista, tallennetaan maksavaksi kunnaksi 999.

Kun perheellä on kotikunta Suomessa, on kotihoidon tuen maksajana kuntaliseen pääsääntöisesti kotikunta, vaikkei kukaan perheen jäsenistä olisi oikeutettu Suomen asumisperusteiseen sosiaaliturvaan AspSotuL:n tarkoittamalla tavalla.

Esimerkki

Esimerkki 1. Äiti ja kaksi lasta asuvat Virossa. Perheen isä työskentelee Suomessa, mutta hänellä ei ole Suomessa kotikuntaa, eikä edes virallista osoitetta (vain poste restante-osoite). Isä työskentelee rakennustyömaalla ja asuu yhteisessä asunnossa työkavereiden kanssa työmaan lähellä. Hänellä

on työskentelyn perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan vakuuttamislain mukaisesti.

Isä hakee kotihoidon tukea kahdesta lapsestaan, jotka asuvat Virossa. Tuen maksaja on valtio (999), kun tuen maksamisen perusteena on EU-asetus 883/2004, ei kansallinen laki.

Esimerkki

Esimerkki 2. Äiti ja kaksi lasta asuvat Virossa. Perheen isä työskentelee Suomessa 1.4.2019 alkaen, mutta hänellä ei ole ollut Suomessa kotikuntaa, eikä edes virallista osoitetta (vain poste restante -osoite). Isä työskentelee rakennustyömaalla ja asuu yhteisessä asunnossa työkavereiden kanssa työmaan lähellä. Hänellä on työskentelyn perusteella oikeus Suomen sosiaaliturvaan AspSotu-lain mukaisesti.

Perheen äiti ja lapset Virossa muuttavat Suomeen 15.8.2019, mistä lukien koko perheellä on kotikunta Suomessa ja yhteinen vakituinen osoite. Perheen äiti hakee kotihoidon tukea 1.4.2019 alkaen. Tuki voidaan maksaa äidille 1.4.2019 lukien. Maksajana on valtio (999) 30.8.2019 saakka. Kotikunta on tuen maksajana 1.9.2019 lukien ja perheellä on oikeus myös kuntalisään.

Esimerkki

Esimerkki 3. Äiti ja kaksi lasta asuvat Virossa. Perheen isä työskentelee Suomessa 1.4.2019 alkaen, mutta hänellä ei ole ollut Suomessa kotikuntaa, eikä edes virallista osoitetta (vain poste restante -osoite). Isä työskentelee rakennustyömaalla ja on asunut yhteisessä asunnossa työkavereiden kanssa työmaan lähellä. Hänellä on AspSotun mukaan oikeus Suomen sosiaaliturvaan työskentelyn perusteella.

Isä muuttaa omaan uuteen asuntoon Suomessa 1.8.2019, koska hän on saanut vakituisen työpaikan rakennustyömaan esimiehenä. Samalla hän saa kotikunnan ja vakinaisen osoitteen Suomessa.

Mies hakee kotihoidon tukea Virossa asuvista lapsista 1.4.2019 lukien. Kotihoidon tuen maksajana ajalla 1.4.-31.7.2019 sekä 1.8.2019 lukien on valtio (999), koska tuen maksaminen perustuu EU-asetukseen. Mikäli perheen äiti hakisi etuutta, olisi maksajana myös valtio (999).

1.9 Ratkaiseminen

Käsittele lastenhoidon tuen hakemus ilman aiheetonta viivytystä ja anna siitä kirjallinen päätös.

1.9.1 Esteellisyydestä

Etuuksille yhteinen Hallintolain soveltaminen ja asiointi toisen puolesta Kelassa - ohje, Esteellisyys.

1.9.2 Lisäselvitykset

Voit ratkaisuvaiheessa pyytää lisäselvityksiä hakijalta joko suullisesti tai kirjallisesti.

Katso tarkemmin
Lisäselvitykset lastenhoidon tuissa.

1.9.3 Kuuleminen

Etuuksille yhteinen Hallintolain soveltaminen ja asiointi toisen puolesta Kelassa - ohje, Kuuleminen.

1.9.4 Päätöksen antaminen

Etuuksille yhteinen Hallintolain soveltaminen ja asiointi toisen puolesta Kelassa - ohje, Päätöksen antaminen.

1.9.4.1 Päätöksensaajat

Lasten kotihoidon tuen päätös annetaan hakijalle.

Jos kotihoidon tukea maksetaan kunnan sosiaalihuollon toimielimelle, maksamisesta ilmoitetaan päätöksessä etuuden saajalle itselleen. Sosiaalihuollon toimielimelle ei anneta päätöstä, vaan tieto välitetään viite- tai viestitetona tiliotteella. Pyydettyä päätös voidaan kuitenkin antaa asiakaskirjeellä. Päätökseen ei liitetä valitusosoitusta. (AML 734/1992 14 §, TOTUL 1412/1997 23 §)

Jos alaikäinen lapsi on hakenut lastenhoidon tukea, valituskelpoinen päätös tulee lähettää aina sekä hänelle että hänen huoltajalleen. Molemmilla on päätöksestä valitusoikeus, joten sekä hakijalle että huoltajalle lähetettävään päätökseen liitetään valitusosoitus. Kysy alaikäiseltä puhelimitse tai lisäselvityspyynnöllä, kenelle huoltajista päätös lähetetään. Jos vastausta ei saada, päätös lähetetään sille huoltajalle, jonka luona lapsi asuu tai on viimeksi asunut. Tämä tieto selvitetään käsittelyjärjestelmästä. Jos huoltajat asuvat yhdessä, voit lähettää päätöksen jommalle kummalle huoltajalle. Jos alaikäisellä on edunvalvoja, päätös lähetetään edunvalvojalle. Tulosta huoltajalle tai edunvalvojalle lähetettävä päätös erikseen ja lähetä se huoltajan tai edunvalvojan osoitteeseen. Kirjaa OIWAan kenelle huoltajalle olet lähettänyt päätöksen tiedoksi.

Jos alaikäisen päätöksessä on myönnetty hoitolisää ja hänellä on avopuoliso, jonka tulot näkyvät päätöksessä, peitä huoltajalle lähetettävästä päätöksestä puolison tulotiedot.

Huomaa, jos alaikäinen saa lapsen, hänen omat vanhempansa ovat edelleen hänen huoltajiaan, mutta hän itse on oman lapsensa huoltaja. Jos alaikäisellä on turvakielto tai hän on avioliitossa, päätöstä ei lähetetä tiedoksi huoltajalle. Sen sijaan jos huoltajalla on turvakielto, hänelle lähetetään tiedoksi alaikäisen päätös. Tarkista, onko jommalla kummalla alaikäisen huoltajista turvakielto. Jos huoltajalla, jolle olet lähettämässä päätöksen tiedoksi, on turvakielto, päätöksen lähettää turvakieltoyksikkö. Jos alaikäisen

toisella huoltajalla kuin sillä, jolle olet lähettämässä päätöstä, on turvakielto, peitä päätöksestä alaikäisen osoite ja muut asumista koskevat tiedot.

1.10 Maksaminen

Lastenhoidon tuet maksetaan hakijan/päivähoidon tuottajan ilmoittamalle pankkitilille kunkin kalenterikuukauden viimeisenä pankkipäivänä.

Etuuksien maksaminen tapahtuu pääsääntöisesti keskitetysti kerran kuukaudessa eräajolla. Tarvittaessa etuuksia voidaan maksaa yksittäismaksuna kuukauden vaihteessa. Yksittäismaksutoiminnolla maksetaan maksueräjossa ohitettuja tapauksia sekä sellaisia kiireellisiä tapauksia, joiden maksua ei ole mahdollista siirtää seuraavan kuukauden maksueräajoon. Yksittäismaksupäivät voi tarkistaa CICSin APKY-aloitusvalikon kautta (käsittelyn ajoitus).

1.10.1 Maksuosoite

Tuki maksetaan hakijan tai saajan ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Tuki voidaan kuitenkin maksaa muullakin tavalla, jos tilille maksaminen ei ole mahdollista tai jos tuen hakija tai saaja esittää Kelan hyväksymän erityisen syyn. Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista, esim. jos etuudensaaja ei pyydettyäessä anna tilinumeroa tai jos hän esittää Kelalle erityisen syyn, etuus maksetaan maksuosoituksena Osuuspankin kautta. Tällöin edellytetään, että etuuden saajalla on voimassa oleva postiosoite Suomeen.

Tilinumeromuutokset tehdään etuuden saajan ilmoituksen perusteella. Asiakas voi ilmoittaa tilinumeromuutoksen lomakkeella Y 121, verkkoasioinnissa tai suullisesti. Tilinumeromuutoksia ei oteta vastaan sähköpostitse.

Jos asiakas ilmoittaa tilinumerotietonsa ollessasi yhteydessä häneen etuusasiansa hoitamiseksi, ota tilinumerotieto vastaan tunnistettuasi asiakkaan. Tee tilinumeromuutos niihin etuusjärjestelmiin, joihin osaat. Jos asiakkaalla on etuuksia muissa järjestelmissä (esim. Onni, RAKE), tee Oiwaan Perustietojen muutos –työ, tarkenteella tilinumeromuutos.

Jos asiakas itse ilmoittaa tilinumerokseen hyvinvointialueen välitystilinumeron, etuus maksetaan asiakkaan ilmoittamalle tilille. Asiakas voi milloin tahansa ilmoittaa uuden tilinumeron, minkä johdosta hänen etuutensa maksetaan ilmoitetulle tilille.

Etuuden maksaminen, kun asiakkaalla ei ole pankkitiliä tai tilinumeroa ei saada

Jos asiakas ei ilmoita hakemuksessa pankkitiliä, tarkista aina ensin, onko hän ilmoittanut tilinumeronsa johonkin muuhun etuuteen ja ota tarvittaessa yhteyttä asiakkaaseen. Kysy asiakkaalta voiko myös käsiteltävänä olevan etuuden maksaa kyseiselle tilille. Pyydä tarvittaessa asiakkaalta tilinumero kirjallisesti.

Jos asiakkaalla ei ole pankkitiliä tai hän ei ilmoita tilinumeroa pyynnöstä huolimatta, etuus maksetaan Prepaid-kortille.

1.10.1.1 Ulkomaan maksuosoite

Mikäli etuudensaaja haluaa siirtää hänelle maksettavan etuuden ulkomaan maksuosoitteeseen, hänen tulee sopia siitä pankin kanssa. Kela on sopinut pankkien kanssa menettelystä, jolla voidaan siirtää etuudensaajan etuus ulkomaille etuudensaajan Kelalle antaman toimeksiannon perusteella.

Etuudensaajan etuus maksetaan ulkomaille useimmiten suomalaisen pankin teknisen tilin kautta. Kelalla on käytössään myös ns. SAVA-tili, jonka kautta maksut välittyvät ulkomaille työnantajille, ulkomaan viranomaisille sekä korvausten saajille.

Etuudensaajan etuus voidaan maksaa ulkomaille myös etuudensaajan antaman ulkomaan osoitetiedon perusteella. Silloinkin Kela käyttää pankkia välittävänä laitoksena. Ulkomaille postiosoituksena maksettavasta etuudesta tulostuu ilmoitus Kelan maksupalveluun. Ilmoitukset faxataan päivittäin välittävään pankkiin ja välittävä pankki maksaa etuuden ulkomaille etuudensaajan antaman ulkomaan osoitetiedon perusteella.

Välittävän pankin kanssa on pääsääntöisesti sovittu, että Kela maksaa pienen maksun etuuden ulkomaille välittämisestä ja etuudensaaja maksaa ulkomailta syntyvät kulut. Näin siksi, että tämä menettely on kaikille osapuolille edullisin.

1.10.2 Maksunsaajat

Vanhempi tai huoltaja

Kotihoidon tuki maksetaan sille vanhemmalle tai huoltajalle, joka hakee kotihoidon tukea ja ilmoittaa hakemuksessa hoitavansa lasta. Jos lasta hoitaa muu kuin vanhempi tai huoltaja, tuki maksetaan hakemuksessa saajaksi ilmoitetulle ja huollosta tosiasiallisesti vastaavalle henkilölle.

Jos lapsen hoidosta tai kasvatuksesta huolehtii muu kuin vanhempi tai muu huoltaja, voidaan tuki erityisestä syystä maksaa tälle henkilölle.

Esimerkki

Tukea ei voida myöntää esim. samassa taloudessa asuvalle lasta päivisin hoitavalle isovanhemmalle, jos lapsen huollosta vastaavat edelleen vanhemmat. Jos isovanhemmat tosiasiallisesti vastaavat lapsen hoidosta ja kasvatuksesta (esimerkiksi vanhemmat eivät asu samassa taloudessa lapsen kanssa vaan isovanhemmat asuvat), he voivat hakea tuen itselleen.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 15 § 1 ja 3 mom.

Hyvinvointialue

Lasten kotihoidon tuki maksetaan hyvinvointialueelle, jos se on myöntänyt toimeentulotukea kokonaan tai osaksi ennakkona odotettavissa olevaa etuutta vastaan (TOTUL 1412/1997 23 §). Etuus maksetaan hyvinvointialueelle vain ilmoitetulta ajalta.

Etuus saadaan maksaa ainoastaan silloin, kun etuutta maksetaan myös takautuvalta ajalta säännönmukaista maksukautta aikaisemmalta ajalta.

Lasten kotihoidon tuki voidaan maksaa hyvinvointialueelle asiakasmaksulain (AML 734/1922 14 §) nojalla silloin, kun hyvinvointialue on järjestänyt tuen saajalle laitoshoidon. Hyvinvointialue voi periä ja nostaa tuen saajalle tulevat eläkkeet, elinkorot, elatussavut, avustukset tai muut jatkuvat tai kertakaikkiset tulot, korvaukset tai saamiset siltä ajalta, jonka laitoshoidon kestä ja käyttää niitä hoidosta tai ylläpidosta määrätyn maksun korvaamiseen. Jos tuen saaja (yleensä lapsen vanhempi) on sijoitettu laitoshoidon, selvitä aina, miten lapsen hoito on järjestetty tuen nostajan laitoshoidon aikana

Hyvinvointialueen tulee ilmoittaa sekä toimeentulotukilain että asiakasmaksulain mukainen maksuvaatimuksensa Kelalle vähintään kaksi viikkoa ennen tuen maksupäivää.

Maksaminen vastaanottokeskukselle

Vastaanottokeskukset maksavat turvapaikanhakijoille vastaanotto- ja käyttörahaa. Jos vastaanottokeskus on maksanut maahanmuuttajalle vastaanotto- ja käyttörahaa ennakkona odotettavissa olevaa kotihoidon tukea vastaan, voidaan tuki maksaa TOTUL 23 §:n nojalla ennakkoon vastaavilta osin vastaanottokeskukselle sen pyynnöstä (laki kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta 23 §).

Ulkomaan laitos

Ulkomaan laitos voi EU-asetusten 883/2004, 1408/71 tai maiden välisen sosiaaliturvasopimuksen nojalla vaatia Kelalta toimia liikaa maksamansa kotihoidon tuen takaisinsaamiseksi.

Ulkomaan laitos voi myös EU-asetuksen 883/2004 nojalla pyytää perhe-etuuksien maksamista sen kautta henkilölle tai laitokselle, joka tosiasiallisesti huolehtii perheenjäsenistä, jos etuuksiin oikeutettu henkilö ei käytä saamiaan perhe-etuuksia perheenjäsentensä hyväksi.

Lue maiden välisten liikamaksun kuittaus- ja perintäpyynnöistä lisää Takaisinperinnän ohjeistuksesta kohdasta [kv. säännökset](#).

1.10.3 Maksamisen keskeyttäminen

Lastenhoidon tukien maksua ei voi keskeyttää ilman etuuden lakkauttamista tai tarkistamista, mutta maksamisen voi liikamaksun välttämiseksi estää maksusteellä. Maksuste voi tallentua joko ohjelmallisesti tai käsittelijän lisäämänä. Jos mahdollinen liikamaksu koskee vain etuuden osaa (esim. kotihoidon tuen hoitolisä), ei koko tuen maksu saa estyä ilman asiakkaan suostumusta.

1.10.4 Ennakonpidätyksen yleiset periaatteet

Etuuksille yhteinen Ennakonpidätys-ohje.

1.10.5 Etuusmaksujen peruutukset pankista

Maksuja ei voi enää peruuttaa pankista.

1.11 Ilmoitusvelvollisuus

Ilmoitusvelvollisuus ja oikeus saada tietoja

Asiakkaan tulee ilmoittaa Kelaan muutoksista, jotka vaikuttavat lastenhoidon tukeen. Tällaisia muutoksia ovat esimerkiksi:

- perheen koko tai hoitolisään vaikuttavat tulot muuttuvat
- lapsi menee kunnalliseen varhaiskasvatukseen
- lapsi aloittaa esiopetuksen tai 5-vuotiaiden maksuttoman esiopetuskokeilun
- lapsen hoitopaikka muuttuu tai hoitaja vaihtuu
- lapsen hoitoaika tai hoitomaksu muuttuu
- perhe muuttaa toiselle paikkakunnalle
- perhe aikoo oleskella ulkomailla yli 3 kuukautta
- vanhempi päättää aloittaa tai päättää työskentelyn muussa EU-/ETA-valtiossa tai Sveitsissä
- tapahtuu muita lastenhoidon tukeen vaikuttavia muutoksia.

Muutokset voi ilmoittaa esimerkiksi verkossa tai soittamalla lapsiperheiden palvelunumeroon.

Kunnan on ilmoitettava Kelalle varhaiskasvatuspaikan vastaanottamisesta, lakkaamisesta, laitoshoidosta sekä muista tiedossaan olevista tuen maksamiseen tai sen määrään liittyvistä seikoista. Kun kunta ilmoittaa Kelaan lapsen siirtymisestä kunnalliseen varhaiskasvatukseen, voidaan lastenhoidon tuki lakkauttaa ilman kuulemismenettelyä.

Kelalla on oikeus saada tietoja tuen ratkaisemiseen liittyvistä seikoista mm. valtion, kunnan, tai muun julkisyhteisön viranomaisilta, eläkelaitoksilta, työpaikkakassoilta, työttömyyskassoilta, työnantajilta sekä sairaaloilta tai muilta hoitolaitoksilta.

Kelalla on oikeus saada välttämättömiä tietoja tuen ratkaisemista varten rahalaitoksilta koskien tuen hakijaa ja hänen perheenjäsentään, jollei riittäviä tietoja ja selvityksiä muutoin saada ja on perusteltua syytä epäillä hakijan antamien tietojen riittävyyttä tai luotettavuutta.

Kelalla on oikeus yksittäistapauksessa käyttää myös muiden etuuksien hoitamista varten saamia tietoja lastenhoidon tukea käsitellessään.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 23 §, 23 a §, 24 §

1.12 Tarkistaminen

Tarkistaminen voi kohdistua joko vain yhteen etuuden osaan tai kaikkiin kolmeen. Etuuden osat ovat hoitoraha, hoitolisä ja kuntalisä.

Yhteisiä tarkistusperusteita

Kaikkia etuuden osia voi koskea seuraavat tarkistusperusteet:

- lapsi saa kunnallisen varhaiskasvatuspaikan
- perhe muuttaa toiseen kuntaan
- perhe tai joku perheenjäsenistä muuttaa ulkomaille tai Suomeen
- toinen vanhemmista aloittaa tai lopettaa työskentelyn ulkomailla
- lapsen tai vanhemman laitoshoidon tai lapsen huostaanotto
- vanhempainpäivärahan myöntö

Kotihoidon ja yksityisen hoidon tuki on tarkistettava, jos tukeen oikeutettu lapsi saa kunnallisen varhaiskasvatuspaikan. Tukioikeus päättyy siitä päivästä lukien, kun varhaiskasvatuspaikka on myönnetty, vaikka lapsi ei tosiasiallisesti heti aloittaisikaan varhaiskasvatuksessa.

Perheen muutto toiseen kuntaan edellyttää kotihoidon ja yksityisen hoidon tuen tarkistamista. Jos muutto tapahtuu kuukauden 1. päivänä, tarkistus tehdään muuttokuukauden alusta lukien. Muussa tapauksessa tarkistus tehdään muuttopäivää seuraavan kuukauden alusta lukien.

Lue lisää huostaanotosta ja laitoshoidon vaikutuksista [tästä](#).

Kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös ajalta, jolta perheellä on oikeus saada erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaista vanhempainrahaa tai äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävää isyysrahaa. Hoitoraha tulee kuitenkin yhteen sovittaa vanhempainpäivärahan kanssa ja vanhempainpäiväraha huomioida hoitolisän määrässä. Lue lisää kohdasta [Suhde muihin etuuksiin](#).

Yksityisen hoidon tuen hoitorahaa koskevia tarkistusperusteita

Esikouluikäisen hoitoraha tarkistetaan 1.8. sinä vuonna, kun lapsi täyttää kuusi vuotta. Tässä vaiheessa lapsesta maksettava hoitoraha muuttuu pienemmäksi, koska esikouluikäisestä lapsesta ei makseta suurempaa hoitorahaa. Kaikkien esiopetusikäisten katsotaan osallistuvan perusopetuslain tarkoittamaan esiopetukseen 1.8.-31.5. Tämän jälkeen lapsesta voi olla kesä- ja heinäkuulta oikeus suurempaan hoitorahaan. Kaksivuotiseen maksuttomaan esiopetuskokeiluun osallistuvien lasten osalta 1.8.2021 alkaen sovelletaan samaa tarkistusperustetta.

Hoitolisää koskevia tarkistusperusteita

Hoitolisä tarkistetaan, kun hoitolisän määräytymiseen vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu muutoksia (välitarkistus) tai kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi (vuositarkistus).

Välitarkistus

Hoitolisä on tarkistettava:

- jos perheen tulot ovat nousseet vähintään 10 prosenttia
- jos perheen tulot ovat laskeneet
- jos perheeseen kuuluvien henkilöiden lukumäärä muuttuu tai

- jos tarkistamiseen on muutoin aihetta.

Näissä tilanteissa hoitolisä tarkistetaan muutosajankohdasta lukien. Hoitolisä korotetaan takautuvasti enintään kuudelta kuukaudelta tulojen muutoksen ilmoittamisesta. Esimerkiksi perhekoon muutos aiheuttaa tarkistamisen olosuhteiden todellisesta muutospäivästä lukien.

Esimerkki

Asiakas on ilmoittanut avoliiton 1.3 alkaen asumistukeen, mutta väestörekisterin tiedot ovat päivittyneet vasta 1.8. kotihoidon tukeen. Muutosajankohta on 1.3. alkaen, koska perhekoko on muuttunut. Hoitolisä tarkistetaan 1.3. alkaen perhekoon sekä tulojen muutoksen vuoksi.

Esimerkki

Asumistuesta tulee tarkistettava asia impulssi, koska asumistuessa on ruokakunnan tulot nousseet 400 euroa. Hoitolisätulot on arvioitu ensimmäisen palkkalaskelman perusteella 1200 euroksi 1.2. alkaen. Palkkatulon määrä on asumistuen tietojen perusteella 1600 euroa. Asumistuki on tarkistettu 1.6. alkaen 1600 euron palkkatuloilla. Selvitä, milloin palkkatulon määrä on muuttunut. Tee hoitolisään tarkistus muutosajankohdasta eteenpäin.

Jos henkilön tulot vaihtelevat eikä tulojen muutokselle ole osoitettavissa selvää ajankohtaa, huomioidaan muuttuneet tulot seuraavassa vuositarkistuksessa tai muun olosuhdemuutoksen vuoksi tehtävässä tarkistuksessa. Jos tulojen nousu tai lasku johtuu esim. työpaikan tai työtehtävien muutoksesta, tehdään tarkistus muutosajankohdasta lukien. Sen sijaan jos henkilön keskimääräiset tulot vaihtelevat esim. vuorotyölisien ja ylitöiden mukaan, ei selvää tulojen muutosajankohtaa yleensä ole löydettävissä.

Esimerkki

Hoitolisätulot on ensimmäisessä ratkaisussa arvioitu 1500 euroksi. Vuositarkistuksessa palkkatulon määräksi ilmoitetaan 1750 euroa. Selvää tulojen muutosajankohtaa ei ole, koska työnantaja on edelleen sama. Ensimmäistä päätöstä ei tarvitse oikaista, koska ratkaisu on annettu ratkaisuhetken tiedoilla ja on oikein.

Esimerkki

Perheen isä saa uuden työpaikan 15.4. Perhe muuttaa isän työn vuoksi toiseen kuntaan. Perhe saa kotihoidon tuen hoitolisää. Kotihoidon tuki tulee tarkistaa 15.4. alkaen tulojen muutoksen vuoksi ja 1.5. alkaen uuden kotikunnan perusteella.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 6 a §

Vuositarkistus

Hoitolisä tarkistetaan, kun hoitolisän alkamisesta tai edellisestä tarkistamisesta on kulunut vuosi. Vuositarkistuskirjeet lähetetään eräajolla. Vuositarkistuksesta on yleensä annettava päätös. Jos hoitolisään vaikuttavat tulot ovat muuttuneet, ratkaisu tehdään tulojen muutosajankohdasta lukien (tulojen laskiessa kuitenkin hakuajan puitteissa eli enintään kuudelta kuukaudelta takautuen). Jos tulot ovat muuttuneet, mutta muutosajankohtaa ei ole löydettävissä, ratkaisu tehdään vuositarkistuspäivästä lukien.

Lue tarkemmat ohjeet yrittäjän tulojen [vuositarkistuksesta](#).

Lue myös, mitä vuositarkistuksesta kerrotaan teknisessä ohjeessa.

Sovellettava lainkohta LKYTL 1128/1996 6 a §

Vuositarkistuksen tekeminen muun tarkistuksen yhteydessä

Joissain tilanteissa välitarkistuksen yhteydessä huomataan, että hoitolisän vuositarkistus olisi myös tehtävä lähitulevaisuudessa. Tässä tilanteessa tee vuositarkistus samassa yhteydessä välitarkistuksen kanssa.

Esimerkki

Tuen saaja ilmoittaa, että perheen yksi lapsi on aloittanut kunnallisen varhaiskasvatuksen. Etuus pitää tarkistaa tämän vuoksi. Huomaat, että hoitolisän vuositarkistukseen on 3 kuukautta. Pyydä vuositarkistusta varten perheen tulokset. Tee hoitolisän vuositarkistus samassa yhteydessä välitarkistuksen kanssa.

Esimerkki

Perheen kotihoidon tukeen tehdään välitarkistusta kotikunnan muuttumisen vuoksi. Samassa yhteydessä hakija ilmoittaa, että perheen tulot eivät ole muuttuneet. Hoitolisän vuositarkistukseen on 7 kuukautta. Vie erityisperusteisiin poikkeuksellinen vuositarkistusaika. Vuositarkistuskirje lähtee tällä perusteella.

Esimerkki

Tulorekisteristä on tullut palkkatuloimpulssi, koska hakijan aiemmin työtön puoliso on aloittanut palkkatyön. Edellinen tarkistus on tehty 9 kuukautta sitten. Tee hoitolisän vuositarkistus samalla, kun tarkistat hoitolisän puolison palkkatulon vuoksi.

Jos edellisen vuositarkistuksen tekemisestä olisi tässä tapauksessa kulunut esimerkiksi vain 4-5 kuukautta, ei muita tuloja olisi ollut tarpeen tarkistaa. Tällaisessa tilanteessa erityisperusteisiin olisi voitu viedä poikkeuksellinen vuositarkistusaika, jonka perusteella vuositarkistuskirje olisi lähtenyt asiakkaalle.

Päätöksen antaminen Kelassa olevien tietojen perusteella

Joissain tilanteissa asiakas ei vastaa vuositarkistuskirjeeseen, eikä ole toimittanut mitään tietoja tuloista. Näissä tilanteissa etuusoikeutta on useimmiten vielä jäljellä pidemmän aikaa eikä hoitolisän lakkauttaminen ole sen vuoksi ajankohtaista. Toimi seuraavasti:

- selvitä asiakkaan kokonaistilanne
 - onko asiakkaalla/perheellä muita etuuksia maksussa
 - jos asiakas/perhe on tuloton, anna vuositarkistuspäätös Kelassa olevien tietojen perusteella
 - jos asiakkaalla/perheellä on tuloina vain Kelan maksamia etuuksia, anna vuositarkistuspäätös Kelassa olevien tietojen perusteella
 - lisää päätökseen fraasi WHC37, miten tulot on huomioitu.

Vuositarkistuksesta ei anneta päätöstä

Kun hoitolisän maksua on jäljellä enää korkeintaan 3 kuukautta, eikä asiakas vastaa vuositarkistuskirjeeseen, hoitolisän maksua voidaan jatkaa vanhoilla tiedoilla etuusoikeuden päättymiseen asti. Näissä tilanteissa ei anneta päätöstä, poista vain maksuste, jotta etuuden maksaminen voi jatkua.

Esimerkki

Asiakkaan etuusoikeutta on jäljellä kolme kuukautta. Asiakas vastaa vuositarkistuskirjeeseen ja toimittaa Kelaan tiedot pienentyneistä tuloista. Asiakas on vastannut vuositarkistuskirjeeseen, joten käsittele tapaus normaalisti ja anna hoitolisästä päätös uusilla tiedoilla. Alentuneet tulot huomioidaan enintään kuudelta kuukaudelta takautuvasti.

Kuntalisä

Kuntalisä voi tulla tarkistettavaksi, jos kunta muuttaa kuntalisäsopimuksen ehtoja. Kuntalisäsopimusten ehtojen muutokset hoidetaan keskitetysti Etuuspalvelujen suunnitteluyksikön perhe-etuusryhmässä ja Palvelutoiminnan kehittämissyksikön opinto- ja perhe-etuuksien kehittämissyhmässä.

1.12.1 Vanhempainpäivärahan myöntö

Kotihoidon tuen hoitorahaa ja hoitolisää voi saada myös ajalta, jolta perheellä on oikeus saada erityisäitiys-, äitiys-, vanhempain- tai osittaista vanhempainrahaa tai äitiys- ja vanhempainrahakauden ulkopuolella pidettävää isyysrahaa. Hoitoraha tulee kuitenkin yhteen sovittaa vanhempainpäivärahan kanssa ja vanhempainpäiväraha huomioida hoitolisän määrässä. Lue lisää kohdasta [Suhde muihin etuuksiin](#).

Lainmuutos 1.8.2022

Perheen kotihoidon tukeen oikeuttavista muista lapsista voi saada hoitorahaa ja hoitolisää, kun lapsesta maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainpäivärahaa. Vanhempainpäivärahoja ovat erityisraskausraha, raskausraha, vanhempainraha ja osittaisena maksettava vanhempainraha tai vastaava ulkomaan etuus.

Hoitoraha tulee kuitenkin yhteen sovittaa vanhempainpäivärahan kanssa ja vanhempainpäiväraha huomioida hoitolisän määrässä. Lue lisää kohdasta [Suhde muihin etuuksiin](#).

1.13 Liikamaksu

Lastenhoidon tuen liikamaksu syntyy tarkistus- tai lakkautusratkaisun yhteydessä. Lastenhoidon tuen takaisinperintä kohdistetaan aina hakijaan.

1.13.1 Takaisinperintä

Kaikille etuuksille yhteinen Takaisinperintä-ohje.

1.13.2 Kv-säännökset

Liikamaksut ja asetus 883/2004 ja täytäntöönpanoasetus 987/2009

Asetuksen 883/2004 84 artiklassa sekä täytäntöönpanoasetuksen 987/2009 kolmannessa luvussa (71-85 artiklassa) ovat etuuksien kuittaamista ja takaisinperintää koskevat säännökset. Täytäntöönpanoasetuksen mukaisesti liikaa tai aiheettomasti maksettujen etuuksien periminen suoritetaan ensisijaisesti kuittaamalla jäsenvaltioiden laitosten välillä. Jos kuittaaminen ei onnistu, ryhdytään varsinaiseen takaisinperintämenettelyyn.

Toinen EU-maa voi pyytää Suomea ja Kelaä perimään heidän velkaansa Suomessa asuvalta velalliselta ja vastaavasti Kela voi pyytää toista EU-maata perimään Kelan avoimen velan kyseisessä maassa asuvalta velalliselta.

Lue tarkempia tietoja EU-asetuksen 883/2004 mukaisesta perinnästä ja kuittaamisesta erillisestä ohjeesta.

1.14 Päätöksen oikaisu ja poistaminen

Kaikille etuuksille yhteinen Päätöksen oikaisu ja poistaminen.

1.15 Lakkauttaminen

Lastenhoidon tuet lakkautetaan, jos edellytyksiä niiden maksamiselle ei enää ole. Tuen lakkauttaminen merkitsee koko tuen maksamisen päättymistä. Syitä tuen lakkauttamiselle voi olla esimerkiksi:

- kunnallinen varhaiskasvatus
 - lakkautus tehdään kunnan ilmoituksen perusteella
- yksityisen varhaiskasvatuksen hoitosuhteen päätyminen
 - voidaan tehdä joko tuen saajan tai hoidon tuottajan ilmoituksen perusteella
 - jos lakkautus tehdään hoidon tuottajan ilmoituksen perusteella, tuen saajaa ei tarvitse kuulla
 - päätökseen lisätään, mistä tieto hoitosuhteen päättymisestä on saatu, jos lakkautus tehdään hoidon tuottajan ilmoituksen perusteella
- huostaanotto
- laitoshoido
- ulkomaille muutto
- kuolema.

Muussa tapauksessa tukeen tehdään [tarkistus](#). Jos muutos koskee vain perheen yhtä lasta ja tuen maksaminen muiden lasten osalta jatkuu, tehdään tarkistusratkaisu.

Lastenhoidon tuki voidaan lakkauttaa asiakkaan omasta suullisesta tai kirjallisesta pyynnöstä. Lastenhoidon tuki voidaan lakkauttaa myös takautuen.

Lue lisää lastenhoidon tukien myöntämisedellytyksistä:

- [Kotihoidon tuki](#)
- Yksityisen hoidon tuki

1.15.1 Kv-säännökset

Viitekausi

[Asetus 987/09 59 artikla](#)

Jos sovellettava lainsäädäntö ja/tai toimivalta myöntää perhe-etuuksia vaihtuu jäsenvaltioiden välillä kesken kalenterikuukauden, maksaa se laitos, joka maksoi etuudet kuukauden alussa, etuudet kyseisen kuukauden loppuun saakka riippumatta siitä, mikä etuuksien maksupäivä on. Laitoksen tulee ilmoittaa toisen jäsenvaltion laitokselle päivämäärä, jolloin se lakkaa maksamasta perhe-etuuksia (SEdit F001-F002). Toisen jäsenvaltion laitos alkaa maksaa etuuksia tuosta päivästä.

[Asetus 574/72 10 a artikla, liite 8](#)

Jos palkattuun työntekijään sovelletaan samana maksukautena kahden jäsenvaltion lainsäädäntöä, vastuu perhe-etuuksien maksamisesta siirtyy tai muuttuu sinä päivänä, jona muutos tapahtuu.

Kun jäsenmailla on samat maksukaudet, ne ovat voineet sopia, että vastuu siirtyy tietyn viitekauden vaihteessa. Muiden paitsi Tanskan ja Italian kanssa käytetään yhden kalenterikuukauden viitekautta. Perhe-etuusvastuu siirtyy muiden maiden kesken muutosta seuraavan kalenterikuukauden alusta. Suomen ja Irlannin sekä Suomen ja Kreikan kohdalla ei ole nimenomaista mainintaa viitekaudesta, mutta käytännössä kalenterikuukautta voitaneen käyttää näidenkin maiden kanssa.

1.16 Muutoksenhaku

Kaikille etuuksille yhteinen Muutoksenhaku-ohje.

1.17 Kunnan rahoitus

Kustannukset

Kunnat rahoittavat maksetusta tuesta aiheutuvat kustannukset kokonaisuudessaan. Kela vastaa kuitenkin itse toimintamenoistaan. Tuen maksava kunta määräytyy sen mukaan, missä hakijalla on kotikunta kunkin kuukauden 1. päivänä. Jos tukeen oikeutettu oleskelee opiskelun, työn tai vastaavien seikkojen johdosta muussa kuin kotikunnassaan, vastaa kustannuksista kuitenkin oleskelukunta. Tarkoitus on, että se kunta, jossa lapsi oleskelee, ja jossa hän myös käyttäisi kunnan järjestämää varhaiskasvatusta, on myös tuen kustantaja.

Valtio vastaa kuitenkin niistä kustannuksista, jotka johtuvat lapsen oleskelusta toisessa EU/ETA-maassa ja perustuvat EY-asetukseen 883/2004. Lue lisää valtion kustannusvastuusta EY-asetuksen soveltamistilanteissa kohdasta etuuden määräytymisperusteiden kohdasta Kv-säännökset.

Ennakot

Lain mukaan Kelan tulee ilmoittaa kuukauden 15. päivään mennessä kunnalle sen kuukauden viimeisenä päivänä maksettavien tukien yhteismäärä. Kuntien laskut muodostetaan eräajolla noin kuukauden 10. päivä.

Lue enemmän teknisistä ohjeista Kuntien laskutus.

Sovellettavat lainkohdat LKYTL 1128/1996 9 §, 10 § ja 24 § 1 mom